

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Katedra divadelní vědy

Diplomová práce

Jitka Neureuterová

**Divadelní, filmové a televizní herectví Václava Vosky v českém uměleckém a
společenském kontextu 2. poloviny 20. století**

Václav Voska's theatre, film and television acting in Czech artistic and social context in the
second half of twentieth century

Praha 2011

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Vladimír Just, CSc.

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala několika lidem, bez kterých by tato diplomová práce nikdy nevznikla. Předně bych jmenovala Prof. PhDr. Vladimíra Justa, Csc. za jeho rady a nesmírnou trpělivost a Markétu Novotnou, která mi nezištně poskytla nejen pozůstalost svého otce, herce Václava Vosky, ale též svůj vzácný čas během našich rozhovorů.

„Last but not least“ děkuji samozřejmě mé rodině za podporu a Jaroslavě Adamové, Mgr. Hanuši Borovi, Mgr. Petru Cajthamlovi, Mgr. Milanu Černému, Mgr. Přemyslu Hniličkovi, Mgr. Justině Kašparové, PhDr. Jaromíru Kazdovi, Mgr. Haně Kofránkové, Mgr. Aleně Kožíkové, MUDr. Jaroslavu Pichlíkovi a MgA. Jakubu Sommerovi za poskytnutí unikátních materiálů, vztahujících se k osobě Václava Vosky.

Ryze soukromé poděkování ještě Václavovi, který to vše tak trochu „spískal“.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. srpna 2011

Jitka Neureuterová

NÁZEV: Divadelní, filmové a televizní herectví Václava Vosky v českém uměleckém a společenském kontextu 2. poloviny 20. století

ABSTRAKT

Práce se tematicky zaměřuje na divadelní, filmové a televizní herectví jednoho z významných představitelů českého dramatického umění v českém uměleckém a společenském kontextu druhé poloviny 20. století. Cílem předkládané práce je postihnout výrazové prostředky, které Václav Voska při tvorbě svých rolí využíval. Popisuje hercovu divadelní tvorbu, v části věnované televiznímu herectví se snaží komplexně popsat moderování televizního cyklu *Zveme vás do divadla*. Další část věnovaná filmu se zabývá především spoluprací s Filmovou akademií múzických umění v Praze. Práce neopomíná pedagogickému působení na Divadelní fakultě múzických umění a politickou kariéru. Zásadní část práce je zaměřena na jeho roli Emila Magise ve hře Feliciena Marceaua *Vajíčko*. Práce úmyslně opomíná auditivní tvorbu Václava Vosky (rozhlas, *Poetická kavárna Viola*, *Lyra Pragensis*) a pouze zmiňuje zásadní počiny, pakliže jsou pro některou z analyzovaných oblastí nezbytné. V závěru práce je uveden soupis úplné divadelní a filmové tvorby. Televizní soupis je pouhým výběrem s ohledem na faktografickou nepřesnost v počátcích fungování tohoto média. V některých případech přináší práce faktografické údaje, které jsou veřejnosti předkládány poprvé, popřípadě korigují historické nepřesnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA: VOSKA, HERECTVÍ, ANALÝZA, DIVADLO, FILM, TELEVIZE, POLITIKA, DÜRRENMATT

SUMMARY:

This thesis focuses on theatre, film and television acting of one of the important representatives of Czech dramatic art in Czech artistic and social context in the second half of the twentieth century.

The aim of this work is to depict means of expression used by Vaclav Voska in his roles. It provides summary of actor's theatrical work and in the part dedicated to his TV acting tries to comprehensively describe compering television series "We invite you to the theatre". The following part is dedicated to film acting, especially to his cooperation with the Film Academy of Performing Arts in Prague. The work neither neglects his teaching at the Faculty of Performing Arts Theatre nor his political career.

The essential part of this thesis is focuses on his role of Emile Magis in Félicien Marceau's game The Egg. The work purposely omits on Vaclav Voska's production of spoken word (radio, Poetic Cafe Viola, Lyra Pragensis) and it refers only to his major achievements only if they are relevant for analyzed topics.

Complete list of theatre and film production is given at the end of his work. The TV list is only a selection with regard to the factual ambiguity at the beginning of the functioning of the medium.

The work provides factual data - in some cases, they are presented to public for the first time or correct historical inaccuracies.

KEYWORDS: VOSKA, ACTING, ANALYSIS, THEATRE, FILM, TELEVISION, POLITICS, DÜRRENMATT

Obsah	Strana
1. Úvod	7
2. Rodinné zázemí	9
3. Divadlo	13
3. 1. 1 Amatérské divadlo	13
3.1.1.1 Dramatická skupina Prvního státního reálného gymnázia v Praze XII.	14
3. 1. 1. 2. Dramatické studio ČIN	17
3. 1. 2. Elémem v Městských divadlech pražských	19
3. 1. 3. Armádní umělecký soubor	22
3. 1. 4. Národní divadlo v Praze	24
3. 1. 4. 1. Přehled rolí	26
3. 1. 4. 2. Očista v divadlech	32
3. 1. 4. 3. Hostování v Národním divadle	33
3. 1. 5. Návrat do Městských divadel pražských	35
3. 1. 5. 1. Přehled rolí	39
3. 1. 5. 2. Félicien Marceau: Vajíčko	50
3. 1. 5. 3. Dürrenmattovské role	54
4. Odborným asistentem na Divadelní akademii múzických umění	66
5. Působení v České národní radě	68
6. Televize	71
6. 1. Úvod	71
6. 2. Cyklus Zveme Vás do divadla	71
7. Film a spolupráce s Filmovou akademií múzických umění	75
7. 1. Přehled filmových rolí	75
7. 2. Spolupráce s Filmovou akademií múzických umění	80
8. Shrnutí	81
9. Závěr	82
10. Soupis pramenů a literatury	84
11. Přílohy	111

1. Úvod

„*O minulosti je třeba říkat jen pravdu, nebo o ní vůbec nemluvit.*“

Dmitrij Šostakovič¹

Snažili jsme se postihnout Václava Vosku v komplexnosti. Nejen jako herce, ale také jako osobnost, která určitou dobu měla možnost politicky působit. Předkládaná práce by měla přinést syntézu několikaletého studia jedné z nejvýznamnějších osobností českého (československého) divadla po 2. světové válce, Václava Vosky. Je až s podivem, že do této chvíle neexistuje komplexní zhodnocení jeho umělecké činnosti i života, přestože jako pedagog Divadelní akademie múzických umění v Praze zásadně ovlivnil jednoho z nejlepších herců posledních třiceti let, Borise Rösnera.² Rösner Voskův pohled na divadlo a herectví předával i svým studentům na Divadelní akademii múzických umění, čímž Voska nepřímo ovlivnil i další generaci herců, která jej na jevišti vidět nikdy nemohla.

O tvorbě Václava Vosky existují reflexe v dobových recenzích, případně seminárních pracích studentů divadelní vědy. V současné době vyšla v reedici kniha Marie Bokové³, snažící se postihnout jeho umělecké působení. Bohužel, zůstalo pouze u snahy. Kladem knihy jsou rozhovory s Voskovými divadelními partnerkami a partnery, se kterými autorka této práce již neměla možnost hovořit. Jejím velkým záporem je časté neúplné, popř. mylné bibliografické odkazování, které by v odborné práci (o kterou Bokové šlo) nemělo vyskytovat. Též se vyskytují některé faktické chyby⁴.

Předkládaná diplomová práce se snaží popsat a analyzovat tvorbu Václava Vosky v co největší komplexnosti. Snažila se neopomenout všechny důležité aspekty, které osobnost Václava Vosky formovaly, včetně jeho rodiny, který mu byla v nejtěžších dobách bezvýhradnou oporou a místem, kde nalézal klid pro svou následnou tvorbu. Snaží se popsat i některá, dříve nezmapovaná nebo méně známá (či naprosto neznámá) období tvorby Václava

¹ VOLKOV, Solomon. *Svědectví. Paměti Dmitrije Šostakoviče*. 2. vydání. Praha: Akademie múzických umění, 2005, s. 45.

² Boris Rösner se na svého „pana učitele“ odkazuje snad v každém rozhovoru, který za svého života poskytl.

³ BOKOVÁ, Marie. *Václav Voska. Intelekt a srdce*. Praha: XYZ, 2009.

⁴ Např. na s. 7 – jeho otec nikdy nebyl ředitelem gymnázia ve Slovenské ulici; s. 10-vystupování v inscenaci Krasocitný Budulín (budeme se jím zabývat na příslušném místě); s. 39 – Voska nastoupil k 28. pluku, nikoliv 19.; s. 173 – Komédie o umučení a slavném vzkříšení Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista nebyla do vysílání zařazena v roce 1969, ale 23. 12. 1968 (viz příloha číslo 9 této diplomové práce); s. 254 je mylná datace roku uvedení Molièrova Janka (správně 9. 12. 1939). Vše citováno z: BOKOVÁ Marie. *Václav Voska. Intelekt a srdce*. Praha: XYZ, 2009.

Vosky. Jedná se o jeho elévské působení v Divadle na Vinohradech, působení v činohře Národního divadla (včetně hostování v sezoně 1963/1964), politickou kariéru během tzv. Pražského jara 1968 a jeho pedagogická činnost na Divadelní akademii múzických umění.

Blíže představuje vybrané inscenace, ve kterých Václav Voska hrál. Výběr nebyl náhodný. Vedla nás snaha popsat a analyzovat inscenace, které se jevily z hlediska Voskovy tvorby jako inscenace zásadní. Ať z důvodu masové oblíbenosti (Vajíčko), protiúkolů ke svému častému žánrovému zařazení (Kdo zachrání kovboje) nebo z důvodů popsání jeho politických postojů (dürrenmattovský cyklus).

Budeme se pohybovat pouze v prostředí české kultury a pomíjíme na nejmenší možnou míru politiku daného totalitního období. Zmíníme se o ní pouze v případě, pakliže svým určitým způsobem ovlivnila osud Václava Vosky.

Při studiu kritických reflexí po 2. světové válce musela autorka práce vzít na vědomí zvláštní postavení, do kterého se kritika po roce 1945 dostala. Kritika získala v podstatně dvě funkce. První funkcí byla výstupní kontrola výrobku pracujícím a druhou funkcí byl jakýsi zlepšovací návrh inscenátorům. Kritika se (do poloviny padesátých let naprosto) vyčerpává popisem dramatické předlohy a pouze upozorňuje na to, čím se režisér od předlohy odchýlil (s čímž bojovaly všechny významné osobnosti). Celé zmiňované období má jisté schizofrenní rysy. Na jedné straně zde máme vlivy negativní (ideologické), kdy komunikace kritiky s publikem probíhala spíše metaforickou formou, ale zároveň i kladné. Především vznik specializovaných časopisů (Divadlo, Divadelní noviny), věnovaných divadlu a divadelní kritice, které předtím (na dlouhodobé bázi) neexistovaly a tudíž již nemusel být suplován prostor v jiných periodikách.

Během sledovaného období se česká divadelní kritika a publicistika (až na čestné výjimky) odnaučila to, co dříve uměla. Plasticky a věrohodně popisovat a metaforicky zpřítomňovat výkon a inscenaci, bez deformujících ohledů na ideologii, taktiku, třídní boj či skupinového zájmu. Uvědomme si, že cokoli je v totalitním systému napsáno, není nikdy míněno doslova.

2. Rodinné zázemí Václava Vosky

Václav Voska se narodil 21. října 1918 na Královských Vinohradech č. p. 1146⁵ (v Chodské ulici č. 5) jako druhorozený syn středoškolského profesora matematiky, přírodopisu a fyziky Václava Vosky staršího (1881-1955) a Anny (roz. Zíkové; 1887-1970). Matka, jak bylo tehdy zvykem, se starala o domácnost a výchovu obou synů. Malý Vašík, jak se Václavu po celý život říkalo, byl pokřtěn o devět dní později, 30. října, v římskokatolickém kostele Nejsvětějšího srdce Páně na náměstí Jiřího z Poděbrad. Kmotrem mu byl jeho dědeček z matčiny strany Albrecht Conrad. Nejedná se o překlep. Anně Zíkové zemřeli v dětství rodiče a ujal se jí její strýc. Farář, provádějící křest, se jmenoval ThDr. Josef Hanuš. Kmotřenec dostal druhé jméno Vratislav.

Václav Voska ml. měl o tři roky staršího bratra Jiřího (1915-1942), který zemřel během svých právnických studií na leukémii. Právnickou fakultu pražské univerzity Karlovy dostudoval, ale již nestihl absolvovat. Chyběla mu druhá a třetí rigorózní zkouška.⁶

Poprvé se se jménem Václava Vosky ml. v tisku setkáváme velmi záhy po narození. V rámci propagace českého loutkářství vyšel v *Loutkáři* minirozhovor s bratry Voskovými, včetně jejich fotografie.⁷

Otec obou bratrů učil od roku 1912 na Prvním státním reálném gymnasiu v Praze XII ve Slovenské ulici, kam oba nastoupili po absolvování Obecné školy pro chlapce na Královských Vinohradech, Kladská 1, kde Václav studoval od školního roku 1924/1925 do konce školního roku 1929/30, vždy s vyznamenáním. Poté přechází na zmiňované gymnasium, do třídy „A“.⁸ Na škole již několik let studuje jeho starší bratr. Škola byla od svých počátků ústavem chlapeckým. Dívky byly přijímány pouze mimořádně. Až během 2. světové války se škola koedukovala. Ve formě gymnasia už v dnešní době budova nefunguje. Od školního roku 1981/1982 se změnila na základní školu a v této formě funguje dodnes. Až do sexty studuje Václav Voska s vyznamenáním. Od septimy (včetně maturitního vysvědčení)

⁵ Rodný list Václava Vosky, v archivu autorky diplomové práce.

⁶ Protokol o přísných zkouškách k dosažení hodnosti doktora práv na Karlově univerzitě č. 16 088, uložený v Archivu UK v Praze.

⁷ TOMEK, Ferdinand. Kašpárkova besídečka. *Loutkář* 6, 1921-1922, s. 40.

⁸ V paralelní třídě „B“ studoval jeho pozdější kolega z Dramatického studia ČIN, Déda Papež. O tomto ochotnickém dramatickém spolku více v kapitole 3. 2. Dramatické studio ČIN v této diplomové práci.

je na známkách vidět jeho stoupající zájem o divadlo a ostatní mimoškolní zájmy, než o studium. Největším problémem pro něj byly přírodní vědy.⁹

Ve školním roce 1932/1933 je jeho otec ustaven zatímním správcem Státní československé reálky v Praze XVI Na Santošce, kdy byl později jmenován řádným ředitelem.

Václav je uznán dospělým 2. června 1937¹⁰ a imatrikuluje se, stejně jako starší bratr, na Právnické fakultě univerzity Karlovy v Praze, aby pokračoval v rodinné tradici (jejich dědeček z otcovy strany byl právník). Ale Voskovy mimoškolní aktivity jsou natolik časově náročné, že u první rigorózní zkoušky (historickopravní), která se skládala po třech semestrech, neuspěje.¹¹ Před opravným termínem¹² vypukne 2. světová válka a po protestu studentů se vysoké školy na území Protektorátu uzavřou. Po válce se Voska na práva vrací, ale po jednom semestru studium ukončuje definitivně.

Během svého elévského působení v Městském divadle na Královských Vinohradech (1939-1945) poznává absolventku Hudebně dramatického oddělení pražské konzervatoře, Evu Kavánkovou (1916-1990), která přijala umělecké jméno Kavanová. Konzervatoř začala studovat ve školním roce 1935/1936¹³ a jejími profesory byli herečka Anna Iblová a režisér PhDr. Milan Svoboda (který režíroval veškerá absolventská představení třídy Evy Kavánkové) a Jiří Plachý. Absolvovala ve školním roce 1938/1939¹⁴ rolemi Jedličkové (Josef Kajetán Tyl: Paličova dcera, uvedeno 19. prosince 1938¹⁵), Oberona (William Shakespeare: Sen noci svatojánské, uvedeno 30. března 1939), Hanky (Gabriela Zapolská: Morálka paní Dulské, uvedeno 17. června 1939) a režii hry Jana Emlera 1795 (uvedeno 18. ledna 1939).

⁹ Třídní katalogy studenta Václava Vosky, uložené v Archivu hlavního města Prahy, fond První státní československé reálné gymnasium v Praze XII. Kopie uložena v archivu autorky diplomové práce

¹⁰ Protokol o zkoušce dospělosti, uložen v Archivu hlavního města Prahy, fond První státní československé reálné gymnasium v Praze XII. Kopie uložena v archivu autorky diplomové práce.

¹¹ Zkoušku skládal 18. února 1939. Podrobněji viz protokol o zkoušce č. 194, který je uložen v archivu UK v Praze. Kopie je uložena v archivu autorky diplomové práce.

¹² Mohl se skládat až po jednom semestru. Podrobněji viz protokol o zkoušce č. 194, který je uložen v archivu UK v Praze.

¹³ *Výroční zpráva Státní konservatoře hudby v Praze za školní rok 1935-1936*. Praha: Státní konservatoř hudby v Praze, 1936. Spolužačkou z ročníku byla např. Zdena Hrušková-Sulanová.

¹⁴ *Výroční zpráva Státní konservatoře hudby v Praze za školní rok 1938-1939*. Praha: Státní konservatoř hudby v Praze: 1939.

¹⁵ Absolventská představení na konzervatoři nebyla v té době uváděna repertoárovou formou repríz. Bývalo pouze jedno veřejné uvedení, které bylo premiérou i derniérou zároveň. Veškeré údaje o absolventských představeních Evy Kavánkové-Kavanové jsou převzaty z denních cedulí, uložených v Archivu Pražské konzervatoře, bez signatury.

Po absolutoriu získala angažmá v Městském divadle na Královských Vinohradech,¹⁶ kde se pracovně potkává se svým profesorem z konzervatoře Jiřím Plachým, který obsadí Kavánkovou i Voskovu do jejich prvních větších rolí (viz kapitola 3.1.2.-Elémem v Městských divadlech pražských). Během svého angažmá se Kavánková seznámí s Václavem Voskou a 14. října 1946 mají v kostele sv. Antonína v Holešovicích svatbu¹⁷. V roce 1950 odchází se svým mužem do nově se formujících Městských divadel pražských, ale v roce 1954, po nepříliš zdařilé premiéře *Snu noci svatojánské* (režie Ota Ornest), navrhla tehdejší umělecká rada (Rudolf Hrušínský, Irena Kačírková, Jaroslav Marvan a Václav Vydra) s některými kolegy, mj. s Evou Kavánkovou-Kavanovou, rozvázat pracovní poměr. Eva Kavánková odchází na druhou mateřskou dovolenou a až do konce života zůstává ženou v domácnosti a stará se o rodinu a administrativní záležitosti kolem svého manžela.¹⁸ Jejich prvorozenou dcerou se 30. března 1950 stala Eva a o pět let později, 17. května 1955, se narodila opět dcera. Dostala jméno Markéta. Obě se budou později věnovat herectví aktivně. Eva vystuduje herectví na Divadelní akademii múzických umění v Praze (absolutorium 1972), ale zůstává na tzv. „volné noze“ a hostuje mj. v Městských divadlech pražských (*Malované na skle*) či Činoherním klubu (*Na dně*). Později se stává pedagožkou pražské konzervatoře, kde do letošního roku vedla Hudebně dramatické oddělení. Markéta vystuduje pražskou konzervatoř (absolutorium 1976) a přijímá angažmá v tehdejším Divadle Vítězného února Hradec Králové (dnešní Klicperovo divadlo). Její nejvýraznější rolí (která je i zaznamenána v archivu České televize) je titulní postava v inscenaci *Maryši* v režii Jana Grossmana (premiéra 25. dubna 1981). V divadle potkává svého budoucího muže, herce Jana Novotného. V roce 1988 odchází z divadla úplně a již se k aktivnímu herectví nevrátí. V současné době učí umělecký přednes na pražské konzervatoři.

Václav Voska umírá 20. srpna 1982 ve věku nedožitých 64 let ve Valašském Meziříčí na druhý infarkt, který dostal během dovolené na své milované Skalíkově louce. Zde každý rok (až na minimální výjimky) trávil dovolenou. Beskydy byly druhé místo (po rodině), kde čerpal tolik potřebnou energii. Pohřben je na pražských Olšanských hřbitovech do rodinné hrobky rodiny Voskovy.

¹⁶ Je angažována spolu se Annou Letenskou, Annou Gabrielovou a Karlem Hradilákem. In: KULHÁNEK, Ladislav-HLAVATÝ, Vladimír-DYRYNK, Karel. *Jubilejní ročenka Kruhu solistů Městských divadel pražských*. Praha: Kruh solistů Městských divadel pražských, 1940.

¹⁷ Oddací list Evy a Václava Voskových, rodinný archiv Václava Vosky.

¹⁸ Veškeré informace o členech rodiny získala autorka diplomové práce v rozhovoru s Markétou Novotnou-Voskovou dne 16. 5. 2010.

Nejspíše se objeví námitky, že tak podrobný exkurz do rodinného zázemí Václava Vosky je nedůležitý, ale opak je pravdou. Exkurz jsme podnikli proto, abychom nejen objasnili málo známé informace vztahující se k jeho rodině,¹⁹ ale také proto, abychom ukázali místo, kde se Václav Voska cítil nejlépe a kde čerpal energii v následných těžkých dobách normalizace a pracovního útlumu.

¹⁹ Studium Evy Kavánkové-Kavanové na pražské konzervatoři a její vymizení z divadelního prostředí po roce 1954 či Voskovo studium na právnické fakultě pražské Univerzity Karlovy.

3. Divadlo

Václav Voska nepatřil mezi masově oblíbené herce, známé z filmu a následných normalizačních²⁰ seriálů. Pakliže budeme mluvit o jeho širší popularitě, získal si ji nejvíce uváděním televizního cyklu *Zveme Vás do divadla*, ale především hraním v divadle.

3. 1. Amatérské divadlo²¹

Ochotnické divadlo má v českých zemích hlubokou tradici. Při vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 mělo české divadlo rozvinutou síť amatérských divadel. Neexistuje snad vesnice či město, kde by někdy nefungoval alespoň jeden jediný amatérský divadelní spolek. Po roce 1918 však už divadlo nemusí plnit jakousi zástupnou funkci obrozenskou, ale konečně se může věnovat především funkci umělecké. Divadlo se využívalo též jako jedna z forem výuky. Pro školní účely se v něm akcentovala především jeho funkce sociální a výchovně vzdělávací. Studenti museli mezi sebou a spolu pracovat, osvojovali si správnou mluvu a držení těla a též se nenásilnou formou seznamovali s klasiky české literatury. Protože repertoár tohoto druhu divadla vychází z potřeb školy, je v drtivé většině tvořen tituly českých klasiků-např. Václavem Klimentem Klicperou, Josefem Kajetánem Tylem nebo Karlem Jaromírem Erbenem. Představení byla též většinou sehrána z důvodů různých výročí, popř. jim dedikována. Výtěžky byly poskytnuty buď na charitativní účely, nebo do školního fondu, ze kterého se podporovali nemajetní studenti.²²

²⁰ Uvědomujeme si, že tímto termínem velmi předbíháme dobu a místo našeho bádání, ale rozšíření televize jako masmédiá právě v dobách normalizace, tj. pro naše bádání hlavně období 70. let, zpopularizovalo některé herce až enormně (z divadelních herců např. Jiří Bartoška, Karel Heřmánek a další) a oni dodnes z této popularity čerpají.

²¹ Po teoretické stránce vychází pasáž o amatérském divadle z publikace CÍSAŘ, Jan (edit). *Cesty českého amatérského divadla*. Praha: NIPOS, 1998.

²² Tak tomu bylo v případě Prvního státního reálného gymnasia v Praze XII. ve Slovenské ulici.

3. 1. 1. Dramatická skupina Prvního státního reálného gymnasia v Praze XII.

Pro naše účely je důležité, že se dochovala pečlivě vedená kronika školy²³, ve které jsou nejen zmínky o jednotlivých inscenacích, ale též vlepeny kritické reflexe z novin a časopisů. Bylo naprosto běžné, že renomovaní kritici, např. Jindřich Vodák, navštěvovali představení amatérských souborů a kriticky je reflektovali v denním tisku, který jim věnoval pravidelnou rubriku. Přestože se kronikáři nepodařilo shromáždit veškeré kritické reflexe, které o daném představení vyšly, velmi nám kronika pomohla při studiu této etapy Voskova profesního života. Dalším relevantním pramenem poznání jsou Výroční zprávy²⁴, které nejsou přímou kopií zápisů ve školní kronice.

Komparací uvedených pramenů se nám podařilo zpochybnit jeden z všeobecně přijímaných faktů Voskova uměleckého života. V Šestnácté výroční zprávě prvního státního reálného gymnasia v Praze XII za školní rok 1930-1931²⁵ je uvedeno datum „nedohledatelného“²⁶ uvedení inscenace Karla Maška *Krasocitný Budulín*, ve kterém, podle vzpomínek Václava Vosky (které uváděl ve všech novinových a časopiseckých rozhovorech) měl poprvé vystoupit na jevišti. Jednalo se o roli Krále Matlafouska I., zvaného *Spanilomyslný*. Toto datum je 18. dubna 1931. První informace, která by nás měla varovat je, že jde o produkci primy gymnázia a Václav Voska, počítáme-li správně (a též dle seznamu žáků gymnázia) byl již v sekundě. Možnost záskoku na poslední chvíli vylučujeme nejen absencí této informace v jinak pečlivě vedené kronice, ale též nález cedule k představení²⁷, na které je uveden v roli krále Matlafouska I., zvaného *Spanilomyslný* student primy Jiří Veselý. Případné domněnky o záskoku později naprosto vyvrátila informace z Jubilejní výroční zprávy Prvního státního československého reálného gymnasia v Praze XII za školní rok 1936-37, ze které citujeme: „[...] *Václav Voska, který absolvoval gymnasium letos, vystoupil po prvé už jako tercián v pěkné roli pážete (Pani Mincmistrová). Později se uplatnil mnohokrát velmi dobře v úlohách nejrůznějšího charakteru [...]*“²⁸

²³ Uložena v Archivu hlavního města Prahy, fond První státní reálné gymnasium v Praze XII a kopie je v majetku autorky diplomové práce.

²⁴ Uloženy v Městské knihovně na Mariánském náměstí v oddělení pragensii pod signaturou 1915-1939 N 1797.

²⁵ KULHÁNEK, Alois (red.). *Šestnáctá výroční zpráva prvního státního reálného gymnasia v Praze XII za školní rok 1930-31 (od založení ústavu devatenáctý)*. Praha: První státní reálné gymnasium v Praze XII, 1931, s. 16.

²⁶ Jak je autorkou Voskovy jediné monografie Marii Bokovou i ostatními neustále zdůrazňováno.

²⁷ Viz příloha číslo 1 této diplomové práce. Originál uložen v kronice školy v Archivu hlavního města Prahy, fond Prvního státního reálného gymnasia v Praze XII.

²⁸ KULHÁNEK, Alois. *Jubilejní výroční zpráva Prvního státního československého reálného gymnasia v Praze XII za školní rok 1936-37*. Praha: První státní československé reálné gymnasium v Praze XII, 1937, s. 29-30.

Celá Voskova vzpomínka získává nejasné obrysy i tím, že jako místo produkce uváděl Voska vždy sál Malé operety v Římské ulici²⁹, které si gymnázium opravdu pronajímalo, avšak pro představení cizího repertoáru. Českou dramatikou uvádělo gymnázium pouze na jevišti Městského divadla na Královských Vinohradech. Podle dochovaného programu³⁰ se však inscenace neuváděla v sále Malé operety, ale v přednáškové síni ústavu. Poslední možná námitka, že se představení pro obrovský úspěch reprízovalo, nepřichází v úvahu, protože se o ni nezmiňuje nejen kronika školy, ale též ani výroční zpráva gymnasia. Zvláštní na produkci je též informace, že režisérem nebyl (jako běžně v ostatních případech) ředitel Alois Kulhánek, ale student primy Jiří Jilich, který se obsadil do hl. role Budulína.

Uvedli jsme zde holá fakta, dokladující, že realita přeci jen mohla být poněkud jiná, ale není nikdo, koho bychom se mohli spolehlivě zeptat, ani kdo by nám mohl spolehlivě dosvědčit cokoliv, co by nám tuto záhadu pomohlo definitivně rozluštit.

Profesor Alois Kulhánek byl jmenován ředitelem uvedeného gymnázia od školního roku 1931/1932. Jeho aprobace (čeština-němčina) jej částečně předurčovala pro funkci dramaturga v cyklu českých veseloher, který se před jeho nástupem počal uskutečňovat. Kulhánek veškerá studentská představení svého gymnázia režíroval, pokud to bylo nutné, též i dirigoval studentský orchestr. Představení se neobešlo bez jeho úvodního slova, ve kterém přiblížil divákům (a potažmo i studentům) život autora či důvod, pro který se hra uváděla. Obvykle se jednalo o výročí narození či úmrtí autora. Výtěžek z představení byl vždy věnován na dobročinné účely. Nejčastěji Ústřední matici školské nebo pro podpůrný fond nemajetných studentů gymnázia. Představení se hrávala většinou ve středu a sobotu odpoledne (o půl 4 nebo ve 4 hodiny). Inscenace měly, dle kritik³¹ vzestupnou úroveň. Např. již uvedený Jindřich Vodák vždy studenty chválil.

Během svého studia účinkoval Voska v několika inscenacích. Zmiňme alespoň ty, ve kterých byl Voska reflektován v tisku.³²

Karel Jaromír Erben: Sládcí / Bedřich Vrbský: Kožich (premiéra 12. prosince 1936, repríza 16. prosince)

²⁹ Dnešní Divadlo U hasičů.

³⁰ Viz poznámka číslo 18.

³¹ Kritiky k představením vycházely např. v Národních listech, Národní politice, Národním osvobození a Českém slově.

³² Soupis všech školních inscenací, na kterých Voska participoval, je uveden jako příloha číslo 2 této diplomové práce.

Symbol „=“ (Jindřich Vodák) hledá inspiraci studentů u herců Národního divadla, kteří uvedenou hru hráli, a k Václavu Voskovi poznamenává, že se se svým obročím inspiroval u Saši Rašilova. Několik studentů (mezi nimi i Vosku) povzbudil větou „*Ti už se na jevišti neztratí.*“³³

Josef Kubík: Kajetánská historie (Premiéra 20. listopadu 1937, hráno celkem třikrát)

Dr. J.S.: „*Procházkův Sabina, Havlíčkův Tyl, Voskův Máchá, to byly figurky, že by se za ně dobrý herec z povolání nemusel stydět.*“³⁴

Uveďme ještě jednu kritiku na představení, ve kterém Voska figuroval již jako absolvent gymnázia: „*Známa Svobodova veselohra byla zahrána živě, s temperamentem, zvláště v dvou základních rolích, Kohouta (M. Procházka) a Inž. Bečváře (V. Voska).*“³⁵

³³ = [Jindřich Vodák]. K. J. Erben oslaven. *České slovo* 28, 1936, č. 292, 16. 12., s. 8.

³⁴ Dr. J. S. Studentská divadelní družina. *Venkov* 32, 1937, č. 282, 1. 12., s. 9.

³⁵ VT. Svobodův „Poslední muž“. *Právo lidu* 1938, č. 24, 29. 1., s. 4.

3. 1. 1. 2. Dramatické studio ČIN³⁶

Duší souboru byl Déda Papež, absolvent Prvního státního československého reálného gymnasia v Praze XII ve Slovenské ulici. Odchovanec ředitele Aloise Kulhánka. Papežova touha hrát dobré divadlo a pracovat na sobě po stránce herecké a režijní i po absolutoriu gymnázia vyústila v založení Dramatického studia ČIN na podzim roku 1938. Papež se stal doslova a do písmene principálem spolku. Zastával funkci dramaturga, režiséra (režíroval většinu představení souboru), psal programové brožury (přispívali do nich samozřejmě i ostatní členové spolku, např. i Václav Voska – pod šifrou „-ska“) a staral se o materiální zabezpečení souboru. Členy se stali absolventi a studenti reálného gymnázia ve Slovenské ulici a někteří jejich uměnilovní přátelé. Dramatické studio sídlilo nejdříve v Umělecké besedě na Malé Straně. Po třetí sezoně přesídluje do Měšťanské besedy ve Vladislavově ulici a svou uměleckou činnost končí v Ženském klubu ve Smečkách³⁷. Zahajovacím představením byl *Dykův Posel* 10. prosince 1938. Dramaturgie se řídila především pravidlem kvality a největší část z her byla z české dramatiky. Ve velké míře se jednalo o akt vlastenecký. Musíme si uvědomit, že jsme v období zvýšeného ohrožení republiky a tím pádem i zvýšené vlny vlastenectví. Ale nevyhýbali se ani světové dramatice (Molière, Pirandello, Ibsen,...), pakliže konvenovala s jejich dramaturgickým plánem. Dramatickým studiem Čin prošla za dobu jeho působení celá řada pozdějších vynikajících herců (např. Martin Růžek-tenkrát ještě pod svým tehdejším občanským jménem Erhart Martin, Václav Voska), režisérů (např. Miroslav Macháček či Štěpán Skalský) a hudebníků (např. Miloš Smetana).

³⁶ Pasáž vychází z publikace: ZELENKOVÁ, Líba-PAPEŽ, Déda. *Dramatické studio ČIN. Faktografie o dnes už legendárním divadle herců z libosti*. Rukopis. Uloženo v knihovně IDÚ, signatura MB 3562. Během studia na Právnické fakultě univerzity Karlovy spolupracoval Voska nejen s Dramatickým studiem ČIN, ale také s další (minimálně jednou) dramatickou amatérskou skupinou, které též hostovala v Měšťanské besedě i v Umělecké besedě. Její jméno (-a) se nám do uzávěrky práce nepodařilo zjistit, ale získali jsme z Voskovy pozůstalosti cedule k jednotlivým představením. Nemůžeme však doložit jejich kompletnost. Pro úplnost je však přidáváme do soupisu repertoáru pod písmeno „C“ (neznámá amatérská skupina). Při bádání po názvu či názvech dramatických skupin nám nepomohl ani soupis Karla Petra ani kniha Marie Bokové. Boková jednu z inscenací (*Panímaminka od Halánků*) zmiňuje, ale též se jí nepodařilo odhalit název souboru.

³⁷ Pozdější místo působení Semaforu a dnešního Činoherního klubu.

Bratři Voskové se stali členy studia na jaře 1939. Možná překvapíme informací, že Václav nejen hrál na jevišti, ale též režíroval (např. Molièrova Janka, premiéra 9. prosince 1939³⁸). Jiří se především věnoval práci inspicientské. Dlouho však oba v souboru nezůstanou. Již na konci druhé sezony (1939/1940) odcházejí. Jiří z důvodů postupující nemoci a Václav pro nadbytek povinností na scéně Městského divadla na Královských Vinohradech, kde získal místo eléva již na podzim roku 1939.

Vývoj dramatického studia pozorovali i uznávaní kritici, kteří jej reflektovali v dobovém tisku. Zmíníme tu alespoň dvě kritiky. Autorem obou je Jindřich Vodák. První pojednává o spolurežii Václava Vosky a Dédy Papeže inscenace Karla Maška Dceruška hostinského (premiéra 13. května 1939):

„[...] Uchovali hře její povídkový ráz, aby plynula aspoň celkem hladce kupředu, dodali vzletu milostnému pohnutí hostů a vypracovali zvláště zákulisní ruch blížící se svatby[...].“³⁹

A druhá krátce popisuje herecký výkon Václava Vosky ve hře Olgy Scheinpflugové Zabítý (premiéra 11. listopadu 1939):

„[...] do Vítka vkládá se Václav Voska s opravdovou naléhavostí zamilovaného a výbojného mužství.“⁴⁰

³⁸ Z důvodu pracovních závazků vůči Městskému divadlu na Královských Vinohradech je místo Václava uveden Jiří. Inscenaci však režíroval Václav. Informace převzata z: ZELENKOVÁ, Líba-PAPEŽ, Déda. *Dramatické studio ČIN*. Faktografie o dnes už legendárním divadle herců z libosti. Rukopis. Uloženo v knihovně IDÚ, signatura MB 3562, s. 24.

³⁹ = [Jindřich Vodák]. *Dramatické studio „Čin“*. *České slovo* 31, 1939, č. 115, 16. 5., s. 8.

⁴⁰ JV [Jindřich Vodák]. *Dramatické studio „Čin“*. *České slovo* 31, 1939, č. 272, 17. 11., s. 9.

3. 1. 2. Elévem v Městských divadlech pražských

Na podzim roku 1939 se uskutečnila vlna demonstrací proti německým okupantům. Ve výroční den vzniku Československé republiky 28. října 1939 byla zahájena střelba do davu demonstrantů, v níž byl postřelen student medicíny Jan Opletal. Na následky zranění zemřel 11. listopadu a smuteční rozloučení s ním se konalo v Praze o čtyři dny později. Obřad přerostl v novou protinacistickou demonstraci a okupanti ji využili jako záminku k pozatýkání stovky vysokoškolských studentů 17. listopadu⁴¹, kteří byli bez soudu posláni do koncentračních táborů. Devět studentských a vysokoškolských funkcionářů bylo popraveno a jako trest jsou na celém území Protektorátu Čechy a Morava uzavřeny vysoké školy⁴². Voska stál před problémem, jak nenastoupit totální nasazení do Říše. Nepřihlásil se na konzervatoř (zákaz platil pouze na školy vysoké. Středních škol se zákaz netýkal), jak to v několika rozhovorech zmínil⁴³, ale díky svým zkušenostem s občasným statováním ve sboru Městského divadla na Královských Vinohradech a též díky známosti se synem Bedřicha Jahna Jiřím, získal roční smlouvu eléva. Přestože elévský soubor při divadle nikdy nebyl zřízen. JUDr. Bedřich Jahn byl úřadujícím místopředsedou ředitelstva divadla, tudíž faktickým ředitelem divadla⁴⁴. Smlouva byla Voskovi každý rok prodlužována.

Městské divadlo na Královských Vinohradech (dále MDP) provozovalo dvě scény. Divadlo na Vinohradech a Komorní divadlo. Na vinohradské scéně se uváděla spíše klasika a tzv. vážnější repertoár. V Komorním divadle spíše lehčí žánr.⁴⁵ Po zatčení komunisty Emila Františka Buriana a uzavření jeho divadla D41 převzala MDP ještě jeho soubor i provozní budovu (přejmenovanou na Městské divadlo Na poříčí). Za to jsou po skončení stanného práva v listopadu 1941 vyhoštěna z budovy vinohradského divadla, která byla dána k užívání německým filmařům a později pronajímána soukromým podnikatelům k operetním a revuálních produkcím. Jednalo se o pokus destabilizovat provoz a tím jej následně ukončit. Soubor byl nucen hrát pouze v Komorním divadle a v bývalém D41. V březnu 1944 byla

⁴¹ Dnes se tento den slaví jako Mezinárodní den studentstva. Demonstrace ve stejný den o 50 let později pomohla svrhnout jiný totalitní režim, komunistický, který byl nastolen politickým převratem v únoru 1948. O něm se budeme zmiňovat v příslušné kapitole, protože ovlivnil život celého československého národa, tudíž i Václava Vosky.

⁴² Důvodem bylo samozřejmě touha okupantů znemožnit získání vyššího vzdělání a lépe tak ovládnout masu.

⁴³ Např.: DK. Moderní herec srdce i rozumu. *Svobodné slovo* 1. 5. 1965. Tuto informaci jsme konfrontovali s třídními výkazy studentů konzervatoře za relevantní období. Voska v nich uveden není. Viz e-mail Marcely Holánkové z 13. května 2011 autorce této diplomové práce.

⁴⁴ Jahn vedl divadlo až do své demise v roce 1940.

⁴⁵ O tom, jak se žánrové rozlišení po roce 1945 změnil viz kapitola 3. 1. 5.

vinohradská scéna poskytnuta Národnímu divadlu a MDP získala jako náhradu karlínské Varieté (přejmenováno na Divadlo J. K. Tyla). 1. září 1944 jsou veškerá divadla uzavřena a herci totálně nasazeni za vítězství Říše. Voska byl zaměstnán v dílnách Mechanotechny v Radlicích.⁴⁶ Po skončení války působí MDP pouze na vinohradské scéně, protože Komorní divadlo bylo poskytnuto Divadlu 5. května a Městské divadlo Na poříčí bylo vráceno svému původnímu souboru a E. F. Burianovi, který se navrátil z koncentračního tábora.

Voskovo elévství mělo dvě funkce. První funkcí bylo obsazovat role v představení, ať už se jednalo o role menší či přímo sborové. A druhá funkce byla funkce „záskokaře“, když některý z kolegů byl indisponován. A v tu chvíli byla velikost nebo důležitost role v inscenaci irelevantní.

Daleko nejčastěji spolupracoval Voska s režisérem Františkem Salzerem. Ale díky píli a šikovnosti si jej všiml režisér Jiří Plachý, který v něm rozpoznal možný talent. Je to on, kdo mu svěří i první hlavní roli na jevišti vinohradského divadla. Voskova smůla byla v tom, že se jednalo o titulní roli ševce Antonína Hitta od rakouského prominentního nacistického spisovatele a dramatika Hermanna Heinze Ortnera (14. 11. 1895-18. 8. 1956)⁴⁷. Ortnerovy hry měly v dramaturgickém plánu funkci „úlitby“ protektorátním úřadům. Během Protektorátu se v MDP inscenovaly dvě jeho hry a v obou měl Voska možnost si zahrát. Jednalo se o *Řezbář Vít Stoss* (Veit Stoss; premiéra: 1. února 1943, režie František Salzer) a právě *Švec Antonín Hitt* (Schuster Anton Hitt; premiéra 24. září 1943, režie Jiří Plachý). Musíme si uvědomit, že inscenování obou her byl akt servility vůči vedoucím místům. Válka byla v plném proudu a Hitler vítězil po celé Evropě. Uvedení Ortnera v roce 1943, kdy již nacistická síla získávala podstatné trhliny, pouze dokresluje servilitu dramaturgů a vedení MDP. Celou situaci okolo dramaturgie dokresluje uvedení jediné, vyloženě protižidovské agitky Eberharda Wolfganga Möllera Rotschild vítězí u Waterloo (premiéra 27. 8. 1941, režie František Salzer), což dokládá, že dramaturgie MDP byla velmi konjunkturalistická. Přes uvedené dramaturgické zápory se kritika o Voskově hereckém výkonu v roli Antonína Hitta vyjádřila pochvalně:

*„[...] V titulní roli podal V. Voska krásně ukázněný výkon a charakterisoval svého Hitta velmi pozorně a jistě na nebezpečném rozmezí tragiky a komiky pozoruhodné lásky. [...]"*⁴⁸

⁴⁶ V hercově pozůstalosti se nachází jeho dílenská legitimace.

⁴⁷ Hermann Heinz Ortner. Slovníkové heslo. [online]. [cit 5. 4. 2010]. URL: <http://de.wikipedia.org/wiki/Hermann_Heinz_Ortner>.

⁴⁸ HLOCH, Vladimír. Ortnerovo očištné drama na Vinohradech. *Venkov* 38, 1943, č. 228, 29. 9., s. 4.

Za zmínku nejspíše ještě stojí role Syna v Pirandellově hře Šest postav hledá autora (premiéra 19. února 1943, režie Karel Jernek, j. h.), kde se na jevišti Voska setkává se Adinou Mandlovou v roli Dcery⁴⁹.

Voska ukončil své angažmá v Městském divadle na Královských Vinohradech v roce 1945, kdy je od nové sezony 1945/1946 angažován jako nadějná mladá posila do souboru Národního divadla.

Voska prošel v Městském divadle na Královských Vinohradech opravdovou dřinou „učedníka-mučedníka“. Kdykoliv bylo potřeba, musel zaskočit.

⁴⁹ Fotografie scény a V. Vosky v roli Syna viz příloha číslo 3 této diplomové práce.

3. 1. 3. Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého

Než se budeme věnovat popisu Voskova působení na jevišti Národního divadla, předběhneme dobu a předložíme informace o jeho vojensko-umělecké kariéře v Armádním uměleckém souboru Víta Nejedlého.

Dle kmenového listu vojáků základní služby⁵⁰ nastoupil Václav Voska k pětiměsíčnímu vojenskému výcviku 1. dubna 1946. Vtělen, abychom užili vojenské terminologie, byl k 6. rotě 19. Pěšího pluku ve Vršovicích. Dle evidenčního listu k vojenské knížce série B číslo 120 592⁵¹ jej cvičili pro funkci střelce.⁵²

Po úvodních cvičeních je 6. dubna přidělen k Armádnímu uměleckému souboru Víta Nejedlého (dále jen AUS VN) jako herec. Dle vyjádření Ing. Mojmíra Sklenovského z Vojenského ústředního archivu Olomouc⁵³ autorce diplomové práce, byl fond 302 (Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého) proskartován dle soudobých archivních norem⁵⁴ dne 22. června 1967. Dnes je tedy možné zpřístupnit pouze spisy za období 1951 až 1995, kdy se AUS VN zrušil. Protože však Voska nastoupil vojenskou povinnost v roce 1946, nebylo možné zjistit veškerou jeho uměleckou činnost během vojny.

Ve Voskově pozůstalosti se dochovala jedna dopisní obálka velikosti B5 s dvěma fotografiemi z, prozatím, jediné dohledatelné inscenace AUSu VN. Jedná se o hru Romaina Rollanda Vlci. Pro jejich unikátnost (nebyly nikdy, pokud se nám podařilo zjistit, publikovány) je vkládáme jako přílohu číslo 5 této diplomové práce.

Marii Bokové se podařilo zjistit⁵⁵, že inscenaci režíroval Karel Jernek a Voska hrál roli Teuliera. Přetiskujeme zde jedinou dohledanou kritickou reflexi na uvedenou inscenaci:

„[...] Voskův Teulier měl sice pravdu, ale nikdy nesměl mít soucit publika. Má-li ho, pak to jistě bylo proti záměrům autorovým a měnilo to ideologický smysl hry. Naší povinností je to konstatovat. Jinak byl ovšem výkon p. Vosky nejlepším z celého večera, s fanatismem

⁵⁰ Fond Osobné spisy vojakov a podôstojnikov, signatura VOSKA/1918, kmenové číslo 18-158-889-45-40. Originál uložen ve Vojenském historickém archivu v Bratislavě. Ověřená kopie v archivu autorky diplomové práce.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Předběhneme zde dobu a připomeneme, že Voska ve svých filmech nepoužíval zbraň vůbec a jedinou výjimkou byla role Jakuba Rahna v mini seriálu Rozsudek. I zde jeho počínání s ní působí rozpačitě.

⁵³ Č.j. 751/2011-2111-SA.

⁵⁴ Fond obsahoval pouze zápisy došlé/odeslané agendy a pakliže k agendě neexistovaly spisy, byl skartoval dle norem po 25 letech. Doplnující telefonický rozhovor s Bc. Kubalovou z Vojenského ústředního archivu Olomouc s autorkou diplomové práce dne 4. dubna 2011.

⁵⁵ BOKOVÁ, Marie. *Václav Voska. Intelekt a srdce*. Praha: XYZ, 2009, s. 39.

*přímo náboženským bojoval za svou pravdu, rozvážně šetřil gesta i hlasu, ale tím protivně spravedlivým pedantem přece jen nebyl [...].*⁵⁶

Předložili jsme vše, co se nám podařilo zjistit. Již zmiňovaným důvodem je absence archivu AUSu VN a nedostatečné, resp. žádná další, relevantní možnost pátrání v ostatních archivech (např. DÚ, DO NM).

⁵⁶ FRÁČE [František Černý]. Za divadlem v Opočně, Novém Městě n. Met., Dobrušce a Jaroměři: Armádní umělecký soubor. *Hlas sociální demokracie* Hradec Králové 1. 8. 1946. In: BOKOVÁ, Marie. *Václav Voska. Intelekt a srdce*. Praha: XYZ, 2009, s. 39.

3. 1. 4 Národní divadlo v Praze

Období po roce 1945 v žádném případě neznamená návrat k situaci v divadle před 2. světovou válkou. Výsledkem Postupimské konference uspořádané od 17. července do 2. srpna 1945 v německém městě Postupimi bylo poválečné uspořádání světa na tzv. „Západ“ a tzv. „Východ“, které nebylo určováno geograficky, ale sférou politického vlivu. Toto ujednání mezi tzv. „Velkou trojkou“ (Svaz sovětských socialistických republik, Spojené státy americké a Spojené království Velké Británie a severního Irska) připojilo Československou republiku (bývalý Protektorát Čechy a Morava a bývalý Slovenský štát) do sféry vlivu Sovětského svazu. Jednalo se vlastně o dokončení jednání z konference započaté v únoru roku 1945 na Krymu (Jaltská konference).

Měli bychom si tedy uvědomit několik základních znaků české divadelní kultury po roce 1945:

- a) poprvé v dějinách se česká divadelní kultura začíná vyvíjet etnicky izolovaně a osamoceně, bez kontextu s německy mluvící součástí tisícileté kultury českých zemí
- b) jedná se o období dosud nepoznaného stupně administrativně-direktivního řízení divadla
- c) narůstání druhového a žánrového synkretismu
- d) divadlo se vyvíjí v nepoměrně těsnější blízkosti elektronických masmédií
- e) naplňuje se a pravděpodobně i uzavírá buditelské poslání divadla⁵⁷

Postupná totalizace českého divadla probíhala v sovětském duchu. Uzavření divadel k 1. září 1944 dopomohlo zintenzivnit přípravy k poválečnému převzetí moci v divadlech komunisty. Základní inspirací připravovaného divadelního zákona našli komunisté v sovětském dekretu o znárodnění divadel roku 1919. Komunistům byla jasné, že divadlo má obrovskou možnost propagačně působit na masy. Proto jim velmi záleželo, aby prošla jejich verze divadelního zákona. Po 21. srpnu 1968 a během následné normalizace už tuto propagační funkci přebírá televize a divadlo se v určitých směrech a žánrech stává tzv. ostrůvkem svobody v jinak nesvobodném státě. Komunistická moc už není tolik přesvědčena o její politické důležitosti a dává jí (úzký) prostor svobodněji tvořit.

⁵⁷ Tato pasáž vychází z publikace Vladimíra Justa *Divadlo v totalitním systému*. Viz: JUST, Vladimír. *Divadlo v totalitním systému*. Praha: Academia, 2010, s. 32-34.

Divadelní zákon bude přijat jako první poúnorový zákon, 20. března 1948. Prvním krokem k socializaci divadla je výnos Ministerstva školství a osvěty, vydaný 8. června 1945 o zrušení divadelních koncesí a produkčních licencí (faktické znárodnění divadel) a výnos o divadelní síti (pokus o decentralizaci divadelní sítě. Ve městech, která fungovala jako přirozené regionální středisko, byla zřízena divadla), vydaný 27. června téhož roku. Z tohoto důvodu je rok 1945 pro československé divadelnictví významnější, než byl rok 1948, který defacto pouze stvrzuje to, co se snažili komunističtí divadelníci vybudovat. Třetím zásadním výnosem Zdeňka Nejedlého je výnos o vzniku Divadelní a dramaturgické rady (DDR) jako uměleckého a kulturně-politického poradního orgánu pro zásadní otázky divadelní, který vyšel 13. června 1945. V jeho intencích bylo jednotně řídit po dramaturgické stránce všechna divadla v Československu.

Teze Košického vládního programu⁵⁸, ve kterém se divadlo stalo součástí národní kultury a získalo funkci výchovného ústavu, který patří těm, kteří jej vytvářejí, se určovaly hercům tři společenské role:

- a) být reprezentantem národa
- b) být učitelem národa
- c) být dělníkem divadla

⁵⁸ Jedná se o programový dokument chválený 5. dubna 1945 tehdejší československou vládou v Košicích. Košický vládní program. [online]. [cit 25. 6. 2011]. URL:<http://www.svedomi.cz/dokdoby/1945_kosvlpr.htm>.

3. 1. 4. 1. Přehled rolí

Působením Václava Vosky na jevišti Národního divadla v Praze (dále jen ND) se mimo Marie Bokové zabývala pouze Lada Halounová ve své seminární práci na Katedře divadelní vědy pražské UK⁵⁹. Správně se věnuje nejen jeho působení jako sólisty činohry ND, ale též zmiňuje i jeho hostování v rámci případného následného angažování (tzv. hostování na angažmá) v sezoně 1963/1964, o kterém bude ještě řeč. Halounová probírá téma čistě empiricky, po statistické stránce. Tímto přístupem autorka zjistila, jakým procentním poměrem se Voska podílel na inscenacích celého⁶⁰ ND. Dále se Halounová snaží popsat důležitost postav hraných Voskou, ale jejím základním metodologickým problémem je fakt, že nepoužívá texty inscenačních verzí ND, ale oficiálně vydané texty, aniž by je s inscenačními alespoň konfrontovala.⁶¹

Marie Boková věnuje Voskovu působení na jevišti ND jednu kapitolu, kterou však prokládá rozhlasovými a filmovými (popř. rodinnými) souvislostmi. Jejím přínosem je popis nezmapované části Voskova pracovního života, a to prověrek v roce 1948, který my pouze doplníme o některé nově nalezené archiválie z Všeoborového archivu Českomoravské konfederace odborových svazů

Přestože Václav Voska přechází do Národního divadla jako nadějná posila⁶², jeho postavení, co se hereckých příležitostí týče, se nijak výrazně oproti MDP nezmění. Během následujících pěti sezon, po které je Václav Voska oficiálně členem činohry, získá tři výrazné role (všechny v prvních třech sezonách). Jedná se o role Petra v Čapkově Matce (premiéra 28. října 1945), Jindřicha ve Wilderově Jen o chlup (premiéra 16. června 1947) a Leona Hubbarda v Hellmanových Lištičkách (premiéra 24. ledna 1948). V ostatních případech se jedná o role sborové, popřípadě dějově nevýrazné. Důležitou složkou Voskovy práce pro ND byly i nadále záskoky. Mnoho her též alternoval (nejčastějším Voskovým alternantem byl Emil Konečný a Václav Švorc).

⁵⁹ HALOUNOVÁ, Lada. *Václav Voska v Národním divadle*. Seminární práce. Katedra divadelní vědy univerzity Karlovy v Praze, 2005, soukromý archiv autorky diplomové práce.

⁶⁰ Autorka nedefinuje terminologicky správně. Metodologicky správně však pracuje pouze s inscenacemi souboru činohry

⁶¹ Pouze pro úplnost dodejme, že se Halounová dopustila jedné faktické chyby v tvrzení, že Voska hrál titulní postavu Jana Husa na divadle, ale správně jde o televizní inscenaci Václava Hudečka z roku 1968.

⁶² Spolu s ním se novými členy činohry ND stávají Josef Pehr, Eva Klenová, Václav Švorc, František Filipovský a Emil Konečný. In: KVAPIL, Josef M. *Jaro Národního divadla v Praze 1945*. Praha: Sirotčí, vdovský a podpůrný spolek členů ND, 1946.

Poprvé se na jevišti ND objevuje Voska 13. října 1945 při premiéře Simonových Ruských lidí⁶³ (hraje roli Šembery) a naposledy při derniéře Goldoniho Sluhy dvou pánů (hrál nevděčnou roli milovníka Silvínka) 3. února 1952⁶⁴. Pro naši diplomovou práci je nejdůležitější jeho tvorba v obnovených MDP, proto zde podnikneme pouze krátký exkurz a to do dvou nejvýznamnějších a nejvýraznějších inscenací, na kterých se Václav Voska podílel. Přestože nejčastěji spolupracoval s režisérem Karlem Dostalem a Jindřichem Honzlem, vybrali jsme pro náš exkurz inscenace jiných režisérů. Důvodem je nejen význam Voskovy role, ale též odlišný přístup režisérů k hercům i dramatu.

Thornton Wilder: Jen o chlup

Původně byla hra rezervována pro Realistické divadlo⁶⁵ a protože nebylo možné svévolně měnit již schválený přísun deviz a též kvůli dramaturgickým nařízením, po dohodě s Realistickým divadlem byla provedena výměna. Národní divadlo uvedlo inscenaci Jen o chlup a postoupilo Realistickému divadlu komedii Figarova svatba.⁶⁶

Stejně jako u Našeho městečka Wilder nevolí název hry alogicky. Znovu se tu setkáváme s Wilderem ironikem a velmi dobrým pozorovatelem svého okolí. Ve třech dějstvích procházíme lidskými dějinami (období před dobou ledovou, před potopou světa a po moderní světové válce). A vždy v těchto situacích lidstvo vyvázlo z naprostého zničení „jen o chlup“. Hra je plná symbolů. Např. již název rodiny Antrobových odkazuje k řeckému slovu anthropos (=člověk) a postava Jindřicha-bratrovraha-nutně připomene Kaina (což neopomenou poznamenat všechny dochované kritické ohlasy).

Jiří Voskovec hru přeložil a adaptoval pro českého diváka (změnil např. topos sídla rodiny Antrobových z amerického kontinentu na Chuchli u Prahy apod.). V listopadu 1946 je taktéž požádán Karlem Dostalem o pohostinskou režii. Celkem snadno Voskovec našel konkrétní obsazení, pouze role sourozenců Heleny a Jindřicha byly pro něj rébusem. Voskovec charakterizoval postavu Jindřicha takto: „[...]a tak je to role volající po větším

⁶³ Jedná se o první sovětskou hru na našich scénách po 2. světové válce. Hru divadlu nabídl sám autor Konstantin Simonov (důstojník Rudé armády), který tehdy pomáhal osvobozovat Prahu od nacistů. Blíže in: JAROŠ, Jan. *Podoba premiérového představení hry Konstantina Simonova Ruští lidé ve Stavovském divadle dne 13. 10. 1945*. Seminární práce. Katedra divadelní a filmové vědy, 1982, uloženo v knihovně Katedry divadelní vědy, signatura Sem 1260, kopie v archivu autorky diplomové práce.

⁶⁴ Denní programy ND.[online].[cit. 13. 2. 2010].

URL: < <http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=podlesezon.aspx&pn=256affcc-f001-1000-85ff-c11223344aaa> >

⁶⁵ Patrně po úspěchu inscenace Přišel na večeri George Simona Kaufmana (premiéra 1. 6. 1946), ve které exceloval Jan Werich. Werich s Voskovcem byli nositeli práv k textu Jen o chlup pro Evropu.

⁶⁶ Viz složka k inscenaci Jen o chlup, uložená v archivu Národního divadla, signatura Č-354-a, kopie v archivu autorky diplomové práce.

*hereckém rejstříku než se na první pohled zdá...*⁶⁷ Jindřich se během hry vyvíjí z naivního chlapce, učícího se pilně násobilku až k mladíkovi, řešícímu si své komplexy (které v něm vypěstoval brutální otec) agresivitou a bojem. Byla tedy třeba najít herce, který by dokázal tento vývoj předvést na jevišti. Voska stále (dle dochovaných fotografií) díky své fyziognomii budí i ve svých 28 letech dojem mladšího, křehkého muže, jehož je potřeba neustále ochraňovat, ale dokáže se též rvát o svá práva. To vše pro postavu Jindřicha Voskovcovi konvenovalo a Voska tedy dostává podruhé (po Petrovi v Čapkově Matce) velkou šanci na jevišti ND.

Ještě během zkoušení musel Dostal svou volbu režiséra obhajovat před závodní radou ND.⁶⁸ Oficiálním důvodem, proč Voskovcovi nebyla vyslovena důvěra, byl příliš vysoký honorář (Kč 25.000,-)⁶⁹ a obava, že není jako režisér českému diváku znám a není tudíž zajištěn případný divácký zájem. Musíme zde uvést, že se opravdu jednalo o jedinou režii Jiřího Voskovce mimo svou mateřskou scénu v divadle V+W po 2. světové válce.⁷⁰ To však nic nemění na faktu, že zde nebyly objektivní důvody pro přeobsazení režiséra. Spíše se musíme klonit k důvodu, že šlo o politicky motivovaný útok na osobu Jiřího Voskovce.⁷¹ Dostal závodní radu informoval, že ředitel ND Václav Vydra ml. si dokonce vyžádal k hostování Jiřího Voskovce povolení Ministerstva školství a osvěty, které uvedený fakt schválilo.⁷²

Václav Voska si důvěry Jiřího Voskovce nesmírně vážil, neboť dvojice V+W mu byla sympatická a předválečné Osvobozené divadlo velmi rád navštěvoval.⁷³ Voskovec s odstupem času vzpomíná na spolupráci s Voskou též velmi srdečně. Na toto Voskovcovo vyznání

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Ibidem.

⁶⁹ Obvyklá suma pro režiséra činoherní inscenace v ND byla přibližně poloviční. Ve výjimečných případech získal režisér po premiéře ještě prémii, která však ani tak zdaleka nedosáhla výši Voskovcova příjmu.

⁷⁰ Divotvorný klobouk měl původně premiéru v divadle V+W a až následně přenesen do Karlína a částečně i přeobsazen.

⁷¹ Exulant na „nesprávnou“ část polokoule. Typický kosmopolita, který uměl cizí řeči a za manželku měl též cizinku. I jen jeden z uvedených „důvodů“ znamenal po roce 1945 v Československu pošramocovaný kádrový profil. Voskovcovo pravicové smýšlení bylo dostatečně známo, přestože před válkou působil v avantgardním levicově zaměřeném divadle V+W.

⁷² Viz poznámka číslo 67.

⁷³ VOSKA, Václav-WERICH, Jan. *Vyznání*. Kompaktní disk. Praha: Lotos, 2005.

reagoval Václav Voska⁷⁴ soukromým dopisem Voskovcovi, který mu zaslal svou fotografii formátu A4 s věnováním a přiložil krátkou odpověď.⁷⁵

Soudobá kritická reflexe byla až na výjimky kladná. Největšího odsouzení se inscenace dostalo z levicového Rudého práva: „[...] *zmatenou symbolikou vyznívající tváří v tvář socialismu v hlásání bezvýhodnosti a pusté lži, že se lidstvo po všech pohromách nic nenaučilo a stále si je připravuje nanovo (Wilder). Není známo jaké vlivy přivedly tyto hry na světla jeviště, je však známo, že to v ND neklape a že se tu uplatňují tendence, jež jsou podivuhodným výkladem košického vládního programu[...].*“⁷⁶

Dovolili jsme si tuto delší citaci jako demonstraci, kam se pomalu kritická reflexe po roce 1945 ubírala a jak nahlížela na západní dramatiky a prozápadní inscenátory. Ostatní kritika reflektovala velmi kladně herecké výkony (nejčastěji Vlastu Fabianovou v roli Sabiny a Zdeňka Štěpánka v roli otce Antroba). Skoro žádné informace však nelze získat o mizanscéně či scénografii (František Muzika). V archivu ND se též nedochovala nápovědní ani režijní kniha. Pouze několik fotografií. Inscenace se dočkala 23 repríz, což jí řadí na chvost první třetiny nejúspěšnějších inscenací sezony 1946/1947.

Lillian Hellman: Lištičky

Dle Zdeňka Bláhy⁷⁷ se jedná o jednu ze tří povedených režii v ND.⁷⁸ Název není samoúčelný. Autorka se inspirovala ve Starém zákoně: „*Zlapejte nám lištičky, lištičky maličké, ježto škodu dělají na vinicích, poněvadž vinice kvete.*“ (Pís. Šal. 2, 15). Hra velmi kriticky přibližuje rodinný boj sourozenců (dva bratři a sestra) Hubbardových o moc a peníze. Jedná se o studii chování lidí, kteří v bezohledné chtivosti po majetku a moci jsou ochotni obětovat cokoli a neštít se ani porušení jedno z přikázání desatera (nezabiješ). Dramaturgie ND touto hrou plnila bod „pokroková západní dramatika“ v Ornestově dramaturgické kuchařce. Ve hře je znázorněn úpadek kapitalistického světa, řídicího se pouze zákonem peněz.

⁷⁴ Nejspíše slyšel pořad Karla Kyncla Rozhovor s Jiřím Voskovcem, natočený v New Yorku pro Československý rozhlas v Praze. Rozhovor Karla Kyncla s Jiřím Voskovcem. [online]. [cit. 13. 8. 2009]. URL: <<http://mluveny.panacek.com/radiodokument/23092-rozhovor-s-jirim-voskovcem-1963.html>>. Popřípadě se mu s touto pochvalnou informací musel svěřit sám Jan Werich, protože se o Voskovi v souvislosti dabování Voskovcovy role 11. porotce ve filmu Dvanáct rozhněvaných mužů zmiňuje Voskovec v soukromém dopise Werichovi ze dne 19. ledna 1962. In: MATĚJKA, Ladislav (edit.). *Jiří Voskovec & Jan Werich Korespondence*, sv. I. Praha: Akropolis a Nadace Jana a Medy Mládkových, 2007, s. 313.

⁷⁵ Uloženo v neuspořádané pozůstalosti Václava Vosky.

⁷⁶ L. Podivuhodná linie Národního divadla. *Rudé právo* 18. 6. 1947.

⁷⁷ BLÁHA, Zdeněk. Činoherní sezóna 1947-48. *Tvorba* 17, 1948, č. 32, s. 637.

⁷⁸ Ibidem. Další dvě jsou Gogolova Ženitba v režii Jindřicha Honzla a Salacruovy Noci hněvu v režii Františka Salzera.

Režii pověřil František Götz mladého a nadějného režiséra Alfréda Radoka⁷⁹. Jednalo se o první Radokovu režii v ND. Z případné podnětné spolupráce mělo vzniknout stále angažmá Radoka jako režiséra činohry. Radok nejspíše s dramaturgickým výběrem (který neprovedl on) souhlasil i z důvodu, že se jednalo o jedno ze dvou pro něj signifikantních témat. Jak upozorňuje Jan Grossman ve svém článku *Režisér ve své době*⁸⁰, měl Radok dvě elementární témata své tvorby: válku (především 2. světovou) a secesi. Dovedeme-li Grossmanovu úvahu až do konce, dostáváme se vlastně k tématu jednomu a tím je válka jako taková. Pro Radoka téma osudové (byl z poloviny židovského původu a závěr války prožil v koncentračním táboře). Secese jako doba, která předcházela první světové válce, jejíž důsledky vytvořily podmínky pro druhou, ještě ničivější, která postihla velmi citelně i celou rodinu Radokových.

Ke spolupráci si Alfréd Radok přizval scénografa Josefa Svobodu. Dramaturgické škrty byly citelné. Radok velmi často inscenované hry upravoval, škrtil retardační části a tím zhušťoval napětí. Vše však bylo v harmonii s vyzněním hry a prací herců. Nikdy nepracoval proti smyslu dramatu. Velmi často popisné pasáže nahrazoval hereckou akcí.

Pro Václav Vosku (hrál Leona Hubbarda) se jedná o první spolupráci (a nikoliv poslední) s režisérem Alfrédem Radokem.⁸¹ Do role byl doobsazen potom, co byla role odňata Emilu Konečnému.⁸² Jedná se o roli menšího rozsahu, do děje výrazně nezasahující a dle charakteristiky postavy byl Voska obsazen víceméně konvenčně. Konvenčně byl pojat i jeho kostým. Šlo o tmavý frak, bílou košili s tvrdým stojacím límečkem, světlou vestu a světlý motýlek. Postavu Radok docharakterizoval malým tmavým knírkem a ulízanými vlasy. Jednalo se o další z řady nevděčných rolí „rozjívených floutků“, jak by se dala ve zkratce popsat jeho role. Prostor pro herecký vývoj byl minimální a též i minimum možností rozvinutí hereckého rejstříku. Protože se jedná již o několikátou roli tohoto charakteru (např. Freddy Einsford Hill v Shawově *Pygmalionu*), všimla si recenzentka K. Milotová, že „[...] na práci V. Vosky není v poslední době vidět pokrok; v projevu se příliš opakuje, aniž by nějak osobitě charakterisoval postavy hry[...]“.⁸³ Chtěli bychom však zdůraznit, že poslední, významem a

⁷⁹Narozen 17. prosince 1914 v Kolodějích nad Lužnicí a zemřel 22. dubna 1976 ve Vídni.

⁸⁰GROSSMAN, Jan. *Režisér ve své době*. *Divadelní noviny* 2, 1958-1959, č. 5, 30. 10, s. 2.

⁸¹Její složitější pracovnímu vztahu se autorka diplomové práce věnuje již delší dobu a chtěla by jej dokončit výstupem v podobě odborné práce. Proto zde pojednává jejich spolupráci povrchněji než by si zasluhovala a pouze v kontextu Voskovy tvorby jako takové. Též to není tématem naší práce. Tím je analýza herectví Václava Vosky. Nedostatků jsme si vědomi, ale nechceme vyvozovat konečné soudy, dokud nebude znovu přístupná Radokova literární pozůstalost v Divadelním oddělení Národního muzea.

⁸²Složka k inscenaci *Lištičky*, uložena v archivu Národního divadla, pod signaturou Č-491-a. Kopie v archivu autorky diplomové práce.

⁸³MILOTOVÁ, K. *Lištičky a šelmičky*. *Národní osvobození* 27. 1. 1948.

možnostmi, větší roli získal Voska skoro před rokem v již zmiňované inscenaci Jen o chlup. Od té doby větší hereckou příležitost (včetně Lištiček) nedostal.

Ihned po premiéře 24. ledna 1948 (jen měsíc a den před tzv. Vítězným únorem, který omezí svobodně tvořit na následujících víc jak čtyřicet let) se strhla na inscenaci lavina kladných kritických ohlasů. Všechny vyzvedávají do popředí Radokovu režii a jeho práci s herci, kdy stvrzují, že přes své mládí z nich dokázal získat nejlepší role jejich života.⁸⁴ Kladné přijetí inscenace, její úspěch, zapříčinil, že po této režii je Radokovi nabídnuto v ND angažmá (od listopadu 1948 do července 1949).

⁸⁴ Což je pro Radoka signifikantní.

3. 1. 4. 2. Očista v divadlech

Únor 1948 znamenal definitivní změnu poměrů („na věčné časy“, jak stávalo v manifestačních letácích). Komunistická strana se pokusila o puč, který se jí povedl. Jde o přechod od zbytku demokracie, která v Československé republice po 2. světové válce zůstala, k totalitě. Sovětský svaz získal konečně definitivní vliv na dění v Československu. V ten samý den, 25. února, masově vychází výzva kulturních pracovníků Kupředu, zpátky ni krok!⁸⁵ Jednalo se o snahu propagačně využít těchto umělců k posílení socialistické nálady. Vyberme alespoň kratičký úryvek z provolání:

„[...] Vstupujte do akčních výborů Národní fronty, pomáhejte zneškodňovat síly temna a zpátečnictví, účastněte se činně při formování pokrokových sil národa, které zajistí naši krásné zemi šťastnou a dobrou budoucnost [...].“⁸⁶

Protože však text podepsaly i osobnosti jako Jiří Frejka, Herberta Langová-Masaryková, Jiří Voskovec či Václav Voska, domníváme se (spolu s Jiřím Knapíkem), že „šlo v některých případech o existenční obavu.“⁸⁷

Již koncem února 1948 byla výzva oslyšena a sestaveny ve většině divadel akční výbory, které prováděly čistku v řadách všech zaměstnanců.⁸⁸ Existence těchto orgánů postrádala faktickou oporu v legislativě a působila pouze (avšak s likvidačními následky) jako nástroj nové politické moci.⁸⁹ Koordinací a kontrolou těchto výborů se zabýval Ústřední akční výbor divadelníků, který současně potvrzoval nebo revidoval původní rozhodnutí výborů. Tento centrální akční výbor tvořili pražští herci a divadelní pracovníci. V jeho čele stál Václav Vydra ml. V průběhu března a dubna byly akční výbory na pokyn Ústředního akčního výboru rozpuštěny. Jak je z dostupných materiálů jasné, v naprosté většině případů byly postihy motivovány politickým přesvědčením dotyčných osob.

V Národním divadle akční výbor na své schůzi dne 22. března rozhodl i o Václavu Voskovi. Byla mu udělena veřejná důtka a snížena gáže o ¼ po dobu jednoho roku.⁹⁰

⁸⁵ Např. v Rudém právu, Tvorbě a dalších periodikách.

⁸⁶ *Tvorba* 17, 1948, č. 8, s. 150-151.

⁸⁷ KNAPÍK, Jiří. *Února a kultura. Sovětizace české kultury 1948-1950*. Praha: Libri, 2004, s. 21.

⁸⁸ V některých divadlech, např. Divadlo D48 nebo Realistickém divadle nebylo třeba akční výbor ustanovit, protože šlo o politicky bezúhonné soubory.

⁸⁹ To zjednal až zákon č. 213/1948 Sb. z 21. července 1948, který všechny rozsudky akčních výborů legalizoval a to i přesto, kdyby nebyly v souladu s příslušnými předpisy.

⁹⁰ Spolu s ním byl takto potrestán i Bedřich Karen. Viz Všeoborový archiv Českomoravské konfederace odborových svazů-fond Svaz zaměstnanců umělecké a kulturní služby, karton 6, kopie v archivu autorky diplomové práce.

„*Důvodem je jeho zamítavý postoj k lidově demokratickému zřízení našeho státu*“.⁹¹ Václav Voska se odvolal ke Krajské radě odborů a žádal opravu výnosu akčního výboru ND. Krajská rada rozhodla, že se rozhodnutí akčního výboru ND opravovat nebude, neboť (budeme citovat doslova, i s pravopisnými chybami): „*Vystupování jmenovaného bylo vždy nepřátelské k lidově demokratickému zřízení což projevoval obzvláště vůči levicovým ministrům a ještě za únorových dnů zůstalo nezměněno. Byl též zúčastněn na anekdotě jak jest uvedeno u p. Karena*“.⁹²,⁹³

Všechny tyto důvody (nemožnost získat výraznější roli, šikana ze strany vedení z důvodů odlišného politického názoru a náboženského vyznání) Václav Voska citlivě vnímal. Vnímal též, že není možnost, aby se situace obrátila. Tudíž když mu Ota Ornest nabídl angažmá v nově se ustavujících Městských divadlech pražských, velmi rád přijal.

3. 1. 4. 3. Hostování v Národním divadle

Do Národního divadla se vrací jako host v sezoně 1963/1964, kdy je mu nabídnuta (již po několikáté) možnost hostování (a případné angažmá v souboru). 15. ledna 1964 měla premiéru hra Macieje Slomczyńskiego *Osamění* (inspirována skutečnými událostmi), v režii Miroslava Macháčka. Voska hrál jednu ze tří hlavních postav, námořníka Petra Lešňáka. Člověka, který je ve své vlasti šikanován pro své politické smýšlení, ale ve chvíli, kdy je mu nabídnuta možnost emigrovat, z vlastenectví podepíše přihlášku do strany. Schematičnost celé hry, která je patrna již z tohoto popisu, byla vytýkána ve všech recenzích. Přestože se Macháček snažil hru razantními dramaturgickými škrty oživit, nepodařilo se mu to úplně. Ve většině recenzí je chválen výkon Rudolfa Hrušínského (Jang Čao) a Václava Vosky. Aleš Fuchs v recenzi *Staronový problém* vystihl Voskův přístup k roli Petra Lešňáka tak, že bychom jej mohli použít i na přístup Václava Vosky k roli obecně: „*[...] který hraje Petra Lešňáka se znamenitým smyslem pro ironickou zatrpklou, chlapeckou lehkomyšlnost a nefalšovanou touhu rvát se o pravdu třeba proti všem [...]*“.⁹⁴

Jan Kopecký hledá Macháčkovu inspiraci u Emila Františka Buriana v jeho syntetickém divadle. Přes schematismus hry byla inscenace přijata kladně. Přestože se jednalo ve Voskově

⁹¹ Ibidem. Kopie v archivu autorky diplomové práce.

⁹² Měl na svém pracovišti rozšiřovat anekdotu urážející čest předsedy ROH. In: Všeoborový archiv Českomoravské konfederace odborových svazů-fond Svaz zaměstnanců umělecké a kulturní služby, karton 6, kopie v archivu autorky diplomové práce.

⁹³ Ibidem. Kopie v archivu autorky diplomové práce. Blíže k tomuto tématu in: KNAPÍK, Jiří. *Únor a kultura. Sovětizace české kultury 1948-1950*. Praha: Libri, 2004.

⁹⁴ FUCHS, Aleš. *Staronový problém*. *Divadelní noviny* 7, 1963-1964, č. 13, 29. 1., s. 4.

případně o tzv. hostování na angažmá, opětovným sólistou činohry ND se nestal. Nejspíše si uvědomil, že v tomto obrovském komplexu, jakým ND vždy bylo, by neměl možnost zahrát si role, které hrál v MDP, a chyběla by mu intimita malého sálu Komorního divadla, který pro něj měl zásadní význam.

3. 1. 5. Návrat do Městských divadel pražských

Dne 15. a 16. ledna 1949 se uskutečnila společná schůze české a slovenské divadelní a dramaturgické rady a české a slovenské divadelní propagační komise, na které přednesl Ota Ornest (člen DDR) zásadní referát nazvaný Československá dramaturgie a pětiletý plán, stanovující dramaturgické předpisy. Tyto předpisy se staly pro divadla závaznými minimálně pro následující desetiletí. Referát obsahoval odstupňovanou pětibodovou stupnici, podle které se napříště měli direktivně řídit všichni dramaturgové při sestavování dramaturgického plánu divadla:

1. a) původní hry se současnou tematikou
b) původní hry s historickými náměty z hlediska současnosti
2. přehodnocení českého a slovenského dramatického dědictví
3. a) ruské a sovětské hry
b) hry lidových demokracií
4. přehodnocení světové klasiky
5. pokrokové hry západní⁹⁵

Divadelní a dramaturgická rada byla zřízena dle Divadelního zákona, přijatého 20. března 1948, jako vrcholný poradní orgán pro věci divadelní při ministerstvu školství, věd a umění a byla zrušena v roce 1953 transformací svého zřizovatele na ministerstvo kultury a školství.

Původní Městská divadla pražská tak, jak fungovala od svého založení roku 1907 ukončila svou činnost na rozkaz ministra JUDr. Alexeje Čepičky dne 21. června 1950. Z Divadla na Královských Vinohradech se stalo Ústřední divadlo československé armády. Vedl jej plk. František Prček.⁹⁶ Stávající soubor se mohl rozhodnout, zda zůstane nebo odejde s Otou Ornestem do reorganizovaných Městských divadel pražských.

Městská divadla pražská během svého působení (od roku 1950 do 1992) zažila několikero stěhování. Původně Ornest získal pro své divadlo scény Komorního divadla v Hybernské ulici (bývalý hotel Central) a Divadlo komedie (v bývalém Novém divadle Oldřicha Nového) ve Stýblově pasáži. Roku 1954 se z těchto prostor Divadlo komedie stěhuje

⁹⁵ ORNEST, Ota. Československá dramaturgie a pětiletý plán. In: *Základy nové práce československého divadla*, Praha: Umění lidu, 1949, s. 27.

⁹⁶ Samozřejmě bez náležité kvalifikace, jak bylo tehdy zvykem.

do Lazarské ulice (bývalé Divadlo Vlasty Buriana, dnešní Pražské komorní divadlo). Od sezony 1962/1963 získává třetí budovu, divadlo ABC. V roce 1972 je divadlo Komédie propůjčeno Divadlu Jiřího Wolкера, které právě procházelo rekonstrukcí (v roce 1979, po návratu Divadla Jiřího Wolкера zpět na svou scénu do Dlouhé ulice, je Divadlo komedie uzavřeno). Jako náhradu získávají MDP divadlo Rokoko a od roku 1976 působila pouze na scéně Divadel Rokoko a ABC, protože Komorní divadlo je uzavřeno k 1. červnu 1976 z důvodů dlouhodobě plánované rekonstrukce⁹⁷. K tomuto obrovskému kolosu musíme připočítat též letní scény MDP. Od roku 1953 do roku 1971 ve Valdštejnské zahradě a v letech 1967-1968 též v Ledeburské zahradě.

Zakládající členy se stali režiséři (kromě Oty Ornesta) Jan Fišer (občanským jménem Fischer) a Karel Svoboda. Po Fischerově odchodu dostávají jako režiséři prostor i herci (např. Rudolf Hrušínský a Bedřich Vrbský). Dva roky (1955-1957) v Městských divadlech pražských působí Karel Dostal. V roce 1955 přichází též Miroslav Macháček (působí do roku 1959). V šedesátých letech postupně přicházejí režiséři Václav Hudeček (1960-1968), Alfréd Radok (1960-1965), Ladislav Vymětal (1962-1982) a Ivan Weiss (1964-1976). Později MDP spolupracují s různými hostujícími režiséry.

Ředitelem se stal již zmiňovaný Ota Ornest a po jeho politicky motivovaném odvolání byl od 1. března 1972 jmenován ředitelem Lubomír Poživil, který divadlo vedl až do roku 1990. Při nástupu do funkce si Poživil vytkl za cíl „[...] *budovat zábavné divadlo v centru Prahy* [...]“⁹⁸

Nově vzniklá MDP disponovala hereckým souborem, který vznikl syntézou herců příslých z Realistického divadla (např. Irena Kačírková, Eduard Dubský, Lubomír Lipský), Národního divadla (Václav Voska), herců, kteří se oddělili z původních MDP (Jaroslava Adamová, Eva Kavanová, Svatopluk Beneš a další) a z herců oblastních divadel (např. Jaroslav Cmíral). Soubor se postupně rozrůstal a obměňoval. Ornest neváhal projevit důvěru i čerstvým absolventům DAMU (např. Viktor Preiss) a objevoval nové talenty v mimopražských divadlech (např. Václav Postránecký).

⁹⁷ Viz články: ORNEST Ota. Diskusní příspěvek. *Divadelní noviny* 6, 1962-1963, č. 24, 12. 6., s. 6., KOUŘIL, Miroslav. Komorní divadlo v zahradě. *Acta scaenographica* 4, 1963, č. 11-12., s. 222-224 a MĚŠŤAN, Vojtěch. Damoklův meč. Havarijní stav pražských divadel. *Divadelní noviny* 10, 1966-1967, č. 22, s. 4. Rekonstrukce se však nikdy neuskutečnila a po roce 1989 byla budova navrátna k původnímu užívání. Jeho uzavření však lze chápat též politicky. V Komorním divadle se hrály inscenace silně rezonující s dobou (např. Sartrovu Mouchy, Dürrenmattův Romulus Veliký či Play Strindberg apod.). Blíže o historii tohoto divadla in: ŠTĚROVÁ, Dora. *Komorní divadlo 1950-1976*, diplomová práce, Katedra divadelní vědy Filozofické fakulty univerzity Karlovy v Praze, 2007. Dnes budova nese znovu jméno Hotel Central a slouží původnímu záměru jako hotel.

⁹⁸ VOJTĚCHOVÁ, Drahoslava-DANEŠ, Ladislav. *Zasloužilý umělec prof. Lubomír Poživil*. Praha: Městská divadla pražská, 1988, s. 11.

Přestože Ota Ornest kodifikoval povinná pravidla pro tvorbu dramaturgického plánování, ve „svých“ Městských divadlech pražských je omezoval na nejmenší možnou míru. Dramaturgii MDP byla za jeho řízení neustále vytýkána malá ideovost, nedostatečné dodržování direktivního dramaturgického nařízení z bratislavské schůze a časté podbízění se divákovi.⁹⁹ První dramaturgyní se stala polonistka Mojmira Janišová (1950-1983), od roku 1954 přibyl Evžen Drmola (1954-1968), později Ludmila Jánková (1962-1992) a po emigraci Evžena Drmoly nastoupila jako dramaturgyně Ornestova studentka dramaturgie na pražské DAMU Alena Kožíková (1968-1995).

Trefnou charakteristiku MDP za námi sledované éry (tj. 1950-1982) publikoval Václav Havel (tehdy jevištní technik a následně asistent režie Alfréda Radoka):

„[...] úhrnem mohu říct, že Městská divadla pražská byla jakýmsi specifickým ostrovem v pražském divadelnictví, jehož velkou předností bylo, že do jisté míry odolával ideologickým tlakům doby. Na druhé straně měl nevýhodu právě v tom, že se jednalo o prostředí konvenční, stereotypní, tak trochu nehybné, zvyklé na své diváky s jejich permanentním abonmá, kde bylo všechno po dvou letech stejné jako před pěti lety [...].“¹⁰⁰

Není naším cílem vyjmenovávat tu dlouhý seznam odehraných rolí (pro přehled je připojena příloha číslo 2), ale přiblížit Voskovo působení v reorganizovaných MDP.

Rozdělíme-li si Voskovu tvorbu kvantitativně, setkává se pracovně nejčastěji s Karlem Svobodou, Oto Ornestem a Ladislavem Vymětalem. Ale měl možnost spolupracovat se všemi režiséry, kteří za jeho angažmá prošli MDP. Včetně Alfréda Radoka, se kterým si však mnoho nerozuměl. Nejčastějším prostorem, kde Voska hrál, bylo Komorní divadlo. Jeho intimita a náročnější repertoár nepseudointelektuálního rázu mu velmi konvenovaly. Podíváme-li se však na tvorbu Václava Vosky kvalitativně, zjistíme, že pro jeho herecký vývoj bylo nejpłodnější setkání právě s režisérem Alfrédem Radokem (Švédská zápalka, Hedda Gablerová), přestože spolupracovali pouze na dvou uvedených inscenacích. Radokův přístup k herci a hře jako takové byl natolik odlišný od přístupu ostatních režisérů v MDP, se kterými se Voska setkal, že jej musíme zmínit. Druhým nejdůležitějším impulsem, zde i v rovině občanské, bylo pro Vosku setkání se švýcarským dramatikem Friedrichem Dürrenmattem, v

⁹⁹ Viz např. ČERNÝ, Jindřich. Bludný kruh. *Divadelní noviny* 6, 1962-1963, č. 20, 1. 5., s. 4-5. Ornestova odpověď na polemiku in: ORNEST, Ota. Diskusní příspěvek. *Divadelní noviny* 6, 1962-1963, č. 24, 12. 6., s. 6 či RADOK, Alfréd. Budoucnost MDP. *Divadelní noviny* 6, 1962-1963, č. 23, 29. 5., s. 5.

¹⁰⁰ VALTROVÁ, Marie. *Ornestinum. Slavná éra Městských divadel pražských. Herci vzpomínají*. Praha: Brána 2001, s. 101.

jehož hrách (Fyzikové, Romulus Veliký, Play Strindberg) Voska našel konsensus se svým vlastním přístupem k světu a politice.

Voska přechází do MDP z Národního divadla, kde neměl mnoho možností k rozvinutí svého talentu. Až zde, v MDP, získává potřebnou důvěru vedení a režisérů. Nesporným kladem byla též vysoká reprízovost her, která podporovala vývoj a růst herce jako takového.

3. 1. 5. 1. Přehled rolí

Padesátá léta (1948-1956)¹⁰¹

V MDP jako jednom z mála divadel v Československu nepřijalo za své dogmaticky přijatý inscenační styl Konstantina Sergejeviče Stanislavského ovlivňující inscenaci jako celek. Tj. od režie, přes herectví po scénografii. Podle Stanislavského neměli herci na jevišti „hrát“, ale „existovat“. Stanislavskij touto tezí požadoval, aby se jednání herce stalo přirozené a spontánní, nikoliv šablonovité. Ve scénografii se jednalo o ubíjející popisný realismus. Avšak československé divadelnictví nepřijímá tento systém jako základní program otevřený tvůrčím směrem, ale dogmaticky uzavřenou, hotovou poučku. Tento nastoupený směr se začal postupně během padesátých let volně opouštět. A po XX. Sjezdu KSSS počátkem roku 1956, na kterém Nikita Sergejevič Chruščov „odhalil“ kult osobnosti Josifa Vissarionoviče Stalina se totalitní systém uvolňovat z dogmatických okovů, což mělo v Československu za následek vznik tzv. „zlatých šedesátých“. Nesmíme však zapomínat, že vše bylo stále pod diktátem a finančním zabezpečením KSČ. Proto naše datace padesátých let na první pohled celkem nelogicky rozdělena v polovině dekády. První polovina je totiž charakterizována utužováním systému, aby (po XX. Sjezdu KSSS) došlo k uvolnění poměrů.

Václav Voska nastoupil do souboru MDP ihned v zahajovací hře Alexandra Fredra Muž a žena (režie Ota Ornest, premiéra 26. září 1950) v roli hraběte Alfréda. Polský klasik vyhovoval „škatulce“ dramatika lidově demokratických zemí a nic nenasvědčovalo tomu, že by hned první inscenace měla přinést svým inscenátorům nějaké obtíže. Stalo se. Kritice nevyhovoval autor, který pro ni byl málo ideově vhodný. Po několika reprízách byl Ornestovi doručen telegram, ve kterém vedoucí odboru kultury Národního výboru hlavního města Prahy Václav Jaroš (Ornestův přímý nadřízený) s okamžitou platností zakazoval její další reprízy. Jiří Pelikán z ÚV KSČ pomohl docílit, že se uspořádala o inscenaci diskuze, ve které se všichni odborníci o hře vyjadřovali kladně. Protiargumenty nebyly žádné, a tak nezbývalo, než další reprízy povolit. Nakonec inscenace dosáhla 112 repríz. Podobný osud postihl i následující inscenaci, Jiráskovu Kolébku, ve které Voska hrál krále Václava IV. Zde se, zejména kritikům z Rudého práva, nelíbila hudební složka inscenace, přestože se na ní podílel Emil František Burian. Divadlu dopomohl ministr Zdeněk Nejedlý, kterému se inscenace líbila, a tím bylo o jejím dalším osudu rozhodnuto. Dosáhla 89 repríz. Voska během první

¹⁰¹ Držíme se, logického, rozdělení této totalitní periody tak, jak ji užívá Vladimír Just. Viz: JUST, Vladimír. *Divadlo v totalitním systému*. Praha: Academia, 2010, s. 52.

sezony nastudoval tři role a všechny byly hlavní (nebo alespoň klíčové). Do počátku normalizace se tento početní stav radikálněji nezměnil a na konci šedesátých let kulminoval.

Během zde sledované dekády vytvořil Václav Voska dvě role, které bychom neměli v jeho vývoji opomenout. Jedná se o *Monsieura Le Bleau v Benátské vdovičce* (premiéra 24. října 1957) a titulního *Torquata Tassa* (premiéra 10. října 1958), obojí v režii Karla Dostala. Benátská vdovička se stala Voskovým nejreprízovanějším představením (dosáhla 203 repríz) a co do počtu nechala daleko za sebou jeho nejznámější roli Emila Magise v *Marceauově Vajíčku* (premiéra 23. února 1964, režie Ota Ornest, 185 repríz).

Carlo Goldoni: Benátská vdovička

Hra byla nastudována v MDP jako závazek k výročí 250 let od narození italského dramatika. V prvním týdnu zkoušení však ředitele Ornesta navštívila delegace zainteresovaných herců, kteří vyjádřili režisérovi i inscenaci nedůvěru. Hra jim přišla slabá a podle nich Dostal nebyl dostatečně komediálně fundovaný, aby odvedl dobrou práci. Ornest se s nimi domluvil, že hru nazkoušejí a pakliže po premiéře budou stále trvat na svých argumentech, inscenaci bez jediného slova stáhne z repertoáru a vyvodí z toho i pro sebe důsledky. Debakl se nekonal, inscenace zažila (nejen na premiéře) bouřlivé ovace a na repertoáru se objevovala následujících šest let. Podíváme-li se na její záznam pořízený Československou televizí (režie televizního přenosu Miloslav Zachata), musíme dát za pravdu všem nadšeným recenzentům. Benátská vdovička nejspíše zaujala přiznanou divadelností, břitkým slovním humorem a sehraností celého souboru. Na hercích je doslova vidět rozkoš, s jakou své role hrají. Dostal hru částečně upravil (zaměnil postavu španělského milovníka za německého) a ctěl tradici komedie dell'arte s její částečnou improvizací. V tomto případě slovní. Všichni herci využívali svých jazykových znalostí, podle nichž byli i do rolí vybráni. Václav Voska hrál roli Le Bleaua, francouzského nápadníka mladé italské vdovy dony Rosaury (Irena Kačírková) a v kritických ohlasech patří mezi nejchválenější herce. Není však pravda, že by Dostal dramaturgicky upozadil titulní postavu donu Rosauru, jak tvrdí některé kritiky. Všichni herci měli stejný prostor pro svou roli. Voska svého Francouze charakterizoval nejen kostýmově, ale též nezbytným kapesníčkem, který skoro nedal během hry z ruky a pakliže se tomu tak stalo, nahradil jej zdobenou hůlkou do ruky. Nechyběla ani obligátní piha pod levým okem.

Jak píše Alena Urbanová: „[...]V tomto smyslu je také nejlepším výkonem představení francouzský kavalír V. Vosky. Máme v našem divadle málo herců Voskova typu-s jeho

*lehkostí, suverénní jevištní jistotou a půvabem [...] cítíte, jak je toto herectví inteligentní, promyšlené-a přece působí s naprostou, podmanivou bezprostředností [...].*¹⁰²

Inscenace se hrála na jinak technicky naprosto nevyhovující scéně divadla komedie. Scénograf Adolf Wenig využil točny, která však neplnila, jako v jiných případech, funkci pouze technickou, ale tentokrát i divadelní. Princip Wenigova řešení spočíval v ručně obsluhované točně, na kterou postavil železnou trubkovitou konstrukci, která vytvářela několik scénických prostorů (kavárničku, Rosauřin dům a prostor před domem). Celá inscenace byla situována do doby vzniku hry, tj. rokoka. Wenig navrhl soudobé kostýmy a hudebník Václav Trojan zkomponoval hudbu, která nejen hru otevírala za zvuku menuetu, kdy herci stáli v rozličných pózách na otáčející se točně (vše mělo navodit zdání rokokových hodin), ale stejným způsobem inscenaci i uzavírala. Během hry zaznělo několik popěveků, nejčastěji v podání Ireny Kačírkové. Přiznanou divadelností myslíme hovory postav do diváků a komunikace s nimi též neverbálním způsobem (mrknutí okem, úšklebek apod.). Československá televize pořídila záznam představení během jedné z repríz, takže máme jedinečnou možnost auditivní formou sledovat reakce diváků a máme k dispozici i celkem přesnou informaci o závěrečné děkovačce herců.

Benátská vdovička se stala Voskovou nejreprízovanější inscenací. Dosáhla 203 repríz. Většího počtu (214) repríz dosáhla pouze inscenace *Jak je důležité mítí Filipa* (režie Ota Ornest, premiéra 18. srpna 1950), ale zde Voska alternoval s Lubomírem Lipským. Nejčastějším alternantem ve sledované dekádě je však Rudolf Hrušínský, se kterým spolupracoval na rolích *Tartuffa* i *Ivanova*. Dle dochovaných kritických ohlasů šlo v obou případech o naprosto odlišné pojetí postavy. Promítneme-li si i fyziognomie obou herců, nemůžeme najít žádný styčný bod, který by je spojoval. Voska, střední postavy, štíhlý, patricijského zevnějšku a Hrušínský, též střední postava, ale robustnějšího, plebejského vzezření. Jediným důvodem by mohla být potřeba obsazení obou herců do výrazné role.

Johann Wolfgang Goethe: Torquato Tasso

V roli Torquata Tassa měl Václav Voska podruhé (po Molièrově *Tartuffovi*) možnost vyjádřit se skrze básníka k současnosti a částečně tím vyjavit i svůj postoj k soudobým problémům společnosti. I proto nejspíš byl Torquato Tasso jeho jedna z nejoblíbenějších rolí (vedle šaška *Feste* ve *Večeru tříkrálovém*, Alberta Cobba v *Kdo zachrání kovboje* a rolích v *dürrenmattovských hrách*). Goethe zpodobnil touhu jedinice vzepřít se společnosti, jejímu

¹⁰² Urbanová, Alena. Goldoni v Divadle Komedie. *Tvorba* 22, 1957, č. 44., 31. 10., s. 20.

omezování a omezenosti. V totalitním režimu velmi buřičská myšlenka. Inscenaci režíroval Karel Dostal, člověk mající v tomto směru velkou erudici a který mohl využít svých zkušeností několikaletého člena souboru Dvorního divadla v Meiningenu (pod vedením Maxe Reinhardta).¹⁰³

Pavel Grym se o Voskovi vyjádřil takto: „[...]Voskovo výtečné charakterizační umění je tu obohaceno novými, vroucími tóny. Rutina svrchovaného podání je provázána silnou citovou emocí, a to na Voskově mmořádném výkonu ceníme nejvíce [...].“¹⁰⁴

Kladně inscenaci i herecký výkon hodnotil též Jindřich Černý: „[...]Vášnivě tvůrčí zaujetí hercovo, alarmující všechno nemalé bohatství citu a intelektu, mířilo k vysokým cílům [...].“¹⁰⁵

Šedesátá léta

Zásadním zlomem pro uvolňování poměrů byl pro východní blok Chruščovův tajný projev poslední den jednání (25. února 1956) XX. Sjezdu KSSS v Moskvě, ve kterém částečně odhalil některé Stalinovy zločiny. K nastoupenému kurzu destalinizace nasvědčovalo i smíření se s „krvavým psem“ Josipem Broz Titem v Jugoslávii. V masmédiích začali věnovat „dramatům všedního dne“. Československým (od roku 1960 socialistickým) občanům se též zvýšila životní úroveň. V kulturní sféře se politické uvolňování promítlo do vzniku malých scén, jejichž boom odstartovaly text-appealy v pražské kavárně Reduta, pronikání dříve nemyslitelných spisovatelů, básníků a dramatiků na pulty knihkupectví i československá jeviště (pro naši práci relevantní např. Friedrich Dürrenmatt a Jean Paul Sartre). Československá kultura zažila na světové výstavě v Bruselu Expo 58 fenomenální úspěch s Radokovou a Svobodovou Laternou magikou, přicházejí první absolventi Filmové akademie múzických umění, kteří ovlivní československý film jako tzv. Nová vlna československého filmu. Nejednalo se o žádnou umělou skupinu lidí, které spojovalo některé z ministerstev nebo jiných spolků. Šlo o tvůrce (Jaromil Jireš, Věra Chytilová, Pavel Juráček¹⁰⁶, Jiří Menzel, Evald Schorm a další) mající podobný náhled na svět a filmové umění. Musíme si však neustále připomínat, že vše se děje za tichého (prozatím) souhlasu a s

¹⁰³ Karel Dostal vystudoval Hochschule für dramatische Kunst (Vysoká škola divadelního umění) v Berlíně.

¹⁰⁴ GRYM, Pavel. Návrat Goethova básnického dramatu. *Lidová demokracie* 12. 10. 1958.

¹⁰⁵ ČERNÝ, Jindřich. Spor o básníka. *Divadelní noviny* 2, 1958-1959, č. 5, 30. 10., s. 5.

¹⁰⁶ Jeho deník sestavený a vydaný péčí literárního historika a kritika Jana Lukeše je povinnou četbou ke kultuře nejen nové československé vlny, ale kultury od přelomu padesátých a šedesátých let až do poloviny let sedmdesátých. JURÁČEK, Pavel. *Deník*. Edičně připravil Jan Lukeš. Praha: Národní filmový archiv, 2003. Druhou takovou knihou je výběr z deníků spisovatele a překladatele Jana Zábrany. ZÁBRANA, Jan. *Celý život*. Výběr z deníků 1948/1984, uspořádali Jan Šulc a Dušan Karpatský. Praha: Torst, 2001.

finanční podporou KSČ. Též neustále funguje Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD), vzniklá roku 1953 jako cenzurní dohled KSČ nad veškerou kulturou a masmédií v Československu. Politická cenzura zanikla v červnu 1968, aby zase v září téhož roku byla znovu zavedena. Během šedesátých let se nebývale rozšířila a diferencovala (nejen) divadelní kultura jako celek. Československá drama se dostává na světovou úroveň (zásluhou Josefa Topola, Františka Hrubína, Václava Havla a dalších). Tato lavina svobodnějšího a otevřenějšího přístupu k informacím i životu jako takovému byla brutálně zastavena v noci z 20. na 21. srpna 1968, kdy kolem 23. hodiny vstoupila na území Československé socialistické republiky vojska pěti spojeneckých armád Varšavské smlouvy (Svaz sovětských socialistických republik, Polská lidová republika, Bulharská lidová republika, Maďarská lidová republika, pouze německá armáda se musela na pokyn vrátit od hranic, aby nedošlo k případnému politicky nevhodnému připomenutí situace z března 1939). Jediná armáda, která nevstoupila do „kontrarevolučního hnízda“ byla armáda Rumunské lidové republiky. Operace Dunaj, jak byla tato invaze nazvána, byla promyšlenou anexí Československé socialistické republiky na pokyn konzervativního křídla KSČ, které se bálo, že by mohlo dojít ke svržení jejich moci. Byli zatčeni vedoucí představitelé československého obrodného procesu Alexandr Dubček, Josef Smrkovský a Oldřich Černík a odvezení do Sovětského svazu, kde podepsali „Protokol o jednání delegace SSSR a ČSSR“ (tzv. Moskevský protokol), který znamenal popření celého obrodného procesu v Československu, souhlas se vstupem okupačních vojska a otevřel cestu k tzv. normalizaci. Československý lid reagoval nejprve protestní formou. V prvních dnech strhával nápisy (pakliže to nešlo, zamalovával je) ulic a náměstí, rozbíjel ukazatele na silnici. Tato vandalská akce měla zapříčinit bloudění okupantů. Pouze se vytvářely ukazatele směr Moskva s příslušnými šipkami. Kultura reagovala okamžitě. Měla několik možností protestu. Otevřeně, kdy hlásala protiokupační hesla nebo skrytěji a rafinovaněji aktualizací zdánlivě „neškodných“ her moderních i klasických. Toto se dělo po následující zhruba dvě sezony. Od sezony 1970/1971 můžeme definitivně mluvit o tzv. „normalizaci“.

O osobním i politickém vystupování Václava Vosky budeme mluvit na příslušných místech.

Důkladnou rešerši Voskovy bibliografie jsme zjistili, že spolupráce s režisérem Václavem Hudečkem měla pokračovat i mimo MDP (a televizi) nastudováním Jindřicha IV. v Divadle na Vinohradech¹⁰⁷, kam byl Hudeček pozván na pohostinskou režii. S lítostí však

¹⁰⁷ RED. Václav Voska má.... *Divadelní noviny* 10, 1966-1967, č. 1., 7. 9., s. 6.

musíme konstatovat, že k této spolupráci nikdy nedošlo a titulní roli nastudoval Miloš Kopecký. Nepodařilo se nám bezpečně zjistit důvod, který vedl k neuskutečnění záměru. Můžeme však fabulovat o nutnosti obsazení vinohradských herců či pouhé pracovní vytíženosti Václava Vosky.

Torquatem Tassem jsme se pomalu překlenují do let šedesátých, která znamenala pro Vosku vrchol tvůrčích sil. Koncem dekády Voskovo herecké zrání kulminuje. Během každé sezony tohoto období získá (minimálně jednu) roli, která v jeho herecké knize znamená vývoj směrem kupředu a kdy můžeme mluvit o jednoznačném úspěchu nejen Voskově, ale celé inscenace. V sezoně 1961/1962 hraje doktora Ťuťujeva v Radokově úpravě Švédské zápalky Antona Pavloviče Čechova, následující sezonu Tarelkina v Hudečkově inscenaci Procesu Suchovo-Kobylyna. V sezoně 1963/1964 se poprvé setkává při práci s dramatikou švýcarského spisovatele Friedricha Dürrenmatta (*Möbius ve Fyzicích*). A následující sezonu získává protiúkol ke svému častému hereckému zařazení. Místo role intelektuála s duchaplnými poznámkami hraje člověka ze dna společnosti, primitiva a alkoholika Alberta Cobba v Gilroyově *Kdo zachrání kovboje* (režie Václav Hudeček, premiéra 4. června 1964). Jedná se o psychoanalytické drama, ve kterém se představí osud „malého člověka“. Albertu Cobbovi za 2. světové války zachránil život jeho přítel Larry. Zranění, které však během záchranu utřžil, jsou nevléčitelná, a když to Larry zjistí, chce se ještě jednou s Albertem setkat, aby se ujistil, že jeho oběť byla smysluplná. Nalézá však ztroskotance, který nedokáže žít život dospělého člověka. Ze své slabosti se uchýlí k alkoholu a nedokáže zachránit ani své manželství. Před Larrym však hraje, že je vše v naprostém pořádku. Larry, který jeho lež prohlédne, ale nechce přijít o svou iluzi, smysluplné oběti, přetvářku přijímá. Ve Voskově tvorbě se jedná o jednu ze dvou rolí, které jsou pro tohoto herce hereckým protiúkolem. Právě pro uvedenou charakteristiku postavy měl tuto roli Václav Voska velmi rád a často na ni v novinových článcích vzpomínal. Odborná kritika však inscenaci ve většině případů ostře odsoudila pro lacinost a sentimentálnost. Vyzdvihovala ale herecký výkon Václava Vosky a Jaroslavy Adamové (manželka Alberta Cobba, Helena). Druhým protiúkolem byla postava Edgara ve hře Friedricha Dürrenmatta *Play Strindberg*, o níž ještě bude řeč.

V polovině šedesátých let opět spolupracuje na hře Friedricha Dürrenmatta (titulní *Romulus Veliký*, režie opět Václav Hudeček) a naposledy spolupracuje s režisérem Alfrédem Radokem (*Hedda Gablerová*, role Ejlerta Lövborga). Dramaturgie MDP reaguje na politické uvolnění i výběrem stále více tematicky vyhraněným textům. Například uvede *Rejnušovo* a

Renčovo Královské vraždění či Hochwälderova Veřejného žalobce, hry ostře reagující na totalitní zvlášť.

Ve druhé polovině šedesátých let má Voska možnost vyzkoušet si též muzikál. Žánr, který se začal v Československu slibně rozvíjet. Jednalo se o inscenaci Noela Cowarda, Hughu Martina a Timothy Graye *Neposedný duch* (režie František Miška, premiéra 24. března 1966). Změna žánru konvenovala nejen samotnému herci „[...] *Zpíval jsem dřív i v činohrách nebo v hudebních komediích. Role v muzikálu je ovšem mnohem náročnější, ale je to role, na jakou jsem se léta těšil. Mimo jiné se v ní cítím příjemně zbaven spoluodpovědnosti za vývoj světa a za naše bláznivé atomové století, jakou chtěj nechtěj pocítuji, když hraji Romula, Möbia či Aretheia [...]*“¹⁰⁸

Přestože derniéru měla inscenace již 30. dubna 1967, hercům přišla komornější úprava inscenace vhodná na tzv. zájezdová představení a pod hlavičkou agentury Akord s ní hostovala především v menších městech. Kritické ohlasy celkem jednomyslně kladně hodnotily herecké výkony i režii. Během zájezdu do Karlových Varů však, již na počátku normalizace, vyšel článek redaktorky Suchánkové *Poněkud divná duchařina*¹⁰⁹, který zapříčinil, že Václav Voska a Irena Kačírková podali trestní oznámení na šéfredaktora deníku¹¹⁰. Nejen, že autorka Václava Vosku nepodloženě nařkla z opilosti na jevišti, ale obou zmiňovaným hercům vkládala do úst zpotvořené repliky ze hry způsobem, který nemá daleko k denunciaci z protistátního jednání. Vrcholem „antisocialistického jednání“¹¹¹ bylo pro Suchánkovou Voskovo přeroknutí, že má rád píseň *Vpád bojarů* (replika patří do hry Friedricha Dürrenmatta *Play Strindberg*, které bude věnována samostatná kapitola). Trestní oznámení pro pomluvu bylo podáno 16. prosince 1970 a po projednání bylo jednomyslně rozhodnuto ve prospěch žalujících a deník *Pravda* byl odsouzen k náhradě nákladů řízení a omluvě ve svém deníku. Deník náklady vyrovnal, ale k požadované omluvě nedošlo. Pouze byl vydán rozhovor s oběma herci¹¹², ve kterém mohli uvést své protiargumenty vůči kritické reflexi. Redakce však nevzala na vědomí rozsudek soudu a obvinila inscenátory, že mohou za nechtěnou aktualizaci textu a podvědomí reakce diváků:

„[...] *Pokud je nebezpečí politického zneužití výroků, je třeba tomu předcházet [...]*“¹¹³

¹⁰⁸ VP. O muzikálu s Irenou Kačírkovou a Václavem Voskou. *Večerní Praha* 12, 1966, č. 68, 22. 3., s. 3.

¹⁰⁹ SUCHÁNKOVÁ, Jana. *Poněkud divná duchařina*. *Pravda* 51, 1970, č. 260, 3. 11., s. 5.

¹¹⁰ Kompletní text in: NEČAS, Luboš. *Irena Kačírková. Krásná, ale nešťastná*. Praha: Euromedia Group, k. s.-Ikar, 2008, s. 57-65.

¹¹¹ SUCHÁNKOVÁ, Jana. *Poněkud divná duchařina*. *Pravda* 51, 1970, č. 260, 3. 11., s. 5.

¹¹² RED. Vracíme se k inscenaci „*Neposedný duch*“. *Pravda* 19. 5. 1971.

¹¹³ *Ibidem*.

Do konce sledovaného období ztvární Voska ještě dvě role (obě v témže roce), které nesmíme opomenout. Jedná se o Alcesta v Hudečkově úpravě Molièrova Misanropa (hráno pod názvem Óda na krále aneb Misanrop, premiéra 8. února 1968) a role Jupitera ve Vymětalově inscenaci Much Jeana Paula Sartra (premiéra 29. listopadu 1968). Obě inscenace se uvedly v dramatickém roce 1968 a obě svým způsobem odpovídají na soudobou situaci ve společnosti. Václav Hudeček důsledně režijně přečetl Misanropa a vyložil jej aktuálně jako inscenaci o svobodě jedince ve společnosti a jako přímočaré odsouzení pokrytectví. Dramaturgická úprava byla velmi výrazná. Hudeček vyměnil zásadní sonet o lásce za patolízalskou ódu na krále (odtud důvod změny názvu inscenace) byzantského stylu. Čímž vyznění inscenace posunul do ryze politické linie. Hudeček dramaturgickou úpravu zdůvodňoval návratem do jádra Molièrova textu.

Sartrovy Mouchy nebyly původně na repertoáru, ale Ornest hru zařadil okamžitě po 21. srpnu 1968 jako přímou odpověď na okupační vojska. Hlavním motivem inscenace bylo nezadatelné právo jedince na svobodu a tvrzením, že pakliže jednou svoboda v člověku propukne, nelze ji ničím omezit.

Toto desetiletí patří ve Voskově tvorbě k nejplodnějším. Kulminuje též jeho popularita, která vrcholí nejen získáním různých státních ocenění, ale hlavně jmenováním poslancem České národní rady¹¹⁴. Jak ještě uvidíme, velmi jeho popularitě napomohlo uvádění televizního cyklu „Zveme vás do divadla“.

Spolupráce s Alfrédem Radokem (Švédská zápalka a Hedda Gablerová)

Václav Voska spolupracoval s režisérem Alfrédem Radokem celkem pětkrát. O jejich spolupráci v Národním divadle v Praze a během natáčení filmu Daleká cesta jsme se již zmínili. V MDP spolupracovali na dvou inscenacích. Jednalo se o adaptaci povídky Antona Pavloviče Čechova Švédská zápalka a inscenaci Henrika Ibsena Hedda Gablerová. Vynecháváme jejich spolupráci v rozhlase, kde se setkali nad inscenací Lišák Pedro v roce 1955.

Anton Pavlovič Čechov: Švédská zápalka

Alfréd Radok, ve spolupráci se svou ženou Marií, zdramatizoval krátkou povídku Antona Pavloviče Čechova Švédská zápalka. Jednalo se o satirický pohled na carskou policii.

¹¹⁴ O jeho působení v ní viz kapitola číslo 5 této diplomové práce.

Je pohřešován statkář Klausov, který zmizel a je pokládán za mrtvého. Při policejním vyšetřování dojde ke zjištění, že se zdržuje v ložnici policejního komisaře s komisařovou záletnou ženou.

Radokova divadelní adaptace povídky zhutnila a dala jí svižnější rytmus. Radokovi původně skoro třítydenní příběh umístili do jednoho dne a rozšířil postavy policejních vyšetřovatelů.

Díky Václavu Havlovi, který byl Radokem přizván jako asistent režiséra, se nám dochoval celkem podrobný rozbor zkoušek této inscenace.¹¹⁵ V této studii nalezneme velmi otevřené, mohli bychom říci, že až nemilosrdné, hodnocení jednotlivých hereckých výkonů. Text měl soukromý charakter a měl sloužit pouze Radokovi jako zpětná vazba pro další zkoušení. Zkrácená verze, určená veřejnosti, vyšla v časopise *Divadlo*.¹¹⁶

Podle svědectví Oty Ornesta¹¹⁷ neměl Radok námitek proti navrhovanému obsazení, kromě role Čubikova. Ornest požadoval obsazení této role Václavem Vydrou z důvodů Vydrovy absence výraznější role. Ornest si též od spolupráce Vydry s Radokem sliboval oživení Vydrova hereckého rejstříku, který byl výrazově poněkud omezenější.

Radoka řadíme mezi intuitivní typy režisérů. Neměl žádné režijní školení, velmi často od něj přicházely impulsy bez psychologického zdůvodnění, Pouze jej vedl jeho vnitřní pocit. Tento pocit však byl natolik silný a talentovaný, že z Radoka se stal jeden z nejvýraznějších a nejzásadnějších režisérů českého divadla vůbec. Částečně bychom u něj mohli vidět ovlivnění Stanislavského metodou práce se hercem. Ale nikoliv ve verzi, která ve své zdogmatičtěné verzi zdomácněla na českém jevišti po roce 1945. Stanislavskij pro něj byl inspiračním zdrojem, kterého si však adaptoval pro sebe. Podle Radoka nemá herec ukazovat, ale jednat. Proto byl velmi nesnášenlivý vůči hercům, kteří pouze předstírali a nepracovali celou svou bytostí. Radok patřil k typům režisérů, kteří nechávají herci volný prostor tvorby, ale koriguje jej (a případně usměrňuje) v celku hry. Jako na velmi traumatickou záležitost vzpomíná na zkoušení s Radokem Jaroslava Adamová: „*Radok nevyházal z osobnosti herce, ale ze své představy. Herec byl pouhým materiálem k jeho vizi.*“¹¹⁸

Dle vzpomínek Václava Havla rozděloval zkoušky každé inscenace na tři fáze. Tři fáze „oživení herce“. V první fázi se učili herci správně dýchat a mít správně položený hlas.

¹¹⁵ HAVEL, Václav. Několik poznámek ze Švédské zápalky. In: ŠULC, Jan (edit.). *Václav Havel. Eseje a jiné texty z let 1953-1969* (Spisy/3). Praha: Torst, 1999, s. 416-461

¹¹⁶ HAVEL Václav. Radokova práce s herci. *Divadlo* 14, 1963, č. 5, květen, s. 56-60.

¹¹⁷ VALTROVÁ, Marie-ORNEST, Ota. *Hraje Váš tatínek ještě na housle? Rozhovor M. Valtrové s Otou Ornestem*. Praha: Primus, 1993, s. 314.

¹¹⁸ SÍLOVÁ, Zuzana. Někdy mám pocit, že dnešní divadlo jsou jenom nápady. *Divadelní noviny* 8, 1999, č. 21, s. 9.

Neexistovaly tzv. čtené zkoušky u stolu. Od počátku to byly zkoušky aranžované, kdy postupně byly přímo na jevišti procházeny všechny výstupy či jednání hry a během toho se herci též učili text. Tento postup měl zabránit herci pomáhat si svými návyky, kterými je každý herec, chtě nechtě, ovlivněn a které si přenáší z inscenace do inscenace. Měl se osvobodit a uvolnit z tohoto sevření návyků a podřídít se dramatickým, psychologickým a divadelním dispozicím postavy, kterou mají ztvárnit. Druhá fáze oživení bylo ztotožnění se s postavou hry, herec měl myslet a jednat jako postava v textu. Závěrečná, třetí, fáze oživení byla harmonizací všech složek inscenace, tedy nejen herecké, ale též scénografie a kostýmů. Svatopluk Beneš na spolupráci s Radokem vzpomínal takto: „*Pracovat s tak vyhraněným režisérem znamenalo octnout se na šest týdnů v očištění.*“¹¹⁹

Václav Voska byl obsazen do role doktora Ťuťujeva. Vzájemný vztah Vosky a Radoka byl velmi ambivalentní. Vzájemně se uznávali jako umělci, ale jejich spolupráce byla velmi náročná. Voska během zkoušení Švédské zápalky exceloval v první fázi oživení. Avšak v polovině celého zkoušení, tj. přibližně necelý měsíc před premiérou přestal Voska hledat určité možnosti uplatnění svého talentu, nalézání adekvátních výrazových prostředků a předvedl na zkoušce výkon, který by všichni ostatní režiséři nejspíše vzali jako konečný a hotový, ne však Radok, který vycítil, že Voska svou rolí nežije a nevytváří ji „tady a teď“ na jevišti. Nereaguje živě na partnery. Pouze využívá řadu hereckých triků, gestiku a mimiku prověřenou již časem a okolnostmi. Radok jej na tuto jeho manýru upozornil a vyžadoval, aby se jí zbavil, což pro Vosku nejdříve bylo nemyslitelné. Až krátce před premiérou se mu podařilo proniknout do svého nitra a tvořit z něj tak, jak Radok vyžadoval.

Švédská zápalka měla premiéru 20. prosince 1961 a dosáhla 76 repríz. Protože se jednalo o mimořádné představení, byl ze strany Československé televize zájem o její televizní přenos. Radok souhlasil, ale kladl si podmínku, že pro toto vysílání bude přeobsazena role Čubikova (za Václava Vydru měl roli nastudovat Jaroslav Cmíral). Herci se však postavili za Vydru a odmítli natáčet.¹²⁰

Henrik Ibsen: Hedda Gablerová

Druhým setkáním Vosky s Radokem během Radokova krátkého angažmá v MDP byla Ibsenova Hedda Gablerová. Václav Voska hrál roli Eilerta Lövborga. Proces zkoušek byl však poznamenán již vzrůstajícím neklidem a nedůvěrou herců vůči režisérovi, který se

¹¹⁹ BENEŠ, Svatopluk. *Být hercem*. Praha: Brána, 2004, s. 148.

¹²⁰ CHMEL Ladislav. *Irena Kačírková. Hvězda, která se příliš nehodila*. Praha: Petrklíč, 2005, s. 45.

nedokázal od tohoto tlaku oprostít a po premiéře 22. dubna 1965 využil pozvání Národního divadla v Praze a z MDP odchází.

3. 1. 5. 2. Félicien Marceau: Vajíčko

Role Emila Magise v prvotině Féliciena Marceaua Vajíčko je nejen Voskova role nejznámější, ale též (vedle rolí v dürrenmattovských hrách) nejzásadnější v jeho herecké tvorbě. Proto jsme si ji též vybrali jako podklad pro analýzu hercových výrazových prostředků.

Žánrově je Vajíčko konverzační hra. Václav Voska byl na tento žánr odborníkem. Měl cit pro tento jemný způsob ironie. Nejen, že byl hlasově vybaven, ale též uměl využít svého umění nosit frak a znalost cizích jazyků. Úspěšné bylo jeho setkání s wildeovskou konverzační komedií. Během svého hereckého života se s ní setkal celkem pětkrát. Poprvé v roce 1938 ve Vějíři lady Windermereové (role Darlingtona) sehrané ještě na ochotnickém spolu, poté už na profesionálních jevištích a v televizi. V roce 1950 byl Jackem Worthingem v Jak je důležité mítí Filipa, 1957 lordem Illingworthem v Bezvýznamné ženě, 1967 lordem Goringem v Ideálním manželovi a nakonec Arthurem Savilem v televizní inscenaci Zločin lorda Arthura Savila z roku 1967. Žánr konverzační hry bychom mohli najít v tvorbě Friedricha Dürrenmatta. Naprosto zde nechceme srovnávat tyto dva velikány světové dramatiky, ale ve shodě se Zdeňkem Hořínkem chápeme konverzační hru tak, že „*konverzace není pouze výrazovým prostředkem, nýbrž i problémovým jádrem děje*“¹²¹.

Voskovi konvenovala wildeovská ironie a suchý humor. Musíme též konstatovat, že Voska patří k hercům, kteří nebrali frak pouze jako tradiční kostým, ale jako zcela běžná část šatníku. Takových herců nebylo mnoho (v MDP ještě Svatopluk Beneš, ale např. Josefa Hlinomaze si ve fraku opravdu nelze představit ani při nejbujnější fantazii). Alena Stránská jej charakterizuje takto: „*Noblesa-to je snad nejvýstižnější výraz pro Voskova Goringa-noblesa vnitřní i vnější [...]*“¹²² Dramaturg Miloš Smetana jej vystihl: „*[...] hraje s ironičností i sebeironičností, jeho projev podmaňuje proměnlivostí výrazu, suverénní lehkostí přednesu působí samozřejmě. V této roli herec využil hlavně dvou svých předností: schopnost slovního jednání [...] a [...] přímo šermířskými finesami intonací a rytmu [...]*“¹²³

¹²¹ ZH[Zdeňk Hořínek]. Konverzační komedie. heslo ve slovníku. In: PAVLOVSKÝ, Petr (red.). *Základní pojmy divadla. Teatrológický slovník*. Praha: Libri a Národní divadlo v Praze, 2004, s. 157.

¹²² STRÁNSKÁ, Alena. Na okraj divadelního týdne. *Svobodné slovo* 29. 11. 1967.

¹²³ SMETANA, Miloš. Ideální manžel ještě žije. *Mladá fronta* 1. 12. 1967.

Světová premiéra Marceauova debutu se konala v pařížském divadle Atelier roku 1957. O dva roky později vychází v časopise Světová literatura¹²⁴ její český překlad. V té době se s ní i poprvé setkává Václav Voska jako předplatitel tohoto kvalitního časopisu. 21. prosince 1963 se uskutečnila v Městských divadlech pražských první čtená zkuška této hry a premiéra proběhla o dva měsíce později, 23. února 1964 v Divadle komedie.

Vajíčko je částečně skrytým monologem jednoho „malého člověka“. Outsidera společnosti, který se touží dostat do „vajíčka“. Vajíčko je tu symbolem prosperity, měšťáckého způsobu života.

Formou retrospektivních návratů a zcizujícího efektu hlavní postavy (divák je aktivován neustálým obracením se hlavní postavy k němu) se před námi odvíjí příběh Emila Magise, malého úředníka na ministerstvu. Zpočátku vzbuzuje soucit. Nic se mu nedaří a zjišťujeme, že mu charakter zkazila všeobjímající všestarostlivá matka. Malý Emilek nikdy za nic nemůže. Vždy hledá vinu u druhých. Nikoliv u sebe. Postupně však zjišťujeme, že Emil si dokáže poradit v každé situaci a obratně pomalu kariérně stoupá. Též se neštítí rafinovaně zbavit své manželky. Z její vraždy je obviněn její milenec a toho chtěl Magis dosáhnout. Tím se dostal do „vajíčka“. Má pocit, že on řídí běh světa a nikdo jej nemůže doběhnout.

Režisér Ornest zde využil Voskova neoddiskutovatelného šarmu. Bez šarmu se uvedená role nemůže hrát. Jen díky němu mu všechny jeho nepravosti projdou.

Žánr hry též určil absenci výraznějších škrťů, které jsou opravdu minimalistické, sotva postřehnutelné.

Dle dochovaných kritik se celá odborná kritická veřejnost vyjádřila, až na jednu výjimku, naprosto kladně. Včetně obávaného kritika Sergeje Machonina. Ten v článku Proč Vajíčko? velmi trefně analyzuje veškeré důvody inscenaci vidět. Je též autorem známé a často citované charakteristiky Václava Vosky: „*Václav Voska je pro snící dámy miláček s prošedivělými spánky a nonšalantní, trochu záhadnou a jemně cynickou sugescí [...]*“.¹²⁵

Jeho hodnocení osobnosti Václava Vosky však není myšleno ironicky. Poukazuje totiž na fakt, že „*[...]zbožnění idolu se zároveň, nevědomě pro zbožňovatele dostává do obecného povědomí vysoká norma vkusu, jde-li například o takovou hvězdu, jako je Václav Voska [...]*“.¹²⁶

¹²⁴ MARCEAU, Félicien. Vajíčko. Překlad Milena a Josef Tomáškoví. In: *Světová literatura* 4, 1959, č. 1, s. 89-115.

¹²⁵ MACHONIN, Sergej: Proč Vajíčko? *Divadlo* 19, 1968, č. 3, březen, s. 44.

¹²⁶ Ibidem.

Podle Machonina byly tři důvody, proč měl divák představení shlédnout. Za prvé se jednalo o osobnost Václava Vosky jako takového, za druhé pro samotný text hry, který dokáže kriticky pohlédnout na diváka a jeho život, protože „malý človíček“ Magis je lidem bližší než heroické postavy světové dramatické klasiky a za třetí, pro inscenaci, která je vyvážená a opravdu stojí za zhlédnutí. Uvedenou výjimkou byla recenzentka Alena Urbanová v Divadelních novinách, která svou recenzi nazvala též *Žádné veledílo*¹²⁷. Podle ní je text „*zvučná partitura hereckého monologu*“. Nikoliv brilantní analýza malého českého člověka, jak píší ostatní recenzenti. Jeho jednání je totiž, podle Uhlířové, nepravděpodobné.

Sám Václav Voska se k této roli vracel jako k jedné ze svých nejmilejších. Magis mu též byl nejen herecky, ale i intelektuálně blízký¹²⁸.

Vybrali jsme si roli Emila Magise pro přiblížení výrazových prostředků Václava Vosky. Důvodem našeho výběru bylo nejen hodnocení této inscenace jako nejzásadnější v životě Václava Vosky, ale především možnost komparace použitých výrazových prostředků na jevišti i v televizi. Inscenace *Vajíčko* s Václavem Voskou je převzaté představení MDP. Na režii této televizní inscenace se podílel též režisér divadelní verze, Ota Ornest. Dle svědectví Aleny Kožíkové se jedná o herecky přesnou kopii divadelní inscenace. Televizní verze však mohla použít rychlé proměny prostředí, které jsou především na počátku hry, které mohly diváka v divadle rušit, popřípadě se nedostavila žádoucí recepce. Marceau kontaminuje formu iluzivního a antiiluzivního divadla. Všichni, vyjma Magise, své role opravdu hrají. Jediný on má od své role psychologický distanc a neustále dává divákovi najevo, že o jeho spolubytí ví. Tento jeho vnitřní vyjadřovací prostředek je doplněn ještě ironickými poznámkami vyřčenými mimo Magisovy repliky. Voskovy vnější vyjadřovací prostředky, především tedy hlas patří mezi jeho nejdůležitější a nejcharakterističtější výrazový prostředek. Svým dechem a zabarvením hlasu charakterizuje Magisův psychologický stav, který však verbalizuje jinak, než sám cítí. Ve svém projevu dodržuje Voska pravidla délky slabik, pokud je nepotřebuje modulovat v citových afektech postavy. Témbr (zabarvení hlasu) u něj hraje dominantní roli (stejně jako pohledy očí a mimika obočí). Magis během inscenace vystřídá celou škálu emocí. Od milostné touhy na počátku, kdy ještě má divákovu důvěru přes břitké ironizování během inscenace až k ztvrdlým pohledům očí na konci. Vosku řadíme mezi mistry slova, ale nebylo tomu tak vždy. Během jeho angažmá v ND jej režisér Karel Dostal doporučil k návštěvě hlasového odborníka. Je to celkem logické. Voska jako autodidakt

¹²⁷ UHLÍŘOVÁ, Eva. *Žádné veledílo*. *Divadelní noviny* 7, 1963-1964, č. 20, s. 5.

¹²⁸ KOHN, Pavel. Václav Voska odpovídá. *Mladá fronta* 19. 4. 1964.

nezískal potřebné vzdělání v této oblasti během školní herecké výuky, ale vzdělával se tedy tímto uvedeným způsobem. Ale již během jeho působení v ND se artikulace konsonantů i vokálů natolik vylepší, že se též díky svému ortofonickému i ortoepickému hlasovému výrazu z něj stal velmi častý spolupracovník československého rozhlasu. Tuto práci miloval ze své tvorby nejvíce, protože mu vyhovovala intimita sdělení.

Dynamikou řeči vystřídá všechny základní formy mluvy. Tj. od šeptané (ve scéně svádění slečny Duvantové) až po mluvu silově zmocněnou při odhalení manželčiny nevěry.

Velmi často pro svůj hlasový projev využívá formu významových pauz. Až bychom mohli říci, že je to jeho charakteristický prvek tvorby.

Po zhlédnutí dostupných inscenací a filmů jsme si všimli Voskova nahrbeného, unaveného postoj, který se věkem ještě zdůrazňoval. Svá gesta velmi často doprovázel palmární flexi zápěstí, popřípadě dorzální flexí (ve většině případů jde o extensi pravé ruky). Je to natolik zřetelné, že bychom mohli u Vosky mluvit o jisté manýře hereckého projevu. To je však snad jediná výtka k jeho výrazovým prostředkům.

3. 1. 5. 3. Dürrenmattovské role

Tvorba švýcarského spisovatele, dramatika a malíře Friedricha Dürrenmatta¹²⁹ se do českého prostředí, oproti západní Evropě, dostala s jistým zpožděním, zaviněným nejen přijetím Ornestovy dramaturgické doktríny, ale též prvotním nesprávným čtením jeho díla. Velmi dlouho byl tento břitký analytik brán jako pasivní autor a nihilista, protože programově je pouze diagnostik, který nešvary doby správně popíše, ale již není terapeutem, který by svět „ozdravil“. Jedná takto naprosto programově, protože není dogmatik a uvědomuje si rozporuplnost současnosti. V tomto diagnostickém programu bychom mohli nalézt styčné body s českým Karlem Čapkem. Dürrenmatt hledá takové fabule, které ruší společenské svědomí. „*Divadlo musí vychovávat diváky k samostatnému myšlení a neřešit problémy za ně.*“¹³⁰ O Dürrenmattovi můžeme mluvit jako o dramatika „hereckém“, protože herec je pro něj nejdůležitější složkou dramatického textu. Herec předává kód, který má recipient dešifrovat. Proto je pro Dürrenmatta signifikantní jazyk textu. Velmi často používá dvojsmysly a „dramatickou ironii“ (výraz Zdeňka Hoříneka). Jedná se o „[...] *postup, kdy autor si dokáže vytvořit od zpodobněné situace citovou distanci a při analýze i kritice a soudu je nedmíru objektivní. Jde o metodu, která se nebojí domýšlet současnost do krajních rozměrů [...].*“¹³¹

Svou nedogmaticností se naprosto odlišuje od Bertolta Brechta, se kterým je Dürrenmatt neustále konfrontován. Dürrenmatt nepoučuje přímo poučkami v textu dramatu, ale dosahuje toho uměleckými prostředky. Jeho postavy nejsou ideologické poučky, ale činitelé dramatu. Vše je u Dürrenmatta do detailů promyšleno. Ví, co píše a zná též odůvodnění svého jednání. Vše má svůj hluboký smysl. Ať už jde o dramatické postavy, scénu či samotný text dramatu. Tato striktnost, co se vedlejšího textu dramatu týče, odkazuje na skutečnost, že Dürrenmatt psal svá dramata na konkrétní objednávky jednotlivých divadel a ještě během zkoušek text modifikoval podle potřeb režiséra nebo herců. Ani po knižním vydání dramatu nepřestává nad tématem uvažovat a není neobvyklé, že existuje několik verzí toho kterého dramatického textu.

¹²⁹ Narozen 5. 1. 1921, zemřel 14. 12. 1990.

¹³⁰ LION, Jindřich. *Setkání*. Třebíč: Akcent, 2002, s. 129.

¹³¹ HOŘÍNEK, Zdeněk. Dürrenmatt rozhlasový. Doslov. In: DÜRRENMATT, Friedrich. *Rozhlasové hry*. Z němčiny vybral a přeložil Bohumil Černík, doslov Zdeněk Hořínek. Praha: Orbis, 1966, s. 176.

Obdobně jako dílo Bertolta Brechta, Tennessee Williamse či Arthura Millera bylo dramatické dílo Friedricha Dürrenmatta v českých divadlech uváděno v několika vlnách. Po ohromném boomu v šedesátých letech nastává prudké kvantitativní omezení dürrenmattovské tvorby. Zásadní podíl na tomto útlumu (až bychom mohli říci zákazu uvádění) měl přímý televizní přenos z basilejského Státního divadla dne 8. září 1968, kam Dürrenmatt sezval několik svých kolegů spisovatelů a ostře odsoudil srpnové události roku 1968 v Československu. Ve svém projevu přirovnal komunismus k nacismu a vstup okupačních vojsk do suverénního státu se pro něj stal politickým zločinem:

„[...] je oproti tomu strana více než vědomá fikce, více než pracovní hypotéza politiky, je fikcí, ve které se věří, místo aby byla rozpoznána jako fikce, stává se absolutní, svatou církví, mytologickou. A ona se stala mytologickou: nástrojem, kterým málo ovládá hodně, výmluvou pro vládnoucí pod záminkou změny světa zůstat u moci, ale i krvavou arénou, ve které mocní bojují o moc. Tím se stal ortodoxní partajní komunismus se svojí stranickou hierarchií, svým stranickým aparátem a svou tajnou policií pro naše dnešní myšlení logicky neudržitelný, stal se zločinným. [...] v Československu prohrála lidská svoboda ve svém boji o spravedlivější svět bitvu, ale ne válku: válka proti dogmatikům násilí pokračuje, ať nosí masku komunismu, ultrakomunismu nebo demokracie[...].“¹³²

Tento projev se stal záminkou k důslednému potlačení Dürrenmatta jako spisovatele v Československu a na území sovětských satelitů.

Chtěli-li bychom Dürrenmatta jako dramatika žánrově zařadit, dostali bychom se do úzkých. Staré akademické rozlišování žánrů na tragédii a komedii nemá podle něj naprostý smysl. On zpodobňuje současný svět a ten je velmi variabilní. Chvilí komický, chvíli tragický. Proto je syntéza obou pro Dürrenmatta ideálním prostředkem tvorby. Signifikantní pro Dürrenmatta je pojem „paradox“. Podle něj se v paradoxu jeví skutečnost. Tj. jeden z 21 bodů, které přiložil ke svému dramatu *Fyzikové*. Těchto několik bodů je v podstatě zhuštěná Dürrenmattova teorie jeho dramatu. Druhým termínem, který je pro něj signifikantní je pojem „náhoda“. „*Náhodou v dramatickém ději rozumíme, kdy a kde kdo koho potká.*“¹³³

Hrdinové jsou v Dürrenmattových hrách aktivně jednající postavy, ale jsou zaskočeni náhodou, která je uvrhne do opačné situace, což je jeden z dalších paradoxů jeho dramatiky. K zobrazení světa používá formu grotesky či paraboly, v níž velmi často použije námětu

¹³² *Z Tschechoslowakei 1968* : Die Reden von Peter Bichsel, Friedrich Dürrenmatt, Max Frisch, Günter Grass, Kurt Marti und ein Brief von Heinrich Böll, Zürich: Arche, 1968, s. 23-25, přeložila ve spolupráci s Maike Neureuterovou autorka diplomové práce.

¹³³ DÜRRENMATT, Friedrich. 21 bodů k *Fyzikům*. In: TÝŽ. *Fyzikové*. Překlad Bohumil Černík, doslov Zdeněk Hořínek. Praha: Orbis, 1963, s. 64.

historické hry, aby ukázal na aktuální problém. Dle Waltera Jense má Dürrenmatt pouze jedno jediné téma: „*Jak se prosadí čistý člověk ve věku chaosu, pokrytectví a moci?*“¹³⁴ Musíme však zdůraznit, že Dürrenmatt je realista. Myslí v reálných intencích. Například sanatorium pro duševně choré je pro něj sanatorium pro duševně choré. V žádném případě u něj nesmíme hledat metafory.

Přes všechny uvedené fakty však Dürrenmatt nepatří mezi dramatiky píšící pouze pro snoby a intelektuály. Jeho tvorba zasahuje širokou veřejnost a je natolik srozumitelná, že neutrpí ani autor, ani recipient v hledišti či u knihy. V tom je jeho všude proklamovaná lidovost a řazení mezi lidové autory.

Dürrenmatt patří k nemnoha autorům, kteří dokázali fundovaně teoreticky reflektovat svou tvorbu. U nás vyšly celkem dva výběry z jeho teoretické tvorby.

Poprvé se s Dürrenmattem setkává český divák v roce 1959, kdy je v divadle ABC uvedena *Návštěva staré dámy* (režie Miroslav Horníček, premiéra 16. října 1959). Bohužel se jednalo o inscenaci, která nebyla režijně správně uchopena a vyložena. V námi sledovaném období (tj. od první premiéry na českém jevišti v roce 1959 do roku 1982) se v českých divadlech (vyjímáme divadla ve slovenské části Československa) inscenoval Dürrenmatt dvašedesátkrát. Z čehož nejhranějším dramatem se stali *Fyzikové* (devatenáctkrát) a již zmíněná *Návštěva staré dámy* (třináctkrát). Nejsilnější Dürrenmattova „vlna“ na českých jevištích proběhla v roce 1964, kdy se hrál v šestnácti divadlech najednou. V MDP (vedle Státního divadla Brno a Divadla bratří Mrštíků se Dürrenmattovi věnovali nejčastěji) byl v námi sledovaném období uveden celkem čtyřikrát (*Fyzikové*, *Romulus Veliký*, *Play Strindberg* a *Urfaust*). Ve třech z uvedených inscenací hrál Václav Voska hlavní roli. V českém teatrologickém prostředí se o Voskovi mluví jako o „dürrenmattovském“ herci. Nebylo to jen kvantitou rolí, ale též i syntézou kvality textu a hereckého výkonu. Voskovi konvenovala dürrenmattovská dramatika svou ironií a skepsí, že nic nemůže dobře skončit. Voska se sám vyznal z obdivu k tomu dramatikovi, kterého považoval na nejlepšího dramatika současnosti pro jeho schopnost divadelní tvorby, kdy těžké téma dokáže zpřístupnit široké masě diváků, aniž by utrpěl příběh nebo oni.¹³⁵

Fyzikové

¹³⁴ GOERTZ, Heinrich. *Dürrenmatt*. Překlad Jiřina a Lenka Brücknerovi. Olomouc: Votobia, 1997, s. 166.

¹³⁵ Z českých soudobých dramatiků si nejvíce vážil satirika Vratislava Blažka, kterého mnohokrát inicioval k napsání scénáře pro něj. Nakonec se Voska dočkal a hrál mladého předsedu soudu v televizní inscenaci *Obžalovaná* (ČsT, režie Jaroslav Dudek, 1969).

První dürrenmattovskou inscenací v MDP byli Fyzikové (režie Ladislav Vymětal, premiéra 8. května 1963). MDP získala od dramatika tuto (a další) inscenaci bezdevizově (tantiémy se platily v českých korunách). Inscenace se v MDP uvedla rok po světové premiéře (u jeho her se dramaturgii MDP vždy podařilo uvést hru v tomto rozmezí od světové premiéry) v roce 1962. Václav Voska byl obsazen do hlavní role geniálního fyzika Johanna Wilhelma Möbia. Ten se ukryje do soukromého sanatoria Třešňovka, aby nikdo nezískal jeho poznámky k vynálezu, který by mohl zničit svět. Toto jeho sebeobětování (manželka se s ním rozvede, čímž ztratí i milované syny) je znovu dürrenmattovsky paradoxní v tom, že ředitelka sanatoria doktorka Matylda von Zahnd již dávno jeho instrukce tajně získala a prodala, čímž se stala velmi bohatou ženou. Dalším paradoxem je topos dramatu. Sanatorium pro duševně choré je jediné místo, kde si může ještě člověk v soudobém světě udržet zdravý rozum. Žánrově jde opět o syntézu tragédie a komedie, s prvky detektivky (na počátku se řeší vražda ošetřovatelky ze sanatoria).

Kritické ohlasy na Vymětalovu inscenaci jsou nevyrovnané (jako tomu bude u všech reflexí dürrenmattovských inscenací u nás). Objevují se výroky o žánrové nečistotě i nevyrovnanosti hereckých výkonů. Jediné, na čem se recenzenti shodnou je postava Möbia, který převyšoval úroveň inscenace jako takové.¹³⁶ Samotný Friedrich Dürrenmatt tuto inscenaci označil za nejlepší inscenaci Fyziků vůbec. Že režisér Vymětal uchopil téma tak, jak si to on při psaní představoval.¹³⁷

Inscenace byla uvedena v rámci cyklu *Zveme vás do divadla*. Václav Voska zde v přestávkovém rozhovoru vytvořil autointerview, ve kterém poodhalil své názory na svět a povahu herectví jako takového. Ale o tomto rozhovoru se ještě zmíníme na příslušném místě.

Romulus Veliký

O dva roky později se na jevišti MDP objevila další dürrenmattská hra, *Romulus Veliký*, tentokrát v režii Václava Hudečka (premiéra 25. února 1965). Tato „nedoložená historická komedie“ (jak zní podnázev této hry) volně nakládá s fakty o posledním dni posledního římského císaře Romula Augusta. Autor ve hře dodržuje jednotu místa, času i děje. Na náznakové scéně (Jindřich Dušek) plně rozpadajících se slepičích kurníků se odehrává tragédie (v paradoxním vnímání též komedie) dalšího z obětovavších se jedinců. Císař Romulus se záměrně nezabývá zvelebováním říše, protože jeho cílem je ji zničit jako

¹³⁶ Např. ČERNÝ, Jindřich. Dürrenmattovi Fyzikové v Praze. *Lidová demokracie* 14. 5. 1963.

¹³⁷ DÜRRENMATT, Friedrich. Friedrich Dürrenmatt: Fyzikové.... *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 1, 30. 8., s. 2.

trest za špatné, nemorální chování obyvatel. Paradoxem celé hry je proměna západořímské říše v říši ještě horší, pod nadvládou Germánů. Hudeček svěřil titulní roli Václavu Voskovi a spolu dodrželi dramatikův požadavek, že první dvě dějství nesmí být divákovi Romulus pozitivní postavou, aby v dějství třetím přišel zlom a vynikla jeho (nesmyslná) oběť vlasti. Václav Hepner reflektuje Voskovu roli takto: „[...]Nejúspornějším gestem, nenásilnou nepatetickou dikcí vytváří Voska vynikající měrou kontrast exaltovanám projevům 'vlastenců' a 'bojovníků' [...].“¹³⁸

Celá Hudečkova inscenace byla podřízena Romulovi (což se objevilo v kritických ohlasech jako výtka směrem k režisérovi). Stejně jako Fyzikové, tak i Romulus byl uveden v rámci cyklu *Zveme vás do divadla* a Voska dostal cenu diváků tohoto cyklu za herecký výkon, který nejvíc zaujal. Tato inscenace byla v programu označena jako „přímý přenos“, ale dle svědectví Olgy Srbové¹³⁹ tomu tak nebylo.¹⁴⁰

Přestože se inscenaci věnoval velký prostor v médiích, dosáhla výrazně nejmenšího počtu repríz za celý „dürrenmattovský“ cyklus v MDP (sedmdesát). Nejúspěšnější inscenací tohoto cyklu v MDP byla poslední spolupráce Vosky na inscenaci Friedricha Dürrenmatta, *Play Strindberg*. U této inscenace se pozastavíme na delší exkurz. Jedná se o na dlouho dobu poslední premiéru Friedricha Dürrenmatta v pražských divadlech (a mimo Prahu byl uváděn též velmi omezeně) a vliv, který inscenace měla, byl mimořádný.

Play Strindberg

Tím, že se jedná o adaptaci dramatu *Tanec smrti* od dramatika Augusta Strindberga, vymyká se *Play Strindberg* z válné části z teoretické struktury vlastních her Friedricha Dürrenmatta. Dürrenmatt dostal Strindbergův text k dramaturgické úpravě pro basilejské divadlo *Komödie* počátkem roku 1968. Protože dle dürrenmattovské teorie mají být klasikové pro lepší srozumitelnost současníkům aktualizováni a dvoudílná hra pro něj po přečtení znamenala (jak se vyjádřil v textu k programu *Play Strindberg*) „plyš“, pracoval na její zásadní úpravě po celý podzim roku 1968. Text zredukoval na minimum a z rozvitých souvětí se staly skoro holé věty, které se svou úsečností blížili úderům v ringu. Celou hru rozdělil do dvanácti obrazů, dvanáct kol. Ze Strindbergova iluzivního přístupu vytvořil přístup naprosto antiiluzivní.

¹³⁸ HEPNER, Václav. Voskův Romulus Veliký. *Práce* 2. 3. 1965.

¹³⁹ OS [Olga Srbová]. Romulus Veliký. *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 23, s. 2.

¹⁴⁰ Tuto informaci jsme si ověřili u Ondřeje Šrámka z České televize, který nám tuto domněnku potvrdil. Viz e-mail autora této diplomové práce ze dne 19. 7. 2011.

Na půdorysu soukromého manželského problému chtěl ukázat celkovou odcizenost lidstva mezi sebou. Dürrenmattův nadhled přinesl textu oživení ve formě oproštění se od antifeministické noty původního textu. U Dürrenmatta trpí oba manželé stejným způsobem a oba se snaží zbavit se jeden druhého stejně. Přejmenování hry na Play Strindberg má důvod v tehdejší módě upravování klasické hudby do jazzu (skladba se tedy pak jmenovala např. Play Bach). Premiéru měla tato úprava na počátku roku 1969. Československé divadlo si pospíšilo a uvedlo inscenaci ještě téhož roku v Brně. Jednalo se o inscenaci Miloše Hynšta ve Státním divadle v Brně (premiéra 3. prosince 1969).

Přestože nejsou zachyceny v přehledu představení Play Strindberg zájezdy, jedná se o nejhranější inscenací našeho analyzovaného dürrenmattovského cyklu, přestože jde o tragikomedii (podle Dürrenmatta komedii) pesimistickou a náročnou. Nejspíše velmi rezonovala s pocity soudobých diváků. Dle svědectví dramaturgyně Aleny Kožíkové procházel Voska v době zkoušení této inscenace přelomovým obdobím svého života. Po padesátých narozeninách, oslavených 21. října 1968 a z vývoje ve společnosti po vstupu okupačních vojsk začal o smysluplnosti své práce ještě více pochybovat a přemýšlel nad tím, zda by neměl z divadla odejít úplně. Na prvních čtených zkouškách též vyjádřil nedůvěru tomuto dramaturgickému výběru. Měl pocit, že v době společenského marasmu by se spíše měla lidem dodat naděje a ne uvádět tuto tragickou hru. Byl však svými partnery (Jaroslava Adamová jako jeho manželka Alice a Svatopluk Beneš jako přítel Kurt) přesvědčen, že uvedení smysl má. Postupně si svou roli důstojníka Edgara natolik oblíbil, že se s ním na jevišti naprosto ztotožnil. Inscenace natolik silně zarezonovala ve společnosti, že dva návštěvníci představení, studenti medicíny Vít Ryška a Jaroslav Pichlík z naprostého nadšení z inscenace založili Club Play Strindberg. Protože se jedná v českém divadle o naprosto unikátní záležitost,¹⁴¹ musíme zde tento fenomén alespoň útržkovitě popsat.¹⁴²

Play Strindberg Club

¹⁴¹ V dnešní době je naprosto běžné, že např. televizní seriály mají své fan cluby, ale na začátku sedmdesátých let (v tehdejším Československu) mluvíme o unikátu.

¹⁴² Za získané materiály (stanovy klubu, členská legitimace a kronika klubu) děkuje autorka diplomové práce MUDr. Jaroslavu Pichlíkovi.

Prehistorie klubu sahá do října roku 1973, kdy nadšenci inscenace Play Strindberg Pichlík a Ryška měli v plánu zaslat Voskovi telegram k pětapadesátým narozeninám, ve kterém mu formou replik z textu hry Play Strindberg blahopřáli k odchodu do důchodu (v pětapadesáti odcházeli důstojníci obvykle do starobního důchodu). Chtěli text poslat z hlavní pošty v Jindřišské ulici, ale text telegramu byl pro telegrafistku natolik expresivní, že odmítla tuto službu vykonat a Jaroslav Pichlík musel vedoucímu pošty vysvětlovat, že nejde o znevážení práce zasloužilého umělce Václava Vosky, ale pouze o radostnou citaci replik z oblíbené hry. Toto zdůvodnění nebylo vzato jako postačující a Pichlík musel telegram poslat v zalepené obálce. Při nejbližší repríze Play Strindberg navštívil i s Ryškou Václava Vosku po představení v klubu Komorního divadla a celou anabázi mu vyprávěli. V tuto chvíli se Ryška s Pichlíkem rozhodli, že inscenace Play Strindberg je natolik nezapomenutelná, že musí založit její fanclub.

Původně měl klub ještě podtitul Fan club Václava Vosky, ale na přání samotného Vosky od tohoto nápadu zakladatelé upustili. Jaroslav Pichlík (za Ryškova příspěví) vytvořil stanovy klubu a klubovou legitimaci. Členem se mohl stát kdokoliv, kdo zhlédl alespoň jedno představení Play Strindberg a nalepil si vstupenku z Komorního divadla jako členskou známku do své legitimace (pod vstupenku si musel dopsat větu „Tu vstupenku jsem sám nalepoval/a“)¹⁴³.

Veškeré stanovy, sídlo a ostatní s tím související agenda byla ve znamení odkazů k replikám inscenace. Club sídlil v America Baru v Kodani (místo, kde trávil Edgar svá mladická léta). Členové klubu velmi pilně navštěvovali veškeré reprízy inscenace a vždy sedávali první řadě. S herci si text potichu předříkávali a budili tím často pohoršení svých spoludiváků. S představiteli rolí Voskou, Adamovou a Benešem se spřátelili (především s Václavem Voskou, který byl MUDR. Jaroslavu Pichlíkovi i svědkem na svatbě) a komunikovali spolu vždy formou replik z inscenace. Protože však téma hry nebylo v souladu s nastolenou konsolidační politikou v Československu, bylo pražské uvádění inscenace zastaveno. Nebylo však bráněno zájezdům mimo Prahu. Členové Play Strindberg klubu vytvořili fingoanou petici dělníků ČKD za znovuoobnovení inscenace a zaslali ji (i s 200 fingoanými podpisy) zřizovateli MDP. Protože nešlo jistě o naléhání jediné, byla přeci jen inscenace dne 10. října 1974 obnovena i v místě Komorního divadla. Nebylo to však na dlouho a 6. března 1976 byla definitivní derniéra této inscenace.

¹⁴³ Replika z inscenace Play Strindberg.

Protože text hry Play Strindberg je velmi konsistentní, na sebe navazující a ze sebe vyplývající, byly dramaturgické a režijní škrty minimalistické.¹⁴⁴ Režisér Ivan Weiss důsledně dodržoval vedlejší text hry, předepsaný Dürrenmattem. Hrál se na vyvýšené kruhové plošině, na které byly pouze předepsané rekvizity. Při popisu scény se budeme pohybovat kruhovitě z levé strany jeviště do pravé strany jeviště. Nejbližší divákovi byl kulatý stůl s dvěma židlemi, klavír, na který hrála Alice, stůl s telegrafem, barometr, věšák s důstojnickým pláštěm, bufet, lůžko a mezi lůžkem a již jmenovaným stolem a židličkami byla lenoška. Vybraný nábytek spolu naprosto neharmonizoval a tato disharmonie měla zobrazit i disharmonii mezi manželi. Antiiluzivnost inscenace podporovalo nejen text herectví, ale již popsaná scénografie (Zdeněk Pavel) i s viditelnými odkládacími lavičkami, odkud si herci sami brali potřebné rekvizity, případně na ně usedali během své herecké nečinnosti.

Kostýmy (Zdeněk Pavel) byly jednoduché, dokreslovaly postavu. Alice byla oblečena v hnědou sukni, přepásanou širokým, tmavě hnědým páskem, béžovou, ke krku upnutou blůzou a s vlasy vyčesanými do drdolu. Celkový dojem ušmudlanosti byl završen Alicinou absencí jakýchkoliv líčidel. Kurt byl oblečen v dobře padnoucí oblek z kvalitní šedé látky, bílé košile, světlý svrchník a černý klobouk. Vše mělo nasvědčovat Kurtovu dobrému životnímu postavení. Edgar měl na sobě vojenskou uniformu a tmavé vysoké vojenské boty.

Po zhasnutí v sále na počátku hry byla oznámena desetiminutová pauza. Po jejím uplynutí vystoupili všichni tři herci před diváky a civilním způsobem oznámili název hry. Inspicent zahájil hru úderem paličky do gongu a začalo první kolo. Svou významnou dramatickou funkci plnily ve hře pauzy mezi jednotlivými replikami, které zdůrazňovaly zmar a nudu manželského páru Alice a Edgara. Leitmotivem celého dramatu je replika „Nemluvme už o tom“. Tuto větu neustále říká Edgar Kurtovi, když vidí, že svým nevybíravým chováním dosáhl kýženého cíle, tj. Kurta rozčílit. V textu dramatu se nemluví o mnoho věcech. A paradoxně se mluví prázdné věty bez obsahu. Manželé se snaží celou dobu jeden druhému natolik znepříjemnit život, aby z něj dobrovolně odešel. Odejít však nelze. Během necelých 100 minut se před diváky odehrála komedie o manželské tragédii.

Václav Voska do role Edgara vtiskl veškerý vztek z marasmu kolem sebe. On, který vždy působil esteticky a ironicky (již jsme se zmínili o jeho citu pro konverzační hry) zde užívá jiné herecké výrazové prostředky než v ostatních inscenacích. Sergej Machonin pro jeho ztvárnění postavy použil termín „*dryáčnická hanswurstiáda*“.¹⁴⁵ Edgar trpí progresivní

¹⁴⁴ Svědectví dramaturgyně Aleny Kožíkové ze dne 30. listopadu 2010.

¹⁴⁵ MACHONIN, Sergej. Play Strindberg v Komorním. *Divadelní noviny* 13, 1969-1970, č. 12, 11. 2., s. 5.

paralýzou¹⁴⁶, která se projevuje záchvaty nevědomí, během kterých postava vždy vytřeští oči, vystrčí obhrouble břicho a zůstane určitou dobu v jakémisi kómatickém stavu. Režisér Weiss s Václavem Voskou dlouho hledali výrazové prostředky pro tento stav bezvědomí, až Vosku napadlo, že by mohly záchvaty přicházet nečekaně a najednou. Weiss souhlasil a Voska přidal k postavě ještě obhroublost vůči ostatním postavám a tupý výraz počínající demence z progresivní paralýzy. Již to nebyl ten „miláček s prošedivělými spánky“, jak se o něm kdysi vyjádřil Sergej Machonin v již uvedené kritické reflexi, ale nesnesitelný, opilecký hulvát.

Kritické reflexe ve většině případů vyzdvihují především herecký výkon Václava Vosky, který jím bořil svůj zavedený herecký typ. Vůči roli Kurta Svatopluka Beneše se v některých kritikách ozývaly námitky, že používá neustále stejné herecké prostředky, že je stále „benešovský“.¹⁴⁷ Alice Jaroslavy Adamové nedostala takovou možnost kritické reflexe. Oba uvedené herce zastínil výkon Václava Vosky. Jednalo se o na dlouho dobu poslední výraznou hereckou příležitost nejen na divadle, ale i ve filmu, televizi a rozhlasu. Nastoupila normalizace se svými zákazy tvůrčí činnosti, které zasáhly celou československou kulturu i oblast soukromou.

Sedmdesátá léta a počátek let osmdesátých

Normalizace znamenala soubor represivních opatření zavedených k stabilizaci situace v Československé socialistické republice ve všech odvětvích. V politice, kultuře, sportu i obyčejném životě jedince. Znovu proběhly čistky (jako po únoru 1948). Šlo o obnovení vedoucí úlohy komunistické strany ve státě. Po celou dobu normalizace (tj. do pádu totalitního režimu v Československu v listopadu 1989) byla na území Československa přítomna (dočasně) okupační vojska.

Text dokumentu Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. Sjezdu KSČ¹⁴⁸ považujeme za vlastní počátek normalizačního období. Ústřední výbor Komunistické strany Československa (ÚV KSČ) byl přesvědčen, že „*se tento dokument stane poučením pro stranu a přispěje k jejímu dalšímu politickoideovému i organizačnímu sjednocování, k upevnění jejího marxisticko-leninského charakteru, k posílení její vedoucí úlohy a úspěšnému socialistickému rozvoji celé naší společnosti [...]*“.¹⁴⁹ Také náležitě politicky odůvodnil

¹⁴⁶ Dürrenmatt Edgarovy záchvaty nijak nepojmenovává, ale po konzultaci autorky diplomové práce s odborníky jsme došli k této diagnóze.

¹⁴⁷ Dle svědectví MUDr. Jaroslava Pichlíka tomu skutečně bylo. Z osobního rozhovoru s autorkou diplomové práce.

¹⁴⁸ *Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. Sjezdu KSČ*. Praha: Oddělení propagandy a agitace ÚV KSČ, 1971.

¹⁴⁹ *Ibidem*, s. 3.

srpnovou invazi vojsk členů Varšavské smlouvy v roce 1968. Následovaly čistky, které se však skryly pod výrazem „výměna stranických legitimací“. Mnoho členů KSC byla vyškrtáno (menší „provinění“, mohli požádat znovu o vstup) nebo vyloučeno (osoba takto označená již nemohla o vstup znovu požádat a jednalo se o politicky výraznější postižení dané osoby). V mnoha divadlech se vyměnili ředitelé (v MDP byl odvolán ze své funkce Ota Ornest až na počátku roku 1972). Někteří z nich byli přesunuti z center na oblast (např. Jan Grossman či Miloš Hynšt), což mělo však pozitivní vliv na rozvoj mimopražských divadel. Zhruba do poloviny sedmdesátých let mluvíme o období společenské a kulturní stagnace. Šlo o znechucení politickým vývojem a situací (nejen) v divadlech. Změna nastává v polovině sedmdesátých let, kdy byla v Helsinkách uskutečněna Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, kde se Československá socialistická republika svým podpisem zavázala mj. k zásadě číslo sedm: „*respektování lidských práv a základních svobod včetně, svobody smýšlení, svědomí, náboženství nebo přesvědčení*“¹⁵⁰. Všechny satelity Sovětského svazu pakt podepsaly pouze formálně a neměly v úmyslu jej dodržovat. V Československu proto vznikla neformální občanská iniciativa pojmenovaná podle textu jejího prohlášení Charta 77. Jedním z podnětů ke vzniku textu bylo zadržení členů undergroundové skupiny The Plastic People of the Universe. Charta 77 kritizovala vládu ČSSR za porušování lidských práv, k jejichž obraně se smluvně zavazovala. Text podepsalo několik stovek československých občanů a koloval samizdatovou formou mezi lidmi. Tvůrcům se přes obtíže podařilo 6. a 7. ledna 1977 otisknout text v několika západních listech. Reakce vlády byla velmi ostrá. Signatáři byli perzekvováni (ztráta zaměstnání patřila mezi menší druh šikany) a na manifestaci Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru označeni za „ztroskotance a samozvance“. Manifestace se konala 28. ledna 1977 v Národním divadle¹⁵¹ za účasti stovek umělců a Rudé právo tisklo od 31. ledna do poloviny února na pokračování podpisy signatářů tohoto svolání. Ozývají se hlasy, že některá jména byla doplněna později, formálně, bez vědomí zúčastněných osob. V našem případě musíme konstatovat, že mezi signatáři je uvedeno i jméno Václava Vosky.¹⁵² Jestli i on byl na listinu doplněn nebo jej vedl strach o vlastní existenci se dnes již nedozvíme. Nechce se však věřit, že by tento hluboce věřící člověk, veřejně vystupující proti vstupu vojsk v srpnu 1968 a mající vlastní zkušenosti se

¹⁵⁰ Text závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. [online]. [cit. 21. 6. 2011]. URL: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp23.pdf>.

¹⁵¹ Znovu je Národní divadlo vybráno k manifestaci loajality vládnoucí garnituře. Naposledy tomu bylo roku 1942, kdy se manifestovala loajalita Třetí říši.

¹⁵² RED. Tvořit v duchu socialistického realismu. K svolání čs. Výborů uměleckých svazů. *Rudé právo* 57, 1977, č. 31, 7. 2., s. 2.

šikanováním z důvodů svého politického a náboženského smýšlení, souhlasil se zrušením totalitní ideologií. Jiří Peňás v článku *Držet lyru a krok* přináší svědectví o marné snaze Václava Vosky podpisu uniknout formou simulace onemocnění.¹⁵³

Až do konce námi sledovaného období (srpen 1982) politická a společenská situace nedovolovala svobodnějšímu projevu na veřejnosti.

Obě uvedené dekády jsou v tvorbě Městských divadel pražských ve znamení dramaturgického útlumu a návratem k dogmatice let padesátých, kdy zeměpisný původ dramatika byl brán jako závazný důkaz dramaturgické kvality pro jeho inscenování¹⁵⁴.

V následujících dvou dekadách Voska již nezíská tolik možností předvést, co se v předešlých letech naučil a čím mohl inspirovat ostatní kolegy. Začíná pomalé upozadování tohoto vynikajícího herce, které dopomohlo k jeho předčasné smrti o prázdninách 1982.

V roce 1970 má ještě premiéru Dürrenmattův *Play Strindberg* s Václavem Voskou jako Kurtem (již jsme se o inscenaci zmínili) a následující rok titulní *Richard II.*, ale poté již Voska nedostává role adekvátní jeho možnostem a talentu. Důvodem je jeho politické působení v období tzv. Pražského jara a nesouhlas se vstupem vojsk Varšavské smlouvy. Až do konce svého života získá za celé dvě dekády pouze dvě role, o kterých bychom se měli zmínit. V sedmdesátých letech jde o titulní roli Alexandra Hamilkara ve hře *Pan Hamilkar* (režie Ladislav Vymětal, premiéra 14. dubna 1978). Šlo o poslední inscenaci Václava Vosky, která je odbornou kritikou hodnocena vyloženě kladně a Voskův výkon označován jako „brilantní“¹⁵⁴. Jednalo se o tragikomickou konverzační hru kladoucí si základní otázku, zda si lze za peníze koupit lásku a náklonnost. Drama o odcizenosti. Hamilkar touží po blízkých vztazích, ale nevěří v ně. Hra velmi silně rezonovala s pocitem společnosti. Inscenace byla natočena Československou televizí a již listopadu 1980 byl záznam představení vysílán.

V osmdesátých letech byl opět obsazen do žánru, který mistrně ovládal, konverzační hry filozofujícího rázu. Jednalo se o titulní roli Sokrata v *Rozhovorech se Sokratem* (režie Ladislav Vymětal, premiéra 3. prosince 1981), který se však nesetkal s jednoznačným hodnocením, přestože se o této Voskově roli (vedle role Emila Magise) dnes mluví jako o životní. Dnes je tato hra doceněna jako Voskův divadelní epilog, ale v soudobých kritikách nebyla inscenace přijata kladně. Jedná se o poslední roli, kterou Voska nazkoušel a dočkal se též premiéry. Hra se inspirovala skutečnou událostí a zpodobňovala poslední dny antického filozofa. Její aktuální hodnota byla ve vyřčení skutečnosti, že legenda musí být odstraněna, aby se ihned po smrti stala skutečnou legendou. Jednalo se o kritiku dogmatizace. Soudobá

¹⁵³ PEŇÁS, Jiří. *Držet lyru a krok*. *Respekt* 8, 1997, č. 7, s. 10.

¹⁵⁴ PROCHÁZKA, Jan. *Tragikomedie v Divadle ABC*. *Svobodné slovo* 17. 5. 1978.

kritika se rozdělila na dvě skupiny. První pochopila, že jde o žánr konverzační hry, tudíž je kladen na jevišti důraz na slovo, nikoliv na jednání a druhá, které nestačí na jevišti pouze slova, ale chce vidět i činy.

„[...] *I herec kvality V. Vosky se v titulní roli Sókrata stává spíše vypravěčem děje než jeho aktivním tvůrcem [...].*“¹⁵⁵

Reflektovat bychom měli ještě jednu, resp. dvě, inscenace. Jedná se o inscenaci Paní Jenny Treiblová, ve které Voska rozezkoušel roli továrníka Treibela (režie Karel Svoboda), ale Ladislav Vymětal si jej vyžádal pro roli Dona Germána v Casonově Domu se sedmi balkony. Po dohodě s původním hercem role Dona Germána Jiřím Richardem Pickem si role vyměnili.¹⁵⁶

V sezoně 1981/1982 se Sokratem rozezkoušel Voska roli Antonia Salieriho v Schafferově hře Amadeus. Plánovaná premiéra měla být 30. června 1982, ale Voska požádal režiséra Karla Kříže o odložení termínu po prázdninách. Role se mu zdála natolik náročná, že neměl důvěru sám v sebe a v možnosti obsáhnout ji ve standardní zkušební době. Bylo mu vyhověno a stanoven nový termín premiéry dne 6. října. K ní však již nedošlo, protože při dovolené v Beskydech postihl Václava Vosku infarkt myokardu a na selhání srdce 20. srpna 1982 zemřel v nemocnici ve Valašském Meziříčí. Karel Kříž inscenaci přezkoušel s Borisem Rösnerem v roli Salieriho. Rösner obsazení bral jako službu svému „panu profesorovi“. Do programu k realizované premiéře 21. října¹⁵⁷, který ještě obsahoval staré obsazení, byl vložen list s kratičkou vzpomínkou na Václava Vosku.

¹⁵⁵ PAT[Jana Paterová]. Rozhovory se Sókratem. *Zemědělské noviny* 14. 1. 1982.

¹⁵⁶ Herecká kniha Václava Vosky a svědectví dramaturgyně Aleny Kožíkové.

¹⁵⁷ Datum Voskových narozenin.

4. Odborným asistentem na Divadelní akademii múzických umění

Václav Voska byl na návrh umělecké rady Divadelní akademie múzických umění (DAMU) schválené dne 26. srpna 1969 přijat jako odborný asistent pro obor herecké výchovy. Jeho pedagogický úvazek byl 12 hodin týdně.¹⁵⁸ Termínovaná smlouva byla roční a každý nový akademický rok mu byla prodlužována až do konce letního semestru 1972/1973. Poté již k prodloužení nedošlo.

Z uvedeného tedy vyplývá, že přednášel pouze jednomu jedinému ročníku studentů herectví, které dovedl k absolutoriu a následně byl odejit z působení ve vysokém školství. Spolu s ním byli odbornými asistenty ročníku František Salzer, Vlasta Fabianová Ota Sklenčka (vedoucí ročníku). Studenti byli rozděleni do čtyř skupin po čtyřech, každá skupina měla svého supervizora. Dle svědectví Hanuše Bora¹⁵⁹ vedl Voska skupinu, ve které byla Magdalena Weigertová, Soňa Dvořáková, Alexej Okuněv a Hanuš Bor. Díky časové vytíženosti vedl pouze jednou tzv. klauzurní práce na konci semestru. Vybral povídku Dědictví na úvěr Marka Twaina, ve které sám exceloval v televizní inscenaci spolu s Jaroslavou Adamovou a i studenti s ní měli velký úspěch (především dvojice Weigertová-Bor).

Voska sám byl herecký autodidakt. Nevystudoval žádnou uměleckou školu. Jako pedagog přistupoval ke svým studentům otevřeně, přátelsky (ne však v osobní rovině). Jeho rady byly neabstraktní, ryze praktické a nepatřil mezi pedagogy, kteří svým studentům předebrávají. Nechal je volně tvořit a byl pouhým supervizorem.

Přestože Boris Rösner nepatřil ke čtveřici studentů, které Voska přímo vedl, rozpoznal v něm talent, který se prohloubil v následujících letech na jevišti. Nejspíše mu byl sympatický i pro jeho divadelní entusiasmus, a tak se mu věnoval nad rámec školních povinností. Vyžadoval od Rösnera aktivní diváckou účast na veškerých Voskových soudobých představeních. Tento přístup Rösnerovi velmi konvenoval a při každé příležitosti o něm mluvil jako o svém „panu učiteli“ a člověku, který (vedle jeho matky Jarmily Horské¹⁶⁰) jej profesně ovlivnil.¹⁶¹

¹⁵⁸ Osobní složka Václava Vosky, uložená na Personálním oddělení Akademie múzických umění v Praze.

¹⁵⁹ V rozhovoru s autorkou diplomové práce dne 6. května 2011.

¹⁶⁰ Česká herečka (1931-1984).

¹⁶¹ Velmi citlivou vzpomínku na svého pedagoga otiskl v Divadelních novinách, viz: RÖSNER, Boris. Boris Rösner píše Václavu Voskovi. *Divadelní noviny* 11, 2002, č. 9, s. 15.

Absolventská představení tohoto ročníku byl Slaměný klobouk v úpravě Jana Wericha a Jiřího Voskovce (13. 5. 1972), Calderonova Dáma skřítek (26. 10. 1972), Priestleyho Nebezpečná křižovatka (15. 12. 1972), Vančurovo Rozmarné léto (17. 3. 1973) v dramatinaci Evžena Sokolovského. Dle dostupných programů Voska prováděl supervizi nad Rozmarným létem a Slaměným kloboukem. Avšak dle svědectví Hanuše Bora dohlížel Voska i nad Nebezpečnou křižovatkou.¹⁶²

Divadelní akademie múzických umění v akademickém roce 1972/1973 absolvovali tyto studenti činoherního herectví: Hanuš Bor, Soňa Dvořáková, Lorna Homoláčová (Vančurová), Eva Jakoubková, Karel Knechtl, Naděžda Konvalinková, Vladimír Kudla, Jaroslav Kůra, Alexej Okuněv, Markéta Peštálová (Jahodová), Daniela Pokorná, Boris Rösner, Zdeněk Rumpík, Zdeněk Sedláček, Jiří Vondráček, a Magdalena Weigertová,

¹⁶² Viz poznámka pod čarou číslo 153.

5. Působení v České národní radě

Od počátků vzniku Československé republiky v roce 1918 měli zástupci slovenské strany výhrady k nastoupenému pragocentrismu a požadovali větší autonomii. Slovensko se jí dočkalo 14. března 1939 odtržením od Československa a vznikem Slovenského štátu, který byl postaven na fašistické a nacistické ideologii (15. března 1939 vzniká Protektorát Čechy a Morava pod patronací Velkoněmecké říše). Po skončení 2. světové války roku 1945 vznikl opět Československý stát. Znovu počaly nepokoje a nespokojenost s uspořádáním politické moci ve společném státě, které vyvrcholily počátkem ledna 1968 v přípravy na federalizaci obou států. Jako politická protiváha Slovenské národní radě ústavně vznikl její český ekvivalent, mající právo a povinnost politicky odpovídat za korektní hájení zájmů českého národa. Ustanovil se v ústavním zákoně ze dne 24. června 1968.¹⁶³

Vlastní příprava personálního složení České národní rady byla zajišťována orgány Národní fronty, která koncentrovala návrhy jednotlivých politických stran a společenských organizací, které musely provést selekci návrhů pro jejich nadpočetnost. Kritérií pro výběr kandidátů bylo několik, ale hlavním z nich byl morální kredit osobností v českém veřejném životě.

Zdeněk Jičínský: *„Protože hlavním posláním prozatímní ČNR mělo být uzavření dohody s ústavně politickou reprezentací slovenského národa o federativním uspořádání republiky, bylo z jistého hlediska možná přímo předností, že do ní byla zvolena řada osobností, které neměly-a ani nechtěly mít-nějakou politickou roli a nechtěly se stát poslanci. Byly to však osobnosti, které měly v národě nespornou mravní autoritu a tím dodávaly důvěryhodnost orgánu, jehož členy se staly.“*¹⁶⁴

V soudobé situaci byla ČNR jediný orgán státní moci, ve kterém se naplno projevila pomalu vznikající politická pluralita. K volbě prozatímní ČNR došlo 10. července 1968 na schůzi Národního shromáždění. Mezi zvolenými poslanci byl i nestraník Václav Voska. V archivu Poslanecké sněmovny¹⁶⁵ byl nalezen dotazník člena ČNR vyplněný¹⁶⁶ 23. července 1968.¹⁶⁷ Po provedené federalizaci byla činnost prozatímní ČNR ustanovena definitivou.

¹⁶³ Zákon č. 77/1968 Sb.

¹⁶⁴ JIČÍNSKÝ, Zdeněk. *Vznik České národní rady v době Pražského jara 1968 a její působení do podzimu 1969*. Kolín nad Rýnem: Index, 1984, s. 26.

¹⁶⁵ Po definitivním rozdělení Československa v roce 1992 se ČNR přeměnila v Poslaneckou sněmovnu.

¹⁶⁶ Za Václava Vosku jej vyplňovala jeho matka Anna Vosková.

¹⁶⁷ Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, osobní složka Václava Vosky, kopie v majetku autorky diplomové práce.

Po vstupu vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna 1968 uvažoval Voska o okamžité rezignaci na svůj post, ale po rozhovorech se svým přítelem (a též členem kulturního výboru ČNR) Otto Wichterlem¹⁶⁸ zůstal. Oba si mysleli, že svou morální autoritou pomohou zabrzdit nastupující normalizaci.

Na 1. chůzi ustavené oficiální ČNR dne 8. ledna 1969¹⁶⁹ složil Voska poslanecký slib České federativní socialistické republice. Voskovo působení jako člena kulturní komise zůstávalo z období prozatímního. Kulturní komise ČNR měla řešit kulturní vztahy mezi českým a slovenským národem a účastnit se na rozvoji české vědy, vzdělanosti a kultury.¹⁷⁰

Sám ke svému působení v ČNR řekl: „*V ČNR je řada vynikajících lidí, kterých si ohromně vážím a kteří mají velký přehled jak ve svém oboru, tak i v politice. [...] Je to tým kvalitních lidí, po všech stránkách, jak po politické, tak i lidské [...]*.“¹⁷¹

Za osm dní po složení federativního poslaneckého slibu se rozhořela na protest proti vývoji posrpnové politické situace Pochodeň č.1.-Jan Palach. Jednalo se o studenta Filozofické fakulty univerzity Karlovy v Praze, který se pokusil tímto činem vytrhnout československý národ z letargie. Palach umírá za nesnesitelných bolestí o tři dny později, 19. ledna 1969. Následující den se na Václavském náměstí shromáždil průvod lidí, který se tiše vydal k hlavní budově Filozofické fakulty u Rudolfiny, na dnešním náměstí Jana Palacha.

Protože požadavky Pochodně č. 1 nebyly splněny (mj. zrušení cenzury), očekávaly se další protestní akce podobného rázu, o kterých Palach v u něj nalezeném dopise (podepsaný „Pochodeň č. 1) psal. Václav Voska na tento čin reagoval dvěma způsoby. Prvním byla výzva v Československé televizi dne 21. ledna 1968, ve kterém apeloval na mladé lidi aby se nevzdávali naděje a nebojovali za své ideály takto drastickým způsobem. Protože „[...] přede mnou už mockrát spadla opona, ale vždycky šla znovu nahoru. Uvěřte tomuto faktu [...]“.¹⁷²

Jednalo se o cyklus výzev kulturních osobností směrem ke studentům, který měl mladé lidi odvrátit od podobných sebevražedných akcí. Ihned po skončení vysílání se v bytě u Voskových rozezvnil telefon a začaly sprosté útoky na osobu Václava Vosky.¹⁷³ V novinovém rozhovoru k činu Jana Palacha dodal:

¹⁶⁸ Prof. Ing. RTDr. Otto Wichterle, DrSc (1913-1998) byl český chemik světového významu. Jeho patentem jsou např. kontaktní čočky.

¹⁶⁹ Viz stenografický záznam o 1. schůzi České národní rady. [online]. [cit. 14. 10. 2010]. URL:<
<http://www.psp.cz/eknih/1969cnr/stenprot/001schuz/obsah.htm>>.

¹⁷⁰ O činnosti kulturního a školského výboru více in: JIČÍNSKÝ, Zdeněk. *Vznik České národní rady v době Pražského jara 1968 a její působení do podzimu 1969*. Kolín nad Rýnem: Index, 1984, s. 113-118.

¹⁷¹ VOSKA, Václav. Rozhovor. *Universita Karlova* 15, 1968-1969, č. 19, 10. 6., s. 2.

¹⁷² Václav Voska ke studentům, dokumentární pořad ČsT Praha, 1968.

¹⁷³ BAKEŠOVÁ, Zdena-JŮZEK, Zdeněk. Život není hra. *Mladá fronta* 1. 3. 1969.

„[...] *Příslušník mladé generace dal nám, starším a starým, takovou mravní lekci, kterou je možno hodnotit ne ve stoje, ale na kolenou [...].*“¹⁷⁴

Druhým činem bylo natočení dlouhohrající desky *Kde končí svět*. Na paměť Jana Palacha. Tato LP deska byla nahrána za ztížených podmínek během jediné noci (režie Josef Henke). Jednalo se o unikátní pásmo věnované studentu Janu Palachovi. Obsahovalo básně českých autorů, které byly recitovány Antonií Hegerlíkovou, Radovanem Lukavským, Janem Třískou a Václavem Voskou za zvuků varhan (hudbu zkomponoval a nahrál Petr Eben). Součástí desky byl též dokumentární záběr ze smutečního pořadu na nádvoří Karolina. Voska na desce recitoval báseň Miroslava Holuba *Praha Jana Palacha* a úryvek básně Fráni Šrámka *Náš mlčící voják*. Dlouhohrající deska se nikdy nedostala do běžné distribuce a dochovalo se pouze několik exemplářů, ze kterých došlo k její reedici roku 1990.

Personální změny ve složení předsednictva ČNR ze září 1969, demise vlády ČSR a jmenování nové, též odvolání dokumentů ČNR vytvořené v srpnu 1968 znamenaly de facto ukončení činnosti ČNR zvolené 10. července 1968. V říjnu téhož roku probíhaly v Národní frontě ČSR rozhovory s těmi poslanci ČNR, kteří podle politických orgánů nebyli schopni vykonávat politicky odpovědně svůj mandát v souladu s linií tzv. normalizační politiky. Uvedení poslanci byli požádáni o rezignaci. Pakliže by tak neučinili, měli být odvoláni podle ústavního zákona č. 117/69 Sb. Na 5. schůzi ČNR (26. listopadu 1969)¹⁷⁵ se vzdala poslaneckého mandátu třetina jejich členů. Václav Voska byl mezi nimi. Tím byl dokončen zánik předsrpnové ČNR a nastoupila faktická normalizace.

¹⁷⁴ SMETANA, Miloš. O pět minut více naděje. *Divadelní noviny* 12, 1968-1969, č. 11, 12. 2., s. 4.

¹⁷⁵ [Viz stenografický záznam o 5. schůzi České národní rady. \[online\]. \[cit. 14. 10. 2010\]. URL:<
<http://www.psp.cz/eknih/1969cnr/stenprot/005schuz/obsah.htm>>.](http://www.psp.cz/eknih/1969cnr/stenprot/005schuz/obsah.htm)

6. Československá televize

6. 1. Úvod

Československá televize začala pravidelné vysílání 1. května 1953 a spolupráce Václava Vosky se datuje od prvopočátků. Podílel se na dokumentárních pořadech (nejčastěji formou komentátora), televizních inscenacích i seriálech.¹⁷⁶ Nemáme zde prostor pro úplnou a vyčerpávající sondu do rozsáhlé Voskovy tvorby v tomto médiu. Jsme si vědomi dluhu, který tímto velmi krátkým exkurzem na Voskově tvorbě vytváříme.¹⁷⁷ Zmíníme nejzásadnější Voskovu spolupráci s Československou televizí. Jedná se o roli průvodce televizním cyklem *Zveme vás do divadla*, který ve druhé polovině šedesátých let pravidelně přinášel televizním divákům (nejčastěji přímé) přenosy divadelních představení z divadel po celé tehdejší Československé socialistické republice. Tato spolupráce se nám jeví jako nejzásadnější z důvodů možnosti částečné verbalizace Voskových občanských postojů v uvedeném zlomovém období československých dějin.

6. 2. Cyklus *Zveme vás do divadla*

Televiznímu cyklu *Zveme vás do divadla* se částečně věnovala ve své diplomové práci Simona Nosková (v současnosti doktorandka na DAMU)¹⁷⁸, ale jinak jsme první, kteří tuto tematiku hlouběji reflektují.

Přenosy (v počátcích pouze přímé) a převzatá představení tvořily součást programu Československé televize již od počátků. Nejdříve suplovaly absenci původních televizních inscenací, ale protože si získaly postupně u diváků velkou oblibu, zařazuje je do svého programu Česká televize dodnes. V počátcích televizního vysílání se Voska objevil v přímých přenosech z MDP v těchto inscenacích: *Škola pro ženy*, *Muž a žena*, *Parasit*, *Večer tříkrálový*, *Bezvýznamná žena*, *Páni Glembayové*, *Benátská vdovička* a *Proces*.

Roku 1965 odchází z postu dramaturga divadelních přenosů v Československé televizi Otakar Fencl a na jeho místo nastupuje Miloš Smetana. Smetana chtěl vytvořit ucelenou

¹⁷⁶ V příloze číslo 2 je přiložen výběrový přehled Voskovy televizní tvorby.

¹⁷⁷ Opomíjíme tím televizní inscenace a seriály vysoké umělecké úrovně jako: *F. L. Věk*, *Sňatky z rozumu*, *Dědictví na úvěr atd.*, ale též tvorbu normalizační, která byla ve znamení *Inženýrské odyssey* či role starožitéka Kaunice v seriálu *Třicet případů majora Zemana* (30. díl-Růže pro Zemana).

¹⁷⁸ NOSKOVÁ, Simona. *Divadlo v televizi*. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pro studium divadla a interaktivních médií, 2006.

dramaturgickou koncepci uvádění divadelních představení. Do té doby žádná taková koncepce neexistovala a divadelní inscenace se vybíraly nahodile. Jeho koncept měl za cíl představit televiznímu divákovi české divadlo v jeho pestrosti a inspirovat jej k přímé návštěvě. Podařilo se mu uvádět i představení mimopražská, popř. školní (DAMU), což do té doby bylo víceméně nemožné. Nejen z důvodů dramaturgických, ale svou roli též sehrálo technické vybavení Československé televize, které umožňovalo využívat pouze nabídky pražských (později brněnských, ostravských a bratislavských) studií.

Divadla však spolupracovala neochotně a často muselo být Milošem Smetanou vynaloženo velké úsilí, aby divadlo dovolilo inscenaci natočit. Důvodem nebyl tolik problém autorskoprávní, ale skutečnost, že divadla viděla v televizi svého soka, který jí odnímá případné diváky. Bála se případnému opadnutí zájmu po odvysílání přenosu. Dle svědectví tehdejšího generálního ředitele Československé televize Jiřího Pelikána platila televize za převzaté představení cca 60 tisíc korun československých a za operní představení až 100 tisíc korun československých.¹⁷⁹

Cyklus svůj program realizoval oběma obvyklými způsoby. První bylo divadelním přenosem. Myslíme tím záznam, kdy „televize pouze snímá hotové divadelní představení, které jinak probíhá ve svém prostředí na jevišti.“¹⁸⁰ Tento druh záznamu se realizoval tak, že den před plánovaným přenosem přijela do divadla televizní technika a druhý den se vysílalo. Druhou možností bylo formou převzatého představením, kdy „televize pozve divadelní soubor do televizního studia“¹⁸¹ a zde představení nasnímá. Obě možnosti měly své klady i záporny. Divadlo je specifický fenomén, ve kterém se vše udává v konkrétním čase a na konkrétním místě s konkrétními lidmi. Jakékoliv zachycení (ať už formou audiovizuální nebo fotografickou) nutně proces vnímání přenášené informace z jeviště do hlediště (hledištěm se v případě televizního záznamu představení stává pokoj, ve kterém recipient záznam sleduje) naruší. Až na jednu jedinou výjimku cyklus obsahoval představení činoherní. Zmíněnou výjimkou se stal přenos opery Čert a Káča z Národního divadla v Praze.

Miloš Smetana byl nejen televizní dramaturg, ale též psal kritické reflexe o divadelních inscenacích do periodického tisku. Znal tedy tvorbu Václava Vosky a při hledání vhodné osoby do role průvodce cyklu jej navrhl nejen s ohledem na Voskovo kvalitní veřejné vystupování, ale též z potřeby získat osobu, která je mezi lidmi populární. V počátcích bylo pro Vosku velmi nesnadné vystoupit před diváky sám za sebe, bez dramatika nebo

¹⁷⁹ BRÁZDA, P. Divadlo v televizi, televize v divadle. *Predvoj* 3, 1967, č. 15, s. 10-11.

¹⁸⁰ ČEJCHAN, Vladislav. Televizní hra, in: TÝŽ (red.). *Televizní hry*. Praha: Orbis, 1966, s. 282.

¹⁸¹ Ibidem.

básníkovu textu. Ale postupem času mu velmi konvenovalo, že je mu umožněno sdělit divákům svůj názor na danou problematiku či své vidění světa. V novinovém rozhovoru k tomuto tématu řekl: „*Vím lépe, pro koho vlastně hraji.*“¹⁸²

Koncepce televizních přenosů byla po celou dobu jednotná. Na začátku programu představil průvodce divákům autora a danou inscenaci (text připravoval teatrolog PhDr. Evžen Turnovský a Miloš Smetana ve spolupráci s Václavem Voskou) a o pauze představení vedl Voska rozhovor (nejčastěji) s režisérem inscenace nebo hlavními představiteli. Vždy se jednalo o neformální, avšak informačně nabitý program. Neformálnosti jistě napomáhala osobnost Václava Vosky, který nebyl jen jakýmsi „informátorem“, ale jeho znalost divadelního prostředí, osobní vazby na jednotlivé herce či režiséry, napomáhalo bourat bariéry a celý rozhovor působil nenuceně.

Jan Císař popsal Voskův přístup k uvádění cyklu těmito slovy:

*„Myslím, že nemáme tolik stejně vynikajících televizních komentátorů, jako byl svého času Václav Voska [...] mohl bych samozřejmě hovořit o jeho bezprostřednosti, nenucenosti, improvizaci pohotovosti [...] nejvlastnější kvalita byla v jeho schopnosti nechat nahlédnout do vlastního myšlení [...].“*¹⁸³

Televizní tým doplňovali Jaroslav Novotný (režisér cyklu), Adolf Navara, Eduard Landisch, Vladimír Opletal a Alois Nožička (kameramani).

Poprvé se divákům Václav Voska představil jako průvodce cyklem 19. ledna 1965, kdy Československá televize uvedla přímý přenos z divadla ABC v Praze. Jednalo se o představení Zlodějka z města Londýna režiséra Alfréda Radoka.

Dvě z besed o přestávce představení vyšly oficiálně tiskem. Jedná se o rozhovor Václava Vosky s Janem Werichem o přestávce přenosu Severu proti jihu z Divadla E. F. Buriana a vyšla v Divadelních novinách v roce 2006.¹⁸⁴ Druhá beseda byla s představitelům Mõbia z inscenace Fyzikové z Městských divadel pražských¹⁸⁵, tj. s Václavem Voskou. Jednalo se o autointerview. Tento dvojrozhovor patří k unikátním záznamům Voskova hlubšího zamyšlení nad prací herce a rolí divadla ve společnosti.¹⁸⁶

¹⁸² UHER, Jindřich. Princip se nazývá naděje. *Rovnost* 22. 3. 1969.

¹⁸³ CÍSAŘ, Jan. Hravost myšlenky. *Rudé právo* 49, 1968, č. 288, 21. 10., s. 2.

¹⁸⁴ HERMAN, Josef (ed). Václav Voska: Máte rád tulipány, pane Werichu? *Divadelní noviny* 15, 2006, č. 16, s. 16.

¹⁸⁵ Všeobecně přijímaný fakt, že byla inscenace snímána na derniéře a po ohromném diváckém zájmu znovuobnovena se nepotvrdil. V přehledu představení „Fyzikové“ je derniéra 27. března 1966, kdy byl i televizní záznam přenášán, uvedena jako úplně poslední repríza dané inscenace. Viz Přehled představení k inscenaci Fyzikové, uloženo v archivu MDP.

¹⁸⁶ VOSKA, Václav. Voska kontra Voska. *Amatérská scéna* 3, 1966, č. 7. s. 1-3.

Cyklus si postupně získával mezi diváky popularitu a na televizní obrazovce se udržel pět let, aby se následně stal jednou z obětí nastupující normalizační éry v Československé televizi. V přestávkovém rozhovoru během přenosu Komédie o umučení a slavném vzkříšení Pána a spasitele našeho Ježíše Krista z pražského Realistického divadla Zdeňka Nejedlého¹⁸⁷ Voska ostře verbálně reagoval na okupaci Československé socialistické republiky těmito slovy:

„[...] Nezávidím těm, kdo vládnou jen silou, jejich bezmocnost tváří v tvář idejím... Když se objeví Kristus zmučený až k smrti, ale vítězí svou myšlenkou o míru a lásce, ozve se prostě: Ejhle, člověk [...].“¹⁸⁸

Voska není jediný, kdo z pořadu reaguje na příchod vojsk Varšavské smlouvy. Režisér Palouš připomíná, že hra má velmi aktuální téma, protože repliku Ježíše „[...]Příteli, proč jsi přišel ke mně? [...]Zradil's mne skrze políbení[...]“¹⁸⁹ nechápu lidé jako repliku historické hry, ale reálnou situaci ze současnosti.

Posledním představením, uvedeným v tomto cyklu a s Václavem Voskou jako průvodcem, se stalo představení Alchymista v provedení souboru Divadla na Vinohradech (režie Luboš Pistorius). Poté již cyklus nepokračoval.¹⁹⁰ Jedním z důvodů zrušení cyklu byla osobnost průvodce, který pro své občanské postoje během tzv. Pražského jara v roce 1968 začal být personou non grata na jevišti, ve filmu, v rozhlasu i v televizi.

V roce 1983 byl cyklus obnoven nově příchozím hlavním dramaturgem Ondřejem Šrámkem, který převzal i roli průvodce. V nezměněné podobě se cyklus vysílá dodnes.

¹⁸⁷ Vysíláno 23. prosince 1968.

¹⁸⁸ BOKOVÁ, Marie. *Václav Voska. Intelekt a srdce*. Praha: Brána, 1999, s. 151.

¹⁸⁹ Částečný přepis besedy o přestávce televizního přenosu Komédie o umučení a slavném vzkříšení Pána a spasitele našeho Ježíše Krista“ v podání herců Realistického divadla Zdeňka Nejedlého, in: KAZDA, Jaromír. *Realistické divadlo? 1945-1991*. Praha: Pražská tisková kancelář, 2005, s. 12.

¹⁹⁰ Jako příloha číslo 9 je přiložen soupis veškerých realizovaných (i nerealizovaných) přenosů cyklu.

7. Film a spolupráce s Filmovou akademií múzických umění

7. 1. Přehled filmových rolí

Václav Voska začíná s filmem spolupracovat krátce po svém příchodu na profesionální jeviště. První rolí byl student Jetelík v Hašlerově Prosím, pane profesore! z roku 1940. Jednalo se o film těžící z obliby filmů ze studentského prostředí.¹⁹¹ Karel Petřů ve svém soupisu Voskovy tvorby tvrdí¹⁹² (a Marie Boková informaci přejímá), že se Voska podílel na jednom z prvních budovatelských filmů, filmu Veliká přehrada (režie K. M. Walló).¹⁹³ Oficiálně vydaná příručka Národního filmového archivu Český hraný film II. 1930-1945, která je považována za první úplný a faktograficky vyčerpávající soupis československého hraného filmu za uvedené období tento údaj vyvrací a my jej tedy ani do soupisu Voskovy filmografie nezařazujeme. Po zhlédnutí filmu si však musíme uvědomit, že film obsahuje několik davových scén, ve kterých mohl Voska vystoupit jako komparz. Popřípadě mohl hrát ve scéně, která nebyla nakonec do konečné verze filmu zařazena. Nemáme však k potvrzení (vyvrácení) naší domněnky žádný hodnověrný důkaz.

Voska se za svůj život podílel na 42 filmech, z nichž však více jak čtvrtina využívala pouze jeho melodického hlasu formou komentářů a případných dabingů jiných herců. Nejčastěji (pětkrát) spolupracoval s Václavem Krškou a Otakarem Vávrou. Vždy šlo o role hlavní nebo alespoň dějově zásadní. Ve Voskově filmografii spolupráce s uvedenými režiséry zaujímá celou třetinu natočených filmů. V režii Otakara Vávry se např. podílel na husitské trilogii Jan Hus, Jan Žižka a Proti všem.

Václav Krška byl první, kdo mu nabídl výraznější roli. Jednalo se o jednu ze tří hlavních rolí v životopisném filmu Housle a sen (hrál Fredericka Chopina). Zde mohl Voska uplatnit svou hudební průpravu v soukromé škole Edvarda Šafránka na pražských Vinohradech, kam v dětství docházel. Film vypráví o geniálním českém houslistovi Josefu Slavíkovi (byl, nazývám „český Paganini“). Tímto filmem byla zahájena dlouhá etapa Voskova tvůrčího života, věnovaná rolím v historických či životopisných filmech.

¹⁹¹ Především Cesta do hlubin študákovy duše a Škola základ života.

¹⁹² Neuvádí však svůj informační zdroj.

¹⁹³ Jsme si vědomi, že jde v tomto případě o ošidné žánrové označení, protože žánr budovatelského filmu se začal rozvíjet až s nástupem komunistické ideologie k moci, tj. po roce 1945. Přesto však můžeme o filmu Veliká přehrada mluvit jako o předchůdci filmů typu Anna proletářka a dalších.

Voska nepatřil k hercům, jejichž fyziognomie by umožňovala hrát role dělníků či rolníků. Přesto existuje jeden film, ve kterém můžeme Vosku vidět v pracovním oděvu, tzv. „montérkách“ a při těžké manuální práci. Jedná se o film již zmiňovaného Václava Kršky *Až se vrátíš...*, ve kterém Voska ztvárnil roli trestance Vladimíra Šacha. Znovu v něm uplatní svou dovednost, hru na klavír. Ve filmu skoro nepromluví (až na dvě věty), hlavní důraz je kladen na složku nonverbální. Především pohledy očí. Jeho zjev a chování jej předurčovalo k rolím aristokratů či alespoň dandyů. Filmům, ve kterých by mohl uplatnit tuto svou predestinaci se po 2. světové válce však nedával prostor.

Padesátá léta jsou ve Voskově filmografii zastoupena především linií historických filmů *Mikoláš Aleš* a již jmenované husitské trilogie.

Filmově nejvytíženější je Voska během šedesátých let, kdy především ve druhé polovině hraje samé role hlavní nebo alespoň velmi výrazné. Z poloviny dekády pochází též nejkritičtější film Voskovy tvorby, satira *Bílá paní* režiséra Zdeňka Podskalského. Film byl natočen podle povídky Karla Michala *Jak Pupenec ke štěstí přišel* ze sbírky *Bubáci pro všední den*. Příběh je částečně inspirován motivem pohádky císařovy nové šaty a využívá k realizaci zázraků postavy paní Perchty zvané *Bílá paní*. Scénář vytvořil Karel Michal ve spolupráci se Zdeňkem Podskalským. Film velmi kriticky pohlíží na soudobou politickou situaci a mezilidské vztahy. Tato sociologická sonda odhaluje faleš a neupřímnost mezi lidmi a boj o moc. Voska ztvárnil postavu psychiatra Boukala, který celý film ironicky glosuje dění kolem sebe. Uvádíme zde jednu z trefných poznámek doktora Boukala:

„Většina lidí není zdráva, zejména psychicky.“¹⁹⁴

Film přináší též velmi ostrou kritiku komunální politiky. Poukazuje na nešvary soudobé společnosti, kdy politické sliby (zde zastupovány „plánovanými“ opravami státního majetku) a neutěšenou realitou. Ve scéně předsedovy řeči k lidu¹⁹⁵ nalézáme reminiscenci k řeči demagogického státníka mající za sebou postavu jakéhosi burcovače lidu. Zde v případě Rudolfa Hrušínského (předseda národního výboru) a Miloše Kopeckého (tajemník národního výboru). Rudolf Hrušínský stojí na balkonu místního národního výboru a utěšuje rozbouřený dav pod sebou, který chce na radnici zaútočit z důvodů omezování jejich práv a svobod. Za Hrušínským stojí v pozadí Miloš Kopecký, který se skrývá za jedním ze sloupů balkonu a gesticky i mimicky vyzývá masu k provolávání slávy.¹⁹⁶ Z dostupných kritických ohlasů

¹⁹⁴ Film *Bílá paní* (ČSR, režie Zdeněk Podskalský, 1965), 37.-38. minuta.

¹⁹⁵ *Ibidem*, 33.-35. minuta 40. vteřina.

¹⁹⁶ Obdobné scény si můžeme všimnout ve filmu *Bílá nemoc* Hugo Haase, ve kterém Maršál (Zdeněk Štěpánek) řeční k zfanatizovanému davu a za jehož zády ministr propagandy nenápadně dává pokyny k projevům nadšení. Zde jde o jednoznačnou paralelu k projevům Adolfa Hitlera a práci ministra propagandy Josepha Goebbelse.

musíme konstatovat, že byl film přijat velmi kladně. Především byl jmenován autor námětu a herci Vlastimil Brodský (Pupenec) a již uvedení Rudolf Hrušínský a Miloš Kopecký.

Roku 1967 natočil Voska romanci *Jak se zbavit Helenky*, ve které se diváci dostávají do rozhlasového zákulisí. Jeho role hlasatele Petříčka by mohla být jakési soukromé vyznání k práci v rozhlase a jeho vlastní ironickým pohledem na svůj voice-appeal (nebo též vox appeal)¹⁹⁷, kterého si byl vědom. A kterého též využívali nejen filmový režiséři, ale především rozhlas. Bohužel nám rozsah a zaměření diplomové práce neumožňuje se fenoménu auditivní tvorby zabývat, ale autorka diplomové práce dále v této oblasti bádá a jejím záměrem je tuto opomenutou oblast odborně zmapovat ve formě rozsáhlejší studie.

Tvorba v sedmdesátých letech má znaky určité schizofrenie. Jedná se o Voskovo kvantitativně nejslabší období (natočí šest filmů), ale pakliže roli získá, nejedná se o roli významově malou. Po období mezi léty 1973 až 1976, které můžeme ve Voskově komplexní tvorbě označovat za dobu zákazu tvůrčí činnosti (o jejímž důvodu jsme se již zmínili) získá herec ještě tři role, aby se roku 1978 s filmem rozloučil rolí doktora Slivence v kritickém filmu *Čistá řeka*. Film pojednává o tématu znečišťování řeky produkcí továrny, která dává lidem práci, ale hubí přírodu, což ovlivňuje i životy lidí.

Avšak umělecky nejvýznamnější je Voskova spolupráce s Alfrédem Radokem na jeho filmové prvotině *Daleká cesta*. *Daleká cesta* patří k nejlepším filmům věnujícím se historii šoa¹⁹⁸ vůbec. Téma války (potažmo židovství, jak už jsme poznamenali výše) bylo jedno ze dvou signifikantních témat pro Alfréda Radoka. V *Daleké cestě* Radok sleduje osud židovských spoluobčanů od prvních nepokojů na konci 30. let 20. století přes počátek války až do osvobození v roce 1945. Snaží se najít odpověď na otázku, proč se vůbec stalo, že byli Židé systematicky internováni a následně hromadně vyvražďováni. Film je syntéza tří dějových linií. Prvním jsou dobové filmové týdeníky, druhým osudy židovské lékařky a její rodiny a třetím minipříběhy z protektorátní doby mající vztah k židovské otázce. Jiří Cieslar pro tuto linii vymyslel označení „obřady“. *„K 'obřadům' radím ty scény, v nichž se příběh částečně odpoutává od konkrétních postav a pomocí stylizace, různých forem opisu, metafor míří k zobecňujícím významům.“*¹⁹⁹

Velmi působivá je (například) scéna ze skladiště předmětů z domácností deportovaných židovských rodin, ve které vetešník Abrahamovič (Jiří Plachý) extaticky tančí obalen do látky

¹⁹⁷ Hlasová přitažlivost.

¹⁹⁸ Používáme tento termín ve shodě s židovským způsobem použití. Termín holokaust je pro období 2. světové války, podle Židů, nepřesný.

¹⁹⁹ CIESLAR, Jiří. *Daleká cesta Alfréda Radoka*. In: STEHLÍKOVÁ, Eva (edit.). *Alfréd Radok mezi filmem a divadlem*. Praha: Akademie múzických umění v Praze a Národní filmový archiv, 2007, s. 20.

plné Davidových hvězd, připravených k přišití na svrchní oděv jako známka příslušnosti k „nižší“ rase (toto označení museli nosit od roku 1939 všichni Židé na nacisty podrobených územích) a nad ním rozhýbaný křišťálový lustr vydává nesnesitelný hluk, do kterého Plachý vydává zvuky podobné hysterickému smíchu člověka, který se zbláznil. Voska byl obsazen do role komentátora dokumentů v úvodu filmu. Radok zde plně využil možnosti proměn komentátorova hlasu, jeho schopnost jej modulovat.

Václav Voska patří mezi herce, kteří našli uplatnění i mimo československý filmový prostor. Díky svým jazykovým schopnostem natáčel v (převážně západním) Německu. Poprvé s německými producenty spolupracoval v roce 1965 na filmu *Das Haus in der Karpfengasse* (Dům v Kaprové ulici). Jak je jisté již z názvu patrné, natáčel se film na Starém Městě pražském a role v něm našli mnozí čeští herci (mj. i František Filipovský, Rudolf Hrušínský a další). Největší rozruch však způsobil 2dílný film *Der Reichstagbrandprozess* (Proces o zapálení Říšského sněmu) z roku 1967. Václav Voska v něm ztvárnil hlavní roli Jiřího Dimitrova. Režisér Tom Toelle požadoval, aby představitel Jiřího Dimitrova byl slovanský intelektuál, dobře mluvící německy a bylo poznat, že němčina není jeho mateřským jazykem. Nesměla to však být komolená němčina. Hesenský rozhlas (který film produkoval) měl tehdy v Československu svého dopisovatele, ten znal Voskovu práci v divadle a tak mu roli nabídl. Voska po krátkém váhání přijal. Film dokumentuje skutečné události. Dne 27. února 1933 byl zapálen Říšský sněm v Berlíně. Jako jeden z viníků byl obžalován i bulharský komunista Jiří Dimitrov a souzen v tzv. Lipském procesu (proces byl veden od 21. září 1933 do 23. prosince téhož roku). Dimitrov odmítl obhájce ex offio a hájil se sám. Z požáru obviňoval NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei)²⁰⁰, která podle něj chtěla svalit vinu na své politické odpůrce. Jak je již z uvedeného patrné, jednalo se o velmi choulostivé politické téma, které západoněmecký režisér režíroval. Po prvním uvedení filmu byla stržena lavina rozhořčení ze strany bulharských komunistů, kteří požadovali okamžité stažení filmu z distribuce. V československém tisku bylo též publikováno několik článků, ve kterých rozhořčení komunisté obviňovali západoněmeckou televizi z diverze, protože „[...] autoři naprosto neodpovědně falšovali protokoly lipského procesu, aby potvrdili předem koncipovanou tendenční tezi, že nacisté jsou nevinní a že lipský soud byl objektivní.“²⁰¹

Přestože Voska do konce svého života ještě šestkrát spolupracoval se zahraničními produkcemi, nedosáhla tato část tvorby významnějších úspěchů nebo nebyla nijak umělecky

²⁰⁰ Národně socialistická německá dělnická strana.

²⁰¹ RED. Bonnská televizní diverze. *Rudé právo* 47, 1967, č. 61, 2. 3., s. 6.

podnětná. Soupis veškeré zahraniční produkce jsme přiložili jako podkapitolu v příloze číslo 2 této práce.

Voska neměl ve filmu štěstí na 'kmenového' režiséra typu Václava Hudečka, Ladislava Vymětala či Otu Ornesta, kteří hrají zásadní roli pro Voskovu divadelní tvorbu. Jeho civilní herectví nemělo uplatnění v letech čtyřicátých i padesátých, kdy vládl především typ herectví socialistického realismu a i nastupující generace tzv. nové vlny v československém filmu v šedesátých letech jej opomíjela. Pro ni byl představitelem určitého typu civilismu, který však nemohl s jejich způsobem vidění civilistického herectví konvenovat. V jednom z rozhovorů odpovídá Voska na otázku „Co říkáte našim mladým filmovým režisérům?“ takto:

„ Mám je rád. Oni mne ne, což poznamenávám zcela bez hořkosti. “²⁰²

Přesto Voska dvakrát spolupracoval se studenty Filmové akademie múzických umění v Praze na jejich absolventských filmech.

²⁰² PUDILOVÁ, Sandra. Hovory s herci. Václav Voska. *Záběr* 16. 11. 1968.

7. 2. Spolupráce s Filmovou akademií múzických umění

Filmová akademie múzických umění (FAMU) vzniká v rámci Akademie múzických umění ve stejném roce jako její Divadelní fakulta, tj. od školního roku 1946/1947.

Václav Voska spolupracuje se studenty této fakulty celkem dvakrát. Nejprve na absolventském filmu *Jana Valáška V ulici je starý krám* (1955). V tomto filmu se s hercem setkáváme v roli komentátora, který v úvodu filmu informuje diváky o impresích, které prvotní záběry vzbuzují a chronotopicky zasahuje film do odpolední Prahy. Studentka Jana si zlomí podpatek a při hledání ševce narazí na dávno nepoužívaný a tím pádem i zanedbaný bývalý ševcovský krám. Domovnice ji informuje, že je možnost tento prostor získat a přebudovat si jej na byt. Studentka se o této možnosti svěří svým přítelkyním na koleji. Dříve než však přijde na bytové oddělení, předběhne ji její přítelkyně Miroslava, která je čerstvě vdaná za studenta Václava. Jana fyzicky Miroslavu inzultuje, ale když zjistí, že to Miroslava udělala z důvodu své gravidity, pomůže mladým manželům byt adaptovat. Komentátor nás na konci filmu informuje o aktuálním chronosu příběhu, který se samozřejmě neshoduje s chronosem reálným.

Druhým (a posledním) filmem, na kterém Voska participuje, je studentský film *Drahomíry Vihanové Zpěv, který nezemřel* (1962). Znovu se Voska ve své tvorbě vrací k tématu židovství a šoa. Opět studenti FAMU využili jeho podmanivého hlasu a obsadili jej do role komentátora, který si při návratu do koncentračního tábora vzpomíná na mladou učitelku Hanu (Květa Fialová), kterou nutil německý nacistický důstojník (Valtr Taub) zpívat a nakonec ji zastřelil. Avšak všechny židovské hlasy se nacistům umlčet nepodařilo. Znovu pouze slyšíme pod obrazem Voskův hlas.

Spolupráce Václava Vosky se studenty FAMU není pro jeho tvorbu nikterak zásadní, ale zmiňujeme ji z důvodu je absence odborného reflektování této okrajové části jeho tvorby.

8. Shrnutí

Václava Vosku řadíme mezi herce, kteří mají v sobě ohromnou profesionalitu, velkou odpovědnost vůči autorovi i vůči divákovi. Jeho přístup ke zkoušení byl analytický. Na konkrétní otázky vyžadoval konkrétní odpovědi. Jeho práce na roli nikdy nekončila premiérou. Neustále hledal adekvátnější výrazové prostředky vhodné do své role.

Nalézáme u něj syntézu rozumového a impulsivního herectví. Dokázal na jevišti vytvořit role vysoce intelektuální, ale nevyhýbal se ani drsné komice. Jeho nejvýraznějším výrazovým prostředkem byl hlas. Voska dokázal svůj zastřený barytonový typ hlasu modulovat a efektivně využívat pauzy mezi slovy i významy. Co nás však při studiu jeho výrazových prostředků překvapilo, bylo časté nadužívání rukou jako gestické dokreslení situace. Někdy (mluvíme o zkušenosti z televizního záznamu přeneseného představení Vajíčka z MDP i z dochovaných televizních inscenací) tento gestický prostředek působil až rušivě.

Václav Voska byl v mládí řazen svou vizáží do úzkého (a mělkého) hereckého typu „dandyů“ či „floutků“ nejen tvrdou prací na sobě, ale i díky nesmírnému kouzlu osobnosti (které zmiňují i lidé, kteří jej v ostatních případech nijak neadorují) se z něj stal výrazný představitel civilního herectví v českém divadle druhé poloviny dvacátého století.

9. Závěr

Ve zkratce jsme tu zde popsali herectví jednoho z výrazných představitelů herectví ve druhé polovině dvacátého století na území Československa.

Václav Voska nikdy nestudoval žádnou hereckou školu. V herectví byl autodidakt, ale měl možnost potkat výborné herce, od kterých se mohl učit. Na počátku své herecké dráhy si Voska jako podklad pro svou hereckou tvorbu vystříhoval z časopisů obrázky s podobami lidí, s charakteristickými gesty, detaily oblečení. Svým uměleckým vývojem však dospěl k poznání, že umění (má-li být pravdivé) musí vycházet z nitra herce. Nikoliv skrze vnější prostředky. Použijeme-li označení Otakara Zicha, herecká postava a dramatická osoba se velmi často stávaly jednou a touž, skrze kterou Voska-člověk sděloval recipientům nejen sdělení autorovo, ale též své.

Voska patří především mezi herce divadelní, v divadle získal nejvýraznější role, na kterých mohl získávat zkušenosti od svých uměleckých počátků, až do zhruba poloviny šedesátých let. Od této chvíle až do začátku sedmdesátých let můžeme Voskovu tvorbu hodnotit jako období nejplodnější. Není mu však umožněno získané zkušenosti a svůj talent dále rozvíjet. Spíše naopak. Proto se naše bádání především opíralo o toto období a tuto oblast tvorby, aniž by však pominulo vývoj televizní a filmový. Úplně byla opomenuta jeho tvorba auditivní (rozhlas, recitace). Její analýza nebyla tématem předkládané práce.

Voskův morální kredit i vystupování (nejen) během zlomových okamžiků českých dějin z něj udělalo autoritu, která si zasloužila obdiv a uznání svého okolí. Tento stav ocenila i vládnoucí místa udělením nejprve Státní ceny (1965) a o rok později i titulu zasloužilého umělce. Ke 40. výročí Československého rozhlasu byla vydána poštovní známka,²⁰³ na níž je vyryt obrázek z nahrávacího studia Československého rozhlasu. Jedná se o scénu nahrávání rozhlasové inscenace *Cid*²⁰⁴ a na známce jsou zpodobněni Viola Zinková a Václav Voska.²⁰⁵

²⁰³ Viz příloha číslo 10 této diplomové práce. Poštovní známka byla vydána 18. května 1963. Údaj převzat z internetové adresy: <http://www.infofila.cz/40-vyroci-ceskoslovenskeho-rozhlasu-rozhlasove-stu-s-3-d-1-id-2078-cenik-znamek>. [online]. [cit 26. 7. 2011].

²⁰⁴ Údaje o rozhlasové inscenaci viz internetová adresa Panáček v říši mluveného slova. [online]. [cit 26. 7. 2011]. URL: < <http://mluveny.panacek.com/rozhlasove-hry/1701-cid-1959-1993.html> >.

²⁰⁵ Údaj převzat z obrazové přílohy in: BOKOVÁ, Marie. *Václav Voska: Intelekt a srdce*. Praha: Achát, 1999, nestr. obrazová příloha.

V období posttotalitním byla v roce 2003 (k nedožitým 85. narozeninám) odhalena asambláž od Kurta Gebauera ve foyer divadla Rokoko k jeho poctě²⁰⁶ a jeho jménem pojmenována nově vzniklá ulice v pražské čtvrti Satalice²⁰⁷.

Václav Voska patří ke generaci, která se začala umělecky prosazovat v průběhu okupace. Tato generace měla svou životní cestu často velmi spletitou. Světové, ale i lokální dějiny jí připravily v celkem krátké době příliš mnoho zvrátů. Avšak přesto (anebo právě proto) vytvořila tato generace umělecké výtvoř, nad kterými žasneme dodnes. Díky ní se například v šedesátých letech mluvilo o Praze jako o sídle divadelního Boha.

²⁰⁶ Foto viz příloha číslo 11 této diplomové práce.

²⁰⁷ Foto viz příloha číslo 12 této diplomové práce.

Seznam použitých pramenů a literatury

Archivy státní

Archiv a programové fondy České televize

Archiv Českého rozhlasu

Archiv Divadla DISK

Archiv Divadla Viola

Archiv hlavního města Prahy

Archiv Městských divadel pražských

Archiv Ministerstva vnitra České republiky

Archiv Národního divadla

Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Archiv Pražské konzervatoře

Archiv Univerzity Karlovy v Praze

Národní filmový archiv

Národní archiv České republiky

Vojenský ústřední archiv

Všeoborový archiv Českomoravské konfederace odborových svazů-fond Svaz zaměstnanců umělecké a kulturní služby

Archivy soukromé

Rodinný archiv Václava Vosky

Soukromý archiv autorky diplomové práce

Soukromý archiv Marty Hrachovinové (resp. Vladimíra Justla)

Soukromý archiv MUDr. Jaroslava Pichlíka

Badatelské instituce

Divadelní oddělení Národního muzea

Oddělení dokumentace Institutu umění-Divadelního ústavu v Praze

Personální oddělení Divadelní akademie múzických umění v Praze

Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky

Videotéka Filmové akademie múzických umění v Praze

Videotéka Institutu umění-Divadelního ústavu v Praze

Knihovny

Knihovna Institutu umění-Divadelního ústavu v Praze

Knihovna Katedry divadelní vědy Univerzity Karlovy v Praze

Městská knihovna v Praze

Národní knihovna v Praze

Osobní výpovědi zaznamenané ve formátu mp3 a uloženy v archivu autorky práce

Jaroslava Adamová (12. 5. 2011)

Hanuš Bor (6. 5. 2011)

Jitka Borkovcová (28. 4. 2011)

Markéta Jahodová (6. 5. 2011)

Hana Kofránková (3. 5. 2011)

Alena Kožíková (30. 11. 2010, 28. 12. 2010)

Marie Málková (5. 4. 2011)

Jaroslav Pichlík (23. 6. 2011)

Markéta Vosková-Novotná (24. 10. 2009, 4. 2. 2010, 16. 5. 2010, 11. 4. 2011, 13. 6. 2011)

Osobní výpovědi zaslané e-mailovou poštou a uložené v archivu autorky práce

Jan Tříška (27. 4. 2011)

Ondřej Šrámek (19. 7. 2011)

Jaroslav Pichlík (15. 6. 2011)

Prameny

Dramaturgické listy k pořadům Československé televize

Herecká kniha Václava Vosky v Městských divadlech pražských

Kmenový list vojáka Václava Vosky

Křestní list Václava Vosky

Matrika studentů Pražské konzervatoře

Nacionály Jiřího Vosky na Univerzitě Karlově, fakulta právnická (akademické roky 1934/1935, 1935/36, 1936/37, 1937/38)

Nacionály Václava Vosky na Univerzitě Karlově, fakulta právnická (akademické roky 1937/38, 1938/39, 1939/40, 1945/1946)

Poštovní známka ke 40. výročí Československého rozhlasu

Programy k jednotlivým inscenacím Městských divadel pražských (1950-1982)

Programy k jednotlivým inscenacím Národního divadla v Praze (1945-1950)

Programy k jednotlivým inscenacím Divadelní akademie múzických umění v Praze (1972-1973)

Protokol o o zkoušce dospělosti na Prvním státním československém reálném gymnasiu v Praze XII., student Václav Voska

Protokol Jiřího Vosky o přísných zkouškách k dosažení hodnosti doktora práv na Karlově universitě

Protokol Václava Vosky o státní zkoušce historickoprávní před komisí pro státní zkoušky

Přehled představení k jednotlivým inscenacím MDP

Rodný list Václava Vosky

Třídní katalog I. Státního reálného gymnasia v Praze XII. (roky 1929/30, 1930/31, 1931/32, 1932/33, 1933/34, 1934/35, 1935/36, 1936/37)

Úmrtní list Václava Vosky

Audiovizuální záznamy

a) záznamy představení

Carlo Goldoni: Benátská vdovička (MDP-ČsT, rež. František Filip, 1963)

Suchovo-Kobylin: Proces (MDP-ČsT, rež. Václav Hudeček, b. d.)

Yves Jamiaque: Pan Hamilkar (MDP-ČsT, rež. Pavel Háša, 1980)

b) filmy

Bílá paní (ČSR, rež. Zdeněk Podskalský, 1965)

Červená ještěrka (ČSR, rež. František Sádek, 1948)

Daleká cesta (ČSR, rež. Alfréd Radok, 1949)

Housle a sen (ČSR, rež. Václav Krška, 1946)

Jak se zbavit Helenky (ČSR, rež. Václav Gajer, 1967)

Jan Hus (ČSR, rež. Otakar Vávra, 1954)

Jan Žižka (ČSR, rež. Otakar Vávra, 1955)

Kavárna na hlavní třídě (ČSR, rež. Miroslav Hubáček, 1953)

Noc klavíristy (ČSR, rež. Jindřich Polák, 1976)

Norimberský proces (USA, rež. Stanley Kramer, 1961)

Odvážná slečna (ČSR, rež. František Filip, 1969)

Proti všem (ČSR, rež. Otakar Vávra, 1956)

Srpnová neděle (ČSR, rež. Otakar Vávra, 1960)

V ulici je starý krám (FAMU, rež. Jan Valášek, 1955)

Veliká přehrada (ČSR, rež. J. A. Holman, 1942)

Vražda po našem (ČSR, rež. Jiří Weiss, 1966)

Zpěv, který nezemřel (FAMU, rež. Drahomíra Vihanová, 1962)

c) televizní inscenace, seriály a dokumenty

...a na konci je začátek (ČsT, rež. Jiří Bělka, 1981)

Dědictví na úvěr (ČsT, rež. Václav Hudeček, 1965)

F. L. Věk (ČsT, rež. František Filip, 1971)

Fragmenty slavných inscenací (ČT, rež. Ondřej Šrámek, 2006)

Křišťálová noc (ČsT, rež. Eva Sadková, 1966)

Kupon (ČsT, rež. Václav Hudeček, 1965)

Nápadníci trůnu (ČsT, režie Václav Hudeček, 1964)
Oběť nejvyšší (ČT, rež. P. Soukup, 2008)
Obžalovaná (ČsT, rež. Jaroslav Dudek, 1969)
Rozsudek (ČsT, rež. Otto Haas, 1971)
Sňatky z rozumu (ČsT, rež. František Filip, 1968)
Třicet případů majora Zemana-Díl 30. Růže pro Zemana (ČsT, rež. Jiří Sequens, 1979)
Václav Voska. Božský skeptik (ČT, rež. Svetlana Lazarová, 2001)
Vajíčko (ČsT, rež. Ota Ornest a Eduard Landisch, 1968)
Zločin lorda Savila (ČsT, rež. Eva Sadková, 1967)

d) kompaktní disky

VOSKA, Václav-WERICH, Jan. *Vyznání*. Kompaktní disk. Praha: Lotos, 2005.

Seminární a diplomové práce

- ČERNÁ, Marie. *Čtrnáctý hrabě Guerney*. Seminář kritiky. Filosofická fakulta University Karlovy v Praze, Oddělení dějin a teorie divadla, 1973/1974
- ČERNÁ, Marie. *Richard II. V Komorním divadle*. Seminář kritiky. Filosofická fakulta University Karlovy v Praze, Oddělení dějin a teorie divadla, 1973/1974
- HALOUNOVÁ, Lada. *Václav Voska v Národním divadle*. Seminární práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Katedra divadelní vědy, 2005
- JAROŠ, Jan. *Podoba premiérového představení hry Konstantina Simonova Ruští lidé ve Stavovském divadle dne 13. 10. 1945*. Seminární práce. Filosofická fakulta University Karlovy v Praze, Katedra divadelní a filmové vědy, 1982
- KADLEC, Ladislav. *Lillian Hellmanová „Lištičky“ (Pokus o rekonstrukci inscenace)*. Seminární práce. Filosofická fakulta University Karlovy v Praze, Oddělení divadelní a filmové vědy, 1982/83
- MATĚJÍČEK, Zdeněk. *Dürrenmatt-Fyzikové*. Seminární práce. Filosofická fakulta University Karlovy v Praze, Katedra dějin a teorie divadla, 1963/1964
- NOSKOVÁ, Simona. *Divadlo v televizi*. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pro studium divadla a interaktivních médií, 2006
- PINZ, Zdeněk. *Analýza Dürrenmattova Romula Velikého (inscenace v Komorním divadle)*. Seminární práce. Filosofická fakulta University Karlovy v Praze, Katedra dějin a teorie divadla, 1966/1967
- POTŮČKOVÁ, M. *Činohra Národního divadla od května 1945 do nového statutu*. Seminární práce. Filosofická fakulta University Karlovy v Praze, Oddělení divadelní a filmové vědy, 1987/88
- SMOLÁKOVÁ, Vlasta. *Dürrenmatt-Play Strindberg. Popis inscenace Komorního divadla*. Seminární práce. Filosofická fakulta University Karlovy v Praze, Katedra dějin a teorie divadla, 1971
- SOURAL, Lubomír. *Radokovy inscenace her L. Hellmanové*. Seminární práce. Filosofická fakulta University Karlovy v Praze, Katedra dějin a teorie divadla, 1966/1967
- ŠTĚROVÁ, Dora. *Komorní divadlo*. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Katedra divadelní vědy, 2007
- TOMÁŠKOVÁ, Veronika. *Režie Alfréda Radoka v šedesátých letech-Městská divadla pražská*. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Oddělení divadelní vědy, 1991

Texty her

DÜRRENMATT, Friedrich. *Fyzikové*. Z německého originálu přeložil Bohumil Černík, doslov Milan Lukeš. Praha: Orbis, 1963

DÜRRENMATT, Friedrich. *Hry*. Z něm. or. přeložil Jiří Stach, doslov Zdeněk Hořínek. Praha: Divadelní ústav, 2006

Schiller, Friedrich. *Panna Orleánská*. Přebásnil Bohumil Mathesius. Praha: Novina, 1941

STRINDBERG, August. *Hry II*. Ze šv. orig. přeložil Zbyněk Černík. Praha: Divadelní ústav, 2004

MARCEAU, Félicien. *Vajíčko*. Pracovní text MDP. Překlad Milena a Josef Tomáškoví

Články v odborných divadelních periodikách

BALVÍNOVÁ, Eva (edit.). Hovoří Dürrenmatt. *Divadlo* 15, 1964, č. 7, s. 20-28

BODLÁKOVÁ, Jitka. Fyzikové Friedricha Dürrenmatta. *Divadlo* 14, 1963, č. 1, s. 52-57

BUNDÁLEK, K. Dvě podoby Rejnušovy hry. *Divadelní noviny* 10, 1966-1967, č. 16, s. 4

CIPROVÁ, Inka. Vyvrcholení proměny. *Divadlo* 20, 1969, č. 9, listopad, s. 16-19

CÍSAŘ, Jan. Průlom do fabule. *Divadelní a filmové noviny* 8, 1964-1965, č. 24, s. 6

CZECH, Jan. Asklepiovi kohouta. *Scéna* 7, 1982, č. 2, 31. 1., s. 4

ČERNÍK, Bohumil. Dílo Friedricha Dürrenmatta. Bibliografický přehled. *Divadlo* 15, 1964, č. 5, s. 86-89

ČERNÝ, Jindřich. Intelekt a srdce Václava Vosky. *Divadelní noviny* 9, 2000, č. 3, s. 6

ČERNÝ, Jindřich. Bludný kruh. *Divadelní noviny* 6, 1962-1963, č. 20, s. 4+5

ČERNÝ, Jindřich. Divadlo nové doby? *Divadelní revue* 1, 1990, č. 4

ČERNÝ, Jindřich. Spor o básníka. *Divadelní noviny* 2, 1958-1959, č. 5, s. 5

ČERNÝ, Jindřich. Život zmrzačený snem. *Divadelní noviny* 3, 1959-1960, č. 25-26, s. 9

ČERNÝ, Jindřich. Mouchy bez much. *Divadlo* 20, 1969, č. 3, březen, s. 33-36

ČERNÝ, Jindřich. Dobrodruh Alexander. *Divadelní noviny* 6, 1962-63, č. 18, s. 5

ČERNÝ, Jindřich. Benátská vdovička. *Divadelní noviny* 1, 1957-1958, č. 1, 13. 11., s. 5

DÜRRENMATT, Friedrich. Friedrich Dürrenmatt: Fyzikové... *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 1, 30. 8., s. 2

ERML, Richard. Na jevišti musíte každý večer umřít. *Divadelní noviny* 10, 2001, č. 20, s. 8-9

FENCL, Otakar. Černyševskij dramatik. *Divadlo* 4, 1953, č. 12, s. 1105-1109

- FRÁČE [František Černý]. Za divadlem v Opočně, Novém Městě n. Met., Dobrušce a Jaroměři: Armádní umělecký soubor. *Hlas sociální demokracie* Hradec Králové 1. 8. 1946
- FRANCL, Gustav. Na okraj nové inscenace Misanropa. *Divadlo* 19, 1968, č. 4, duben, s. 74-76
- FUCHS, Aleš. Dostí Čechova? *Divadelní noviny* 5, 1961-1962, č. 11, s. 1
- FUCHS, Aleš. Staronový problém. *Divadelní noviny* 7, 1963-1964, č. 13, s. 4
- FUCHS, Aleš. Potíže nejen s Dürrenmattem. *Divadelní noviny* 6, 1962-63, č. 24, s. 3
- FUCHS, Aleš. Divadlo v televizi. *Amatérská scéna* 7, 1970, č. 9, s. 3-4
- GABRIEL, Vladimír. Před novou spoluprací. Televize vás zve do divadla. *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 12, 3. 1., s. 8
- GROSSMAN, Jan. Režisér ve své době. *Divadelní noviny* 2, 1958-59, č. 5, s. 2
- HÁJEK, Jiří. Dopis Městským divadlům pražským. *Divadelní noviny* 3, 1959-1960, č. 7, s. 6
- HAVEL, Václav. Krásná doba mého života I.+II. *Divadelní noviny* 13, 2004, č. 1+2, s. 16
- HAVEL Václav. Radokova práce s herci. *Divadlo* 14, 1963, č. 5, květen, s. 56-60
- HERMAN, Josef (ed). Václav Voska: Máte rád tulipány, pane Werichu? *Divadelní noviny* 15, 2006, č. 16, s. 16
- HILMERA, Jiří. Stendhal: Červený a černý. *Acta scaenographica* 1, 1960, č. 3, s. 48
- HKÝ. Vražda ve Frankfurtu. *Divadelní noviny* 12, 1968-1969, č. 8, s. 2
- HORŇÁK, Kamil. Ring volný! *Divadelní noviny* 13, 1969-1970, č. 10, s. 6
- HOŘÍNEK, Zdeněk. Dürrenmattovy historie. *Divadlo* 20, 1969, č. 8, s. 27-33
- HOŘÍNEK, Zdeněk. Cesta k lidovému divadlu. *Divadlo* 15, 1964, č. 5, květen, s. 32-38
- HOŘÍNEK, Zdeněk. Paradoxy paraboly. *Divadlo* 17, 1966, č. 4, s. 54-61
- HOŘÍNEK, Zdeněk. Detektivka, divadlo, Dürrenmatt. *Divadlo* 16, 1965, č. 3, s. 41-47
- JAC [Jan Císař]. Proces proti byrokracii. *Divadlo* 14, 1963, č. 2, s. 5-8
- JANSKÝ, Emanuel. T. Williams: Skleněný zvěřinec. *Acta scaenographica* 1960, č. 3, s. 45 a 49
- JANSKÝ, Emanuel. C. Goldoni: Benátská vdovička. *Acta scaenographica* 1, 1960/1961, č. 8, březen, s. 157-158
- JD [Jan Dvořák]. Byly divadelní prázdniny. *Scéna* 7, 1982, č. 19, s. 2
- JUSTL, Vladimír. Trocha poezie nikoho nezabije. *Divadelní noviny* 5, 1996, č. 2, s. 6
- KECLÍK, Pavel. Proces s klasikou. *Divadelní noviny* 6, 1962-1963, č. 10-11, s. 6-7
- KERBR, Jan. Gebauer stvořil Vosku. *Divadelní noviny* 12, 2003, č. 19, 11. 11., s. 2
- KOPÁČOVÁ, Ludmila. Herecká analýza krachu. *Divadlo* 16, 1965, č. 4, duben, s. 22-24

- KOSEK, Josef. Dürrenmatt. *Divadlo* 15, 1964, č. 5, s. 1-8.
- KOUŘIL, Miroslav. Komorní divadlo v zahradě. *Acta scaenographica* 4, 1963, č. 11-12., s. 222-224
- KŘOVÁK, Miroslav. Václav Voska. *Film a divadlo* 26, 1982, č. 22, 18. 10., s. 8
- KUDĚLKA, Viktor. Návrat Miroslava Krleži. *Divadelní noviny* 4, 1960-1961, č. 12, s. 4
- LF [Ludmila Furgyiková]. Nepíši salónní komedie. *Divadlo* 14, 1963, č. 4, s. 76-78
- MĚŠŤAN, Vojtěch. Damoklův meč. Havarijní stav pražských divadel. *Divadelní noviny* 10, 1966-1967, č. 22, s. 4
- MACHONIN, Sergej. Proč Vajíčko? *Divadlo* 19, 1968, č. 3, březen, s. 43-45.
- MACHONIN, Sergej. Play Strindberg v Komorním. *Divadelní noviny* 13, 1969-1970, č. 12, s. 5
- MĚŠŤAN, Vojtěch. Havarijní stav českých divadel. *Divadelní noviny* 10, 1966-67, č. 22, s. 4
- MTM. Najít inscenační klíč. *Scéna* 3, 1978, č. 23, s. 6
- ORNEST, Ota. Diskusní příspěvek. *Divadelní noviny* 6, 1962-1963, č. 24, s. 6
- OS [Olga Srbová]. Televize vás zve do divadla. *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 23, s. 2
- PATOČKOVÁ, Jana. Anouilh v MDP. Fraška sentimentální. *Divadelní noviny* 12, 1968-1969, č. 21-22, s. 13
- PATOČKOVÁ, Jana. Dürrenmattovy variace na staré téma. *Divadlo* 17, 1966, č. 4, s. 46-53
- PATOČKOVÁ, Jana. Nepohodlný autor. *Divadlo* 15, 1964, č. 5, s. 39-48
- PECHÁČEK, Jaroslav. Dvě inscenace Komorního divadla. *Divadlo* 6, 1955, č. 9, září, s. 735-739
- RADOK, Alfréd. Patologie herectví. *Divadlo* 13, 1962, č. 1, s. 23-34
- RADOK, Alfréd. Oč jde? O totální vědomí souvislostí. *Divadlo* 18, 1967, č. 3, březen, s. 15-17
- RADOK, Alfréd. Budoucnost MDP. *Divadelní noviny* 6, 1962-1963, č. 23. 29. 5., s. 5
- REDAKCE. Televize vás zve do divadla. *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 25-26, s. 2
- REDAKCE. Zveme Vás do divadla. *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 10-11, s. 2
- REDAKCE. Václav Voska má.... *Divadelní noviny* 10, 1966-1967, č. 1, 7. 9., s. 6
- REDAKCE. Ohlédněme se v klidu. *Divadelní noviny* 6, 1962-1963, č. 16, s. 1+3
- REDAKCE. Kolem redakčního stolu. Nejen o Městských divadlech pražských. *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 15, s. 8
- REDAKCE. Který herec vás nejvíce zaujal. *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 16, s. 8
- REDAKCE. Viliam Záborský, člen.... *Divadelní a filmové noviny* 9, 1965-1966, č. 18, s. 2

- REDAKCE. Redakční rada Divadelních novin.... *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 1, 30. 8., s. 2
- RÖSNER, Boris. Boris Rösner píše Václavu Voskovi. *Divadelní noviny* 11, 2002, č. 9, 30. 4., s. 15
- SCHUMACHER, Ernst. Rušitel Dürrenmatt. *Divadlo* 15, 1964, č. 5, s. 8-10
- SÍLOVÁ, Zuzana. Někdy mám pocit, že dnešní divadlo jsou jenom nápady. *Divadelní noviny* 8, 1999, č. 21, dne, s. 8-9
- SME [Miloš Smetana]. Televize vás zve do divadla. *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 22, 22. 5., s. 2
- SME [Miloš Smetana]. Když se něco opakuje. *Divadelní noviny* 10, 1966-1967, č. 1, s. 6
- SMETANA, Miloš. Rozhovor s Václavem Voskou. Televize zve do divadla. *Divadelní noviny* 10, 1966-1967, č. 5, 2. 11., s. 8
- SMETANA, Miloš. O pět minut více naděje. *Divadelní noviny* 12, 1968-1969, č. 11, 12. 2., s. 4
- SMETANA, Miloš. Tajemství Václava Vosky. *Divadelní noviny* 12, 1968-69, č. 3, s. 9
- SMETANA, Miloš. Voskův hlas. *Divadelní noviny* 13, 1969-1970, č. 11, 21. 1., s. 3
- SMETANA, Miloš. Máme radost ze hry? Herci o sportu a divadle. *Divadelní noviny* 10, 1966-67, č. 2, s. 8
- SRBOVÁ, Olga. Dvojího lidu dvojí příběh. *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 18, s. 5
- STRÁNSKÁ, Alena. 4x stručně. *Divadelní noviny* 3, 1959-1960, č. 7, s. 4-5
- STRÁNSKÁ, Alena. Skutečná cena. *Divadelní noviny* 5, 1961-1962, č. 11, s. 4
- SUCHAŘÍPOVÁ, Helena. Emancipace citu. *Divadlo* 16, 1965, č. 8, říjen, s. 24-26
- SUS, Oleg. Teorie absurdna a absurdní komika. *Divadlo* 14, 1963, č. 10, prosinec, s. 1-9
- ŠTĚPÁNEK, Bohumil. V hlavní roli herec: Životní role. *Scéna* 7, 1982, č. 3, 12. 2., s. 5
- TETAUER, Frank. Světoví klasikové v MDP v období 1950-1953. *Divadlo* 5, 1954, č. 2, únor, s. 156-162
- TOM. Nejen Shakespeare. *Scéna* 4, 1979, č. 3, s. 5
- TOMEK, Ferdinand. Kašpárkova besídečka. Malí čtenáři před fotografickým aparátem (U prof. Vosky na Vinohradech). *Loutkář* 6, 1921-1922, s. 40
- TRÄGER, Josef. Sartre zblízka. *Divadelní noviny* 12, 1968-1969, č. 7, s. 2
- TRÄGER, Josef. Opožděně, ne však pozdě. *Divadelní noviny* 4, 1960-1961, č. 9, s. 3
- TURNOVSKÝ, Evžen. Anekdota o teroru. *Divadelní noviny* 10, 1966, č. 3, s. 4
- UHDE, Milan. Fyzikové a korzáři. *Divadlo* 14, 1963, č. 9, listopad, s. 1-7

- UHLÍŘOVÁ, Eva. Žádné veledílo. *Divadelní noviny* 7, 1963-1964, č. 20, 22. 4., s. 20
- URBANOVÁ, Alena. Svoboda člověka mezi lidmi. *Divadelní noviny* 12, 1968-1969, č. 7, s. 3
- URBANOVÁ, Alena. Tajemství Václava Vosky. *Divadelní noviny* 19, 2007, č. 3, 6. 2., s. 14
- URBANOVÁ, Alena. Čtyři pražské premiéry. *Divadelní noviny* 11, 1967-1968, č. 16, s. 5
- VAŇKOVÁ, Ludmila. Neplatný hlas v bojích o Ivanova. *Divadlo* 6, 1955, č. 1, s. 45-50
- VIKOVÁ, Alena. Osamělý Romulus. *Divadelní a filmové noviny* 8, 1964- 1965, č. 21-22, 12. 5., s. 6
- VK[Viktor Kudělka]. Ozvěny ticha. *Program (Státní divadlo v Brně)* 54, 1982, č. 3, listopad, s. 114-115
- VK[Viktor Kudělka]. Herci, které jsem potkal cestou. IV. Krasosmutnění za Václavem Voskou. *Program (Státní divadlo v Brně)* 55, 1983, č. 4, prosinec, s. 174-177
- VOSKA, Václav-SMETANA, Miloš. Voska kontra Voska. *Amatérská scéna* 3, 1966, č. 7, červenec, s. 1-3
- VOSKA, Václav. Konfrontace se skutečností. *Divadelní noviny* 10, 1966-1967, č. 12, s. 1 a 5
- VOSTRÝ, Jaroslav. O Ladislavu Vymětalovi. *Divadlo* 13, 1962, č. 1, s. 44-51
- VJ [Vladimír Just]: K otázce hereckého stylu v současném českém divadle (pojetí herecké postavy). *Dialog* 3, 1980, č. 7-8, s. 19-23
- VŠ [Jaroslav Someš]. Nový způsob, jak splácet staré dluhy. *Dialog* 2, 1979, č. 8, s. 21-22

Články v ostatním periodickém tisku

- = [Jindřich Vodák]. K. J. Erben oslaven. *České slovo* 28, 1936, č. 292, 16. 12., s. 8
- = [Jindřich Vodák]. Dramatické studio „ČIN“. *České slovo* 31, 1939, č. 115, 16. 5., s. 8
- = [Jindřich Vodák]. Dramatické studio „ČIN“. *České slovo* 31, 1939, č. 272, 17. 11., s. 9
- = [Jindřich Vodák]. Památka Jos. K. Tyla. *České slovo* 28, 1936, č. 62, 13. 3., s. 8
- AB. Z první řady. *Květy* 29. 1. 1976
- AŠ. Sokrates v „baroku“. *Tvorba* 1982, č. 1, 6. 1., s. 8
- B. Aby svět nebyl vajíčko. *Práce* 25. 2. 1964
- B. Pražská dramaturgie kolem květnových dnů. *Zemědělské noviny* 22. 5. 1965
- BAKEŠOVÁ, Zdena-JŮZEK, Zdeněk. Život není hra. *Mladá fronta* 1. 3. 1969
- BĚHOUNEK, Václav. Drama deziluze. *Práce* 28. 4. 1965
- BENEŠ, Jiří. Nezapomeňte na Hérostrata. *Práce* 12. 12. 1975
- BENEŠ, Jiří. Před západem slunce. *Práce* 7. 1. 1975
- BENEŠ, Jiří. Hraje K. Höger. *Práce* 14. 11. 1975

- BENEŠ, Jiří. Bílá nemoc v Komorním divadle. *Práce* 25. 5.1973
- BENEŠ, Jiří. Strýček Váňa v Komorním. *Práce* 17. 11. 1970
- BERÁNKOVÁ, Jana. Divadlo očima Alfréda Radoka. *Zemědělské noviny* 15. 8. 1965
- BLÁHA, Zdeněk. Činoherní sezóna 1947-48, *Tvorba* 17, 1948, č. 32, s. 637
- BLÁHA, Zdeněk. Moderní podobenství. *Rudé právo* 43, 1963, č. 149, 1. 6., s. 3
- BLÁHA, Zdeněk. Ve stopách tradice G. B. Shawa. *Rudé právo* 43, 1963, č. 57, 26. 2., s. 4
- BLANDA, Otakar. Komedie paradoxu. *Večerní Praha* 27. 2. 1965
- BOČEK, Jaroslav. V osidlech žánru. *Kulturní tvorba* 1, 1963, č. 1, s. 5
- BOČEK, Jaroslav. Schematismus vystřízlivění. *Kulturní tvorba* 3, 1965, č. 37, s. 13
- BOČEK, Jaroslav. Bílá paní. *Kulturní tvorba* 3, 1965, č. 33, s. 13
- BOČEK, Jaroslav. Pohádka vylepšená. *Kulturní tvorba* 1, 1963, č. 47, s. 13
- BOR, Vladimír. „Ještěrka“ se sletem. *Kulturní politika* 4, 1949, č.7, s. 7
- BŘÁZDA, P. Divadlo v televízi, televízia v divadle. *Predvoj* 3, 1967, č. 15, s. 10-11
- BREJCHA, Bohumil. Za vysokým cílem. *Kulturní politika* 2, 1946-47, č. 21, s. 7
- BUDÍNOVÁ, Hana. Jen o chlup v New Yorku a v Praze. *Kulturní politika* 2, 1946-47, č. 41, s. 8
- BUDÍNOVÁ, Hana. Rodina dravců. *Kulturní politika* 3, 1947-1948, č. 20, s. 6
- CIESLAR, Jiří. „Alfréd Radok: Tady je ta pravá samota...“. *Literární noviny* 2, 1991, č. 19, s. 6
- CIM. Nad novinkou sovětského dramatika. Nezapomeňte na Herostrata. *Zemědělské noviny* 5. 12. 1975
- CIM. V duchu naší tradice. *Zemědělské noviny* 18. 11. 1970
- CÍSAŘ, Jan. Hravost myšlenky. *Rudé právo* 49, 1968, č. 288, 21. 10., s. 2
- CÍSAŘ, Jan. První kroky. *Rudé právo* 44, 1963, č. 321, s. 3
- ČECH, Vladimír. Pražští herci v Brně. *Brněnský večerník* 11. 1. 1971
- ČERNÝ, František. Herec v mantinelech doby. *Literární noviny* 11, 2000, č. 5, s. 10
- ČERNÝ, František. Monika. *Rudé právo* 39, 1959, č. 152, s. 3
- ČERNÝ, František. Hedda Gablerová. *Rudé právo* 45, 1965, č. 123, 5. 5., s. 2
- ČERNÝ, František. Fyzikové v Praze. *Lidová demokracie* 14. 5. 1963
- ČERNÝ, Jindřich. Dürrenmattovi Fyzikové v Praze. *Lidová demokracie* 14. 5. 1963
- ČERNÝ, Jindřich. Polská hra v Národním divadle. *Lidová demokracie* 18. 1. 1964
- ČTK. Ulice ponесou jména Menšíka a Filipovského. *Mladá fronta Dnes* 14, 2003, č. 54, 5. 3., D/2

- ČTK. Václav Voska má bustu v Rokoku. *Večerní Praha* 21. 10. 2003
- ČTK. Zemřel Václav Voska. *Pravda* 24. 8. 1982
- ČTK. Pocty umělcům. *Mladá fronta* 23. 3. 1966
- ČTK. Zemřel Václav Voska. *Svoboda* 24. 8. 1982
- DANEŠ, Ladislav. Můj pohled na práci herce. Na besedě se zasloužilým umělcem Václavem Voskou. *Lidová demokracie* 20. 10. 1978
- DČ. Otčenášková lyrická burleska. *Tvorba* 14. 5. 1975
- DČ. Bílá nemoc v Komorním divadle. *Tvorba* 6. 6. 1973
- DK. Voska že zpívá? *Svobodné slovo* 21. 3. 1966
- DK. Duchůplný muzikál. *Svobodné slovo* 26. 3. 1966
- DK. Vajíčko-konečně úspěch. *Svobodné slovo* 29. 2. 1964
- DK. Moderní herec srdce a rozumu. *Svobodné slovo* 1. 5. 1965
- DK. Americká hra v Komorním divadle. *Svobodné slovo* 9. 6. 1964
- DMS. Básníkovo zobrazení básníka. *Zemědělské noviny* 16. 8. 1958
- DOBEŠ, Karel. Kulturní poznámky. Dnes o Václavu Voskovi. *Socialistický směr* 15. 2. 1967
- DR. J. S. Studentská „divadelní družina“. *Venkov* 32, 1937, č. 282, 1. 12., s. 9
- DRMOLA, Rudolf. Konečný tvar nikdy nenastane. *Československý sport* 27, 1979, č. 28, 13. 7., 1979, s. 1+4
- DŠ. Nad výročí Carla Goldoniho. *Práce* 26. 10. 1957
- DVOŘÁK, Karel. Dílo blízké našim srdcím a myslím. *Literární noviny* 4, 1955, č. 21, s. 4.
- E. Hudební škola Edvarda Šafránka. *Československá republika* 13, 1932, č. 105, 3. 5., s. 5
- ERB[Irena Erbenová]. Zapomeňte na Hérostrata. *Svět v obrazech* 1976, č. 8, 20. 2., s. 18
- ENGELMÜLLER, Karel. Studentské představení památce J. K. Tyla. *Národní politika* (ranní vydání) 54, 1936, č. 77, 17. 3., 1936, s. 8
- FABIANOVÁ, Irena. Václav Voska, herec s magickým hlasem. *Haló noviny* 16, 2006, č. 192, 18. 8., s. 1
- FLÍČEK, J. Vymětalova výpověď o rozmezích lidského kvasu. *Tvorba* 10. 5. 1979
- FK [František Knopp]. Zdařilá francouzská komedie. *Lidová demokracie* 12. 5. 1978
- FK [František Knopp]. Filozofická komedie v Rokoku. *Lidová demokracie* 22. 12. 1981
- GM [Pavel Grym]. Manžel ne zcela ideální. *Lidová demokracie* 25. 11. 1967
- GRYM, Pavel. V hlavní roli neposedný duch. *Lidová demokracie* 28. 3. 1966
- GRYM, Pavel. Návrat Goethova básnického dramatu. *Lidová demokracie* 12. 10. 1958
- GRYM, Pavel. Romulus likviduje impérium. *Lidová demokracie* 2. 3. 1965

- GRYM, Pavel. Komedie o manželské tragédii. *Lidová demokracie* 27. 1. 1970
- GRYM, Pavel. Óda na krále aneb Misanthrop. *Lidová demokracie* 10. 2. 1968
- HÁJEK, Jiří. Vlčí jáma amerického kapitalismu. *Rudé právo* 28, 1948, č. 23, 28. 1., s. 2
- HAVETTOVÁ, Jana. Překročit svůj stín. *Mladá fronta* 11. 7. 1981
- HAVRÁNEK, Josef. Dürrenmatt v Komorním. *Večerní Praha* 16, 1970, č. 17, 23. 1., s. 4
- HEPNER, Václav. Duchařský muzikál v ABC. *Práce* 29. 3. 1966
- HEPNER, Václav. Voskův Romulus Veliký. *Práce* 21, 1965, 2. 3., s. 5
- HLOCH, VI. Ortnerovo očištné drama. *Venkov* 38, 1943, č. 228, 29. 9., s. 4
- HORÁK, Kamil. Pro pana Vosku všechno... *Magazín aktualit a zajímavostí socialistické vesnice* 6, 1965, č. 5, s. 30-32
- HP [Václav Hepner]. Wilde, Piskáček, Nestroy. *Práce* 23, 1967, 28. 11., s. 5
- HRBAS, Jiří. Nový pokus o dobrodružný žánr v našem filmu. *Literární noviny* 5, 1956, č. 5, s. 5.
- HROUDA, Vladimír. V zájmu společného díla. *Rudé právo* 52, 1971, č. 235, s. 2
- HROUDA, Vladimír. O odpovědnosti, nenávisti a morálce. *Rudé právo* 55, 1975, č. 173, 25. 7., s. 5
- HROUDA, Vladimír. O lidech minulosti a dneška. *Rudé právo* 56, 1976, č. 55, 5. 3., s. 5
- HROUDA, Vladimír. Divadelní mozaika. *Rudé právo* 55, 1975, č. 5, 7. 1., s. 5
- HŠ. Lord Václav Voska. *Večerní Praha* 18. 1. 1968
- HŠ. Jméno, které znáte... Václav Voska. *Večerní Praha* 13, 1967, č. 276, 23. 11., s. 1+4
- Hudec, M. Škola a umění (feuilleton). *Samostatnost* 32, 1937, č. 46, 25. 11, s. 2
- HŮLA, Jan. Václava Vosku zabil tehdejší režim. *Mladá fronta Dnes, Víkend Dnes* 12, 2001, č. 257, 3. 11., s. E/2
- Ih. Hvězdy českého filmu (37.) Člověku musí o něco doopravdy jít.... *Ahoj* 24, 1993, č. 39, s. 7
- IVR. Dnes má slovo...Ladislav Vymětal. *Svobodné slovo* 14. 4. 1978
- JAHN, Jiří. Studenti na oslavu Tylovu. *Národ* 13. 3. 1936
- J.E. Studující I. St.. reál. Gymnasia. *Národní listy* (večerník) 77, 1937, č. 57, 26. 2., s. 5
- JELÍNEK, Václav. Herci tomu nevěřili. *Večerní Praha* 25. 10. 1957
- JFB. Studenti-vzorní ochotníci. *Venkov* 31, 1936, č. 62, 13. 3., s. 6
- JFL. Být činem, ne okrasou života. *Večerní Praha* 14. 10. 1958
- JK. Vinohradští studenti věrni starým českým hrám. *Národní listy* (večerník, 2. Vydání) 79, 1939, č. 7, 7. 1., s. 3

- JPŠ. Dvě stránky pro Václava Vosku. *Sešity pro mladou literaturu* 3, 1968, č. 21, květen, s. 49-51
- J. P. Studentské divadlo. *Národní listy* (večerník) 77, 1937, č. 323, 25. 11., s. 5
- JR. V Městském divadle na Vinohradech. *Národní listy* 76, 1936, č. 345, 17. 12., s. 2
- JS. Zeptali jsme se V. Hudečka. *Svobodné slovo* 7. 2. 1968
- JTG [Josef Träger]. K oslavě italského komedianta. *Svobodné slovo* 26. 10. 1957.
- JTG [Josef Träger]. Wilde mezi bezvýznamnými lidmi. *Svobodné slovo* 20. 1. 1957
- JTG [Josef Träger]. Rozdílnou cestou k lidské harmonii. *Svobodné slovo* 12. 10. 1958
- JTV [Jiří Tvrzník]. Herec ironického nadhledu. *Mladá fronta* 21. 10. 1988
- JUST, Vladimír. Typicky český osud. Ota Ornest: Kus historie poválečného divadla. *Týden* 9, 2002, č. 33, 12. 8., s. 66
- JUST, Vladimír. Radok-malý velký muž v soukolí dějin. *Lidové noviny* 13, 2000, č. 232, 5. 10., s. 32
- JUSTL, Vladimír. Poezie na deskách KPP. *Listy Klubu přátel poezie* [4], 1964, únor, s. 4-6
- J.V. Slavní lidé o víně. Pije ho sedlák i král. *Severočeský regionální deník* 3, 1993, č. 258, 6. 11., s. 19
- JV [Jindřich Vodák]. Fr. Věnc. Jeřábek. *České slovo* 26, 1934, č. 291, 15. 12., s. 8
- JV [Jindřich Vodák]. Dramatické studio „Čin“. *České slovo* 31, 1939, č. 272, 17. 11., s. 9
- J.Ž. [Antonín Novák]. Slovo má režisér Krška. *Kino* 1, 1945-1946, č. 16-17, 19. 7., s. 264-265+282
- K. Dürrenmatt na olomouckém jevišti. *Stráž lidu* 17. 4. 1971
- KARÁSEK, B. Hudba v Krškově filmu „Housle a sen“. *Filmové noviny* 1, 1947, č. 6, 8. 2., s. 7
- KÁRNET, Jiří. Jarmark od Adama k Hitlerovi. *Mladá fronta* 3, 1947, č. 141, 18. 6., s. 4
- KAŠPAR, Josef. Vzpomínky na Václava Vosku. Herec, který miloval náš kraj. *Svoboda Ostrava* 3, 1993, č. 241, 16. 10., příloha Magazín, s. 9
- KERBR, Jan. Tragikomedie o odpovědnosti vědců. *Reflex* 18, 2007, č. 33, 16. 8., s. 52
- KERBR, Jan. Herecké legendy. Noblesní intelektuál Václav Voska. *Mladá fronta Dnes* 15, 2004, č. 101, 29. 4., s. B/8
- KERBR, Jan. Zaplnění bílého místa. *Nové knihy* 40, 2000, č. 1, 5. 1., s. 8
- KLIMENT, Jan. Čisté prostředí čistému člověku. *Rudé právo* 58, 1978, č. 277, s. 5
- KLIMENT, Jan. Jak se zbavit Helenky. *Kulturní tvorba* 6, 1968, č. 6, s. 13
- KLIMENT, Jan. Krásný poetický film. *Rudé právo* 59, 1979, č. 3, s. 5

- KL [Jan Kliment]. Ještě k filmu Panna a netvor. *Rudé právo* 59, 1979, č. 34, s. 5
- KMOCHOVÁ, Věra. Proměny pana Hamilkara. *Večerní Praha* 24, 1978, č. 80, 24. 4., s. 6
- KN. Jméno, které znáte... Václav Hudeček. *Večerní Praha* 14, 1968, č. 31, 6. 2., s. 1+4
- KNOPP, František. Kniha o herci, jenž odešel příliš brzy. *Lidové noviny* 12, 1999, č. 292, 15. 12., s. 21
- KOHN, Pavel. Vajíčko a my. *Mladá fronta* 27. 2. 1964
- KOHN, Pavel. Romulus Veliký. *Mladá fronta* 3. 3. 1965
- KOHN, Pavel. Václav Voska odpovídá. *Mladá fronta* 19. 4. 1964
- KOHN, Pavel. Hledání nepředpokládané lidskosti. *Mladá fronta* 1. 5. 1965
- KOPÁČOVÁ, Ludmila. Romulus Veliký. *Rudé právo* 45, 1969, č. 68, 10. 3., s. 2
- KOPECKÝ, Jan. Proces se starým světem. *Rudé právo* 43, 1962, č. 317, s. 3
- KOPECKÝ, Jan. Jevištní legenda o věrnosti a zradě. *Rudé právo* 44, 1964, č. 24, s. 4
- KR. Ospravedlnění Misanropa. *Zemědělské noviny* 24, 1968, č. 56, 6. 3., s. 2
- L. Podivuhodná linie Národního divadla. *Rudé právo* 18. 6. 1947
- LÁDEK, Libor. Hovory se Sókratem v Rokoku. *Práce* 19. 1. 1982
- LIEM, Antonín J. Jiří Weiss. *Literární noviny* 16, 1967, č. 8, s. 8.
- LIEM, Antonín J. Čas od času... *Literární noviny* 14, 1965, č. 35, s. 8.
- LIEM, Antonín J. Znam lidi... *Literární noviny* 14, 1965, č. 33, s. 8.
- LIEM, Antonín J. Co přidávat... *Literární noviny* 13, 1964, č. 51-52, s. 5.
- LIEM, Antonín J. Proč o tom píší? *Literární noviny* 11, 1962, č. 50, s. 8.
- LIEM, Antonín J. Filmy pro děti a mládež... *Literární noviny* 11, 1962, č. 9, s. 8.
- LIEM, Antonín J. Málokdy se stane... *Literární noviny* 10, 1961, č. 23, s. 8.
- LŠ. Rozhovory na dálku. *Lidová demokracie* 27. 11. 1975
- LŠ. Zadržitelný vzestup trhovce Hérostrata. *Lidová demokracie* 5. 12. 1975
- LUKEŠ, Milan. Sartre na jevišti. *Rudé právo* 49, 1968, č. 331, 10. 12., s. 5
- MACHONIN, Sergej. Půvabnou lehkou sentimentální... *Literární noviny* 6, 1957, č. 4, s. 5
- MACHONIN, Sergej. Seděl jsem na... *Literární noviny* 13, 1964, č. 13, 28. 3., s. 5
- MACHONIN, Sergej. Šance divadla. *Literární listy* 1, 1968, č. 7, 11. 4., s. 7
- MACHONIN, Sergej. Režisér Václav Hudeček... *Literární noviny* 14, 1965, č. 13, 27. 3., s. 8
- MACHONIN, Sergej. Osamění. *Literární noviny* 13, 1964, č. 3, s. 4
- MACHONIN, Sergej. Dobrý člověk ze S'-čchuanu. *Literární noviny* 11, 1962, č. 14, s. 8.
- MACHONIN, Sergej. Třikrát dobré divadlo. *Literární noviny* 11, 1962, č. 2, 13. 1., s. 8.

MACHONIN, Sergej. Satira má na vybranou. *Literární noviny* 12, 1963, č. 49, 7. 12., s. 8,

MACHONIN, Sergej. S Ibsenovou Heddou.... *Literární noviny* 14, 1965, č. 19., 8. 5., s. 4

MACHOVÁ, Radka. Václav Voska: Chtěl jsem původně odmítnout. *Lidová demokracie* 24, 1968, č. 41, 11. 2, s. 5

MI. Kdo zachrání kovboje? *Hlas revoluce* 24. 6. 1964

MILOTOVÁ, K. Lištičky a šelmičky. *Národní osvobození* 27. 1. 1948

MP+GR. Slovo má Václav Hudeček. *Lidová demokracie* 9. 6. 1968

MV. Nezapomeňte na Hérostrata! *Tvorba* 14. 1. 1976

N [F. Sekanina]. Studentská „Kajetánská historie“. *Národní politika* (ranní vydání) 55, 1937, č. 328, 30. 11., s. 7

NT. Skvělé goldoniovské představení. *Lidová demokracie* 26. 10. 1957

OB. Zábava s duchy. *Večerní Praha* 12, 1966, č. 71, 25. 3., s. 3

OPAVSKÝ, JAROSLAV. Rozhovor po neděli. S Václavem Voskou o herci a divákovi. *Rudé právo* 47, 1967, č. 107, 18. 4., s. 5

OPAVSKÝ, JAROSLAV. Revoluční historie i současnost na scéně. *Rudé právo* 41, 1961, č. 146, s. 3

OPAVSKÝ, JAROSLAV. „Dítě“ poněkud sentimentální. *Rudé právo* 38, 1958, č. 101, s. 3

OPAVSKÝ, JAROSLAV. Tři pražské premiéry. *Rudé právo* 48, 1968, č. 47, 17. 2., s. 5

OPAVSKÝ, JAROSLAV. „Cizinka na ostrově“. *Rudé právo* 40, 1959, č. 298, s. 3

OPAVSKÝ, JAROSLAV. Veselohry, komedie, muzikály. *Rudé právo* 46, 1966, č. 91, 2. 4., s. 2

OTAVA, JOSEF. Zpověď, nebo zrcadlo? *Rudé právo* 50, 1970, č. 22, 27. 1., s. 5

OTB. Kdo zachrání kovboje? *Československý voják* 4. 7. 1964

PALACKÁ, Dagmar. Interview na objednávku... s Václavem Voskou. *Zemědělské noviny* 13. 6. 1964

PAT[Jana Paterová]. Rozhovory se Sokratem, *Zemědělské noviny* 14. 1. 1982

PECHÁČEK, Jaroslav. Komédie trpká a bojovná. *Kulturní noviny* 1, 1968, č. 9, 2. 3., s. 6

PEŇÁS, Jiří. Držet lyru a krok. *Respekt* 8, 1997, č. 7., s. 10

PEŠKOVÁ, Hana. Milý host. *Květy* 24. 6. 1976

PEŠKOVÁ, Hana. Sokratovské rozjímání. *Večerní Praha* 27, 1981, č. 245, 14. 12., s. 6

PICHLÍK, Jaroslav-BEDNÁŘOVÁ, Veronika. Trakař hnoje na záhon. *Reflex* 17, 2006, č. 17, 9.11., s. 40-42

PROCHÁZKA, Jan. Tragikomedie v Divadle ABC. *Svobodné slovo* 17. 5. 1978.

- PROCHÁZKA, Jan. Šedesátiny Václava Vosky. *Svobodné slovo* 19. 10. 1978.
- PROCHÁZKA, Vladimír. V Městských divadlech pražských. Tři představení. *Rudé právo* 44, 1964, č. 186, 8. 7., s. 3
- PROCHÁZKA, Vladimír. Smutná komedie. *Kulturní tvorba* 6, 1968, č. 8, s. 12
- PUDILOVÁ, Sandra. Hovory s herci. Václav Voska. *Záběr* 16. 11. 1968
- RED. Tvořit v duchu socialistického realismu. K svolání čs. Výborů uměleckých svazů. *Rudé právo* 57, 1977, č. 31, 7. 2., s. 2
- RED. Slovo do vlastních řad. *Rudé právo* 49, 1969, č. 11. 17. 5, s. 1-2
- RED. Bonnská televizní diverze. *Rudé právo* 47, 1967, č. 61, 2. 3., s. 6
- RED. Blahopřejeme režiséru Městských divadel pražských.... *Tvorba* 17. 8. 1983
- RED. Kupředu, zpátky ni krok! *Tvorba* 17, 1948, č. 8, s. 150-151
- RED. Pan Hamilkar. *Mladá fronta* 14. 4. 1978
- REDAKCE. Studenti vzpomenu prvního českého divadélka. *Národní politika* (ranní vydání) 55, 1937, č. 317, 19. 11., s. 7
- REDAKCE. Studenti vrací se k divadlu. *Národní listy* (večerník) 75, 1935, č. 37, 6. 2., s. 5
- REDAKCE. Vracíme se k inscenaci „Neposedný duch“. *Pravda* 19. 5. 1971
- REDAKCE. Studentské představení. *Venkov* 32, 1937, č. 68, 20. 3., s. 6
- REDAKCE. Studenti vrací se k divadlu. *Národní listy* (večerník) 75, 1935, č. 37, 6. 2., s. 5
- REDAKCE. Václav Voska. *Mladá fronta* 24. 12. 1967
- ROUBÍČEK, Zdeněk. Dürrenmattovi Fyzikové k dnešku. *Mladá fronta* 22. 5. 1963
- ROUČEK, Rudolf. Nad dramaturgií MDP. Pololetní bilance. *Rudé právo* 52, 1972, č. 54, 4. 3., s. 4
- ROUČKOVÁ, Ivana. Režisér-tvůrce inscenace. *Večerní Praha* 24, 1978, č. 104, 30. 5, s. 6
- SAV. Vajíčko aneb výjimka. *Moravský večerník* 20. 2. 1969
- SEMRÁD, Vladimír. Úspěch Komorního divadla. *Večerní Praha* 21. 1. 1957
- SCH. Historie, kterou netřeba dokládat. *Svobodné slovo* 2. 3. 1965
- SLUPECKÁ, Marie. Případ most. *Rudé právo* 56, 1975, č. 267, 12. 11, s. 5
- SMETANA, Miloš. Ideální manžel ještě žije. *Mladá fronta* 1. 12. 1967
- SMETANA, Miloš. Komedie o manželských tragédiích. *Mladá fronta* 6. 2. 1970
- SMOLJAK, Ladislav. S televizí do divadla. *Kulturní tvorba* 3, 1965, č. 4, 28. 1., s. 14
- SPÁČILOVÁ, Mirka. Moudré rozhovory v Rokoku. *Svobodné slovo* 29. 12. 1981
- STORCHOVÁ, Ludmila. Herec citu a rozumu. *Kino* 38, 1983, č. 21, s. 15
- STRÁNSKÁ, Alena. Na okraj divadelního týdne. *Svobodné slovo* 29. 11. 1967

- STRÁNSKÁ, Alena. Na okraj divadelního týdne. *Svobodné slovo* 14. 2. 1968
- STRNAD, Jiří. Z první řady. *Květy* 21. 1. 1982
- SUCHÁNKOVÁ, Jana. Poněkud divná duchařina. *Pravda* (Plzeň) 51, 1970, č. 260, 3. 11., s. 5
- ŠIMKOVÁ, Helena. Manželství po anglicku aneb Návrat Ideálního manžela. *Večerní Praha* 13, 1967, č. 277, 24. 11., s. 3
- ŠIMKOVÁ, Helena. Pozoruhodná hra ze Švýcar. *Večerní Praha* 9, 1963, č. 110, 13. 5, s. 3
- ŠIMKOVÁ, Helena. Óda na Moliéra. *Večerní Praha* 14, 1968, č. 34, 9. 2., s. 4
- ŠÍREK, Richard. Vzpomínka na Václava Vosku. *Květy* 2, 1992, č. 42, 15. 10., s. 38
- ŠKA. Studentské představení. *Národní střed* 16. 12. 1936
- ŠKA. Kouzlo studentského ochotnictví. *Národní střed* 16. 2. 1937
- ŠPAČKOVÁ, Dana. Čomu ešte verit'? /rozhovor/. *Smena* 26. 9. 1968
- ŠPAČKOVÁ, Dana. Týden před republikou. *Svět práce* 23. 10. 1968
- ŠS. Emil Magis za nic nemůže? *Lidová demokracie* 28. 2. 1964
- ŠS. Drsná pravda, nebo krásná lež? *Lidová demokracie* 13. 6. 1964
- ŠS. Švédská zápalka v Komorním divadle. *Lidová demokracie* 23. 12. 1961
- ŠT[Bohumil Štěpánek]. Režisér skleníkového života. *Mladá fronta* 8. 6. 1978
- ŠT[Bohumil Štěpánek]. Pan Hamilkar. *Československá televize* 15, 1980, č. 47, 10. 11., s. 11
- ŠT[Bohumil Štěpánek]. Pamatujete Emila Magise. *Československá televize* 27, 1992, č. 34, 17. 8., s. 37
- ŠTASTNÁ, Helena. Posezení s panem Voskou. *Naše rodina* 2, 1969, č. 11, s. 10
- ŠTĚPÁNEK, Bohumil. Paměť jako zbraň. *Mladá fronta* 10. 12. 1975
- ŠTĚPÁNEK, Bohumil. Odsouzení k životu. *Večerní Praha* 6. 6. 1964
- TRÄGER, Josef. Stavitelé soch do sněhu. *Svobodné slovo* 24. 10., 1970
- TŮMA, Martin. S Jaroslavou Adamovou nad její novou rolí. *Svobodné slovo* 22. 1. 1970
- TURNOVSKÝ, Evžen. Riskantní povolání. Hovoříme s Václavem Voskou. *Kulturní tvorba* 3, 1965, č. 17, s. 6
- UHER, Jindřich. Princip se nazývá naděje. *Rovnost* 22. 3. 1969
- URBANOVÁ, Alena. Milost pro bulvární divadla. *Kulturní tvorba* 2, 1964, č. 30, s. 14
- URBANOVÁ, Alena. Goldoni v Divadle komedie. *Tvorba* 22, 1957, č. 44, 31. 10., s. 20
- URBANOVÁ, Alena. Demobilizace komedie. *Kulturní tvorba* 4, 1966, č. 19, s. 13
- URBANOVÁ, Alena. Tragická komedie. *Kulturní tvorba* 1, 1963, č. 23, s. 14
- URBANOVÁ, Alena. Veliký či malý? *Kulturní tvorba* 3, 1965, č. 10., 11. 3., s. 13

- VALTERA, KAREL. Divadelní kalendář. *Literární noviny* 16, 1967, č. 48, 2. 12., s. 5
- VANĚK, K. Housle a sen. *Rudé právo* 27, 1947, č. 27, 1. 2., s. 2
- VANĚK, K. Až se vrátíš. *Rudé právo* 28, 1948, č. 20, 24. 1., s. 2
- VBC. Dürrenmat, fyzikové a ti druzí. *Svobodné slovo* 13. 5. 1963
- VBK. Úzkostné myšlenky dramatiků. *Práce* 15. 5. 1963
- VBK. O kovboji, ale ne kovbojka. *Práce* 10. 6. 1964
- VESELÝ, Ludvík. Se stanoviskem a cílem. *Literární noviny* 6, 1957, č. 45, s. 5
- VF. Divadelní kukátko. *Zemědělské noviny* 14. 3. 1964
- VODÁK, Jindřich. Studentská představení. *České slovo* 29, 1937, č. 277, 24. 11., s. 8
- VOSKA, Václav. Slovo k divákovi. *Československá televize* 2, 1967, č. 7, s. 3
- VOSKA, Václav. Rozhovor. *Universita Karlova* 15, 1968-1969, č. 19, 10. 6., s. 2
- VP. O muzikálu s Irenou Kačírkovou a Václavem Voskou. *Večerní Praha* 12, 1966, č. 68, 22. 3., s. 3
- VRAŠTIAK, Štefan. Váš rozhovor se zasloužilým umělcem Václavem Voskou. *Květy* 29. 10. 1966
- VRAŠTIAK, Štefan. Stretnutie s Václavom Voskom. *Práce* 1. 8. 1968
- VRBKA, Stanislav. Dürrenmatt a Moravia. *Smena* 1. 6. 1968
- V.T. [Vítězslav Tichý]. Studentské představení ve Vinohradském divadle. *Právo lidu* 46, 1937, č. 44, 20. 2., s. 4
- V.T. [Vítězslav Tichý]. Svobodův „Poslední muž“. *Právo lidu* 47, 1938, č. 24, 29. 1., s. 4
- ÚSTŘEDNÍ VÝBOR KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA. Dopis ústředního výboru KSČ všem základním organizacím a členům strany k výměně členských legitimací KSČ v roce 1970. *Rudé právo* 50, 1970, č. 28, 3. 2., s. 3-4
- W. Studentské divadelničení. *Národní listy* (večerník) 78, 1938, č. 27, 28. 1., s. 4
- WALTEROVÁ, Jitka. Přes svou délku je život krátký. *Brněnský večerník* 19. 1. 1979
- ZAJÍČEK, Karel. S V. Voskou o umění a životě. *Svobodné slovo* 7. 11. 1970
- ZAJÍČEK, Karel. Rozhlas týdne. *Obzory* 1, 1945, č. 8, 13. 10., s. 128
- ZAJÍČEK, Karel. Rozhlas týdne. *Obzory* 2, 1946, č. 6, 9. 2., s. 96
- ZD. K představení „Benátské vdovičky“. *Mladá fronta* 30. 10. 1957
- ZD. Goethovo drama znovu oživené. *Mladá fronta* 16. 10. 1958
- ZER. Benátská vdovička. *Zemědělské noviny* 30. 10. 1957
- ZUP. Co právě děláte, Evo Vosková? *Národní listy* 2, 1993, č. 17, 29. 4., s. 14
- ŽÁK, Jiří. Causa Václav Voska. *Reflex* 17, 2006, č. 44, 2. 11., s. 64-67

ŽKA. Výstrahy Karla Čapka. *Mladá fronta* 24. 5. 1973

ŽLM [Antonín Novák]. Housle a sen. *Kino* 2, 1947, č. 4, 24. 1., s. 76

Neperiodické publikace

- BENEŠ, Svatopluk. *Být hercem*. Praha: Melantrich, 1992
- BENEŠ, Svatopluk. *Být hercem*. Praha: Brána, 2004
- BESSEROVÁ, Miroslava-RÖSNER, Boris. *Boris Rösner. Život jako divadlo*. Praha: Ikar, 2007
- BOKOVÁ, Marie. *Václav Voska: Intelekt a srdce*. Praha: Achát, 1999
- BOKOVÁ, Marie. *Václav Voska: Intelekt a srdce*. 2. vydání. Praha: XYZ, 2009
- CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, Milena. *Slavné osobnosti divadla. Herecké umění od antiky po dnešek*. Praha, Brána 2004
- CÍSAŘ, Jan (edit). *Cesty českého amatérského divadla*. Praha: NIPOS, 1998
- ČEJCHAN, Vladislav. Televizní hra, in: TÝŽ (red.). *Televizní hry*. Praha: Orbis, 1966,
- ČERNÝ, František. *Portréty pražských herců slovem a karikaturou*. Praha: Pražská scéna, 2010
- ČERNÝ, Jindřich. *Osudy českého divadla po druhé světové válce: divadlo a společnost 1945/1955*. Praha: Academia, 2007
- ČERNÝ, Jindřich. *Dana Medřická*. Praha: Brána, 1995
- Československá vlastivěda*. Díl IX, sv. 4, Umění. Divadlo. Praha: Horizont, 1970
- DANEŠ, Ladislav-VOJTĚCHOVÁ, Drahoslava (red.). *Zasloužilá umělkyně Jaroslava Adamová*. Praha : Městská divadla pražská, [1985]
- DANEŠ, František. *Mluvená próza i verš. O kultuře mluveného projevu*. Praha: Akropolis-Slovo a hlas, 2008
- DÜRRENMATT, Friedrich. *Stati a projevy o divadle*. Z něm. orig. přeložil Bohumil Černík, doslov Zdeněk Hořínek. Praha: Orbis, 1969
- DÜRRENMATT, Friedrich. *Problémy divadla*. Z něm. orig. přeložil Richard M. Škridla, štúdiu napísal Július Pašteka. Bratislava: SVKL, 1965
- DÜRRENMATT, Friedrich. *Rozhlasové hry*. Z němčiny vybral a přeložil Bohumil Černík, doslov Zdeněk Hořínek. Praha: Orbis, 1966
- FRIEDL, Milan (edit). *Neumannovy Poděbrady 1963*. Praha, Svaz čs. Divadelních a filmových umělců 1963
- GOERTZ, Heinrich. *Dürrenmatt*. Z něm. vydání přeložily Jiřina a Lenka Brücknerovy. Olomouc: Votobia, 1997
- GROSSMAN, Jan (red.). *Jevištní výtvarnictví 1945-1960*. Praha: Divadelní ústav, 1960

- GSÖLLHOFER, Alexej. ... *a na co jsem nezapomněl*. Pardubice, Východočeské divadlo Pardubice 2009
- HÁLA, Bohuslav. *Uvedení do fonetiky češtiny na obecném fonetickém základě*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962
- HAVEL, Václav. O Josefu Kemrovi. In: ŠULC, Jan (edit.). *Václav Havel. Eseje a jiné texty z let 1953-1969* (Spisy/3). Praha: Torst, 1999, s. 341-351
- HAVEL, Václav. Několik poznámek ze Švédské zápalky. In: ŠULC, Jan (edit.). *Václav Havel. Eseje a jiné texty z let 1953-1969* (Spisy/3). Praha: Torst, 1999, s. 416-461
- HAVEL, Václav. Radok dnes. In: ŠULC, Jan (edit.). *Václav Havel. Eseje a jiné texty z let 1970-1989*. Dálkový výslech (Spisy/4), Praha: Torst, 1999, s. 650-660
- HAVEL, Václav. Alfréd Radok. Nekrolog. In: ŠULC, Jan (edit.). *Václav Havel. Eseje a jiné texty z let 1970-1989*. Dálkový výslech (Spisy/4), Praha: Torst, 1999, s. 125-130
- HEDVÁBNÝ, Zdeněk. *Alfréd Radok. Zpráva o jednom osudu*. Praha: Národní divadlo- Divadelní ústav, 1994
- HILMERA, Jiří. *Scénografie Divadla na Vinohradech*. Praha: Divadelní ústav, 1983
- HOSTOMSKÁ, Anna. *Hudba a lidé. Svědectví významných osobností vědy, kultury a sportu o jejich společné lásce k hudbě*. Praha-Bratislava: Supraphon, 1969
- HRABÁK, Josef. *Úvod do teorie verše*. Praha: SPN, 1978
- HYVNAR, Jan. *Herec v moderním divadle*. Praha: Pražská scéna, 2000
- HYVNAR, Jan. *O českém dramatickém herectví 20. století*. Praha: AMU-KANT, 2008
- CHMEL, Ladislav. *Irena Kačírková: hvězda, která se příliš nehodila*. Praha: Petrklíč, 2005
- JIČÍNSKÝ, Zdeněk. *Vznik České národní rady v době Pražského jara 1968 a její působení do podzimu 1969*. Kolín nad Rýnem: Index, 1984
- JURÁČEK, Pavel. *Deník*. Edičně připravil Jan Lukeš. Praha: Národní filmový archiv, 2003
- JUST, Vladimír. *Divadlo v totalitním systému: příběh českého divadla (1945-1989) nejen v datech a souvislostech*. Praha: Academia, 2010
- KAZDA, Jaromír. *Realistické divadlo? 1945-1991*. Praha: Česká tisková kancelář, 2005
- KNAPÍK, Jiří. *Únor a kultura. Sovětizace české kultury 1948-1950*. Praha: Libri, 2004
- KOUŘIL, Miroslav-JANSKÝ, Emanuel (red.). *Základy nové práce československého divadla*. Praha: Umění lidu, 1949
- KRÖSCHLOVÁ, Jarmila. *Nauka o pohybu*. Praha: SPN, 1980

- KRYŠTOFEK, Oldřich. *Čtení o Viole: historicko-dokumentární studie o vzniku a prvních sedmi sezónách pražské poetické vinárny Viola*. Rukopis, uloženo v knihovně IDÚ v Praze, signatura MB 2044
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Neverbální komunikace. Řeč pohledů, úsměvů a gest*. Praha: SPN, 1988
- KŘOVÁK, Miroslav. Ladislav Vymětal. Dialog režiséra se současníkem. In. KOPÁČOVÁ, Ludmila-ROUBÍNEK, Otakar-TOMEŠ, Jonatan (red.). *O současné české režii. (několik konkrétních příkladů) / 2*. Praha: Divadelní ústav, 1983, s. 85-110
- KUDĚLKA, Viktor. *Václav Voska*. Praha: Český filmový ústav, 1991
- KULHÁNEK, Alois (red.). *Šestnáctá výroční zpráva prvního státního reálného gymnasia v Praze XII za školní rok 1930-31 (od založení ústavu devatenáctý)*. Praha: První státní reálné gymnasium v Praze XII, 1931
- KULHÁNEK, Alois. *Jubilejní výroční zpráva Prvního státního československého reálného gymnasia v Praze XII za školní rok 1936-37*. Praha: První státní československé reálné gymnasium v Praze XII, 1937
- KULHÁNEK, Ladislav-HLAVATÝ, Vladimír-DYRYNK, Karel. *Jubilejní ročenka Kruhu solistů Městských divadel pražských*. Praha: Kruh solistů Městských divadel pražských, 1940
- KVAPIL, Josef M. *Jaro Národního divadla v Praze 1945*. Praha: Sirotčí, vdovský a podpůrný spolek členů ND, 1946
- LION, Jindřich. *Setkání*. Třebíč: Akcent, 2002
- LUKAVSKÝ, Radovan. *Kultura mluveného slova*. Praha: AMU, 2000
- MACHÁČKOVÁ, Kateřina (red.). *Téma Macháček*. Praha: XYZ, 2010
- MATĚJKA, Ladislav (edit.). *Jiří Voskovec & Jan Werich Korespondence, sv. 1*. Praha: Akropolis a Nadace Jana a Medy Mládkových, 2007
- MIHOLA, Rudolf. *Všichni dobří... (herci a zpěváci)*. Praha: Petrklíč, 2005
- MICHALEC, Zdeněk (edit.). *Tisíc tváří televize (čtení o televizi)*. Praha: Panorama, 1983
- MÜLLER, Vladimír (red.). *Padesát let Městských divadel pražských 1907-1957*. Praha: ÚNV hl. m. Prahy, 1958
- NEČAS, Luboš. *Irena Kačírková. Krásná, ale nešťastná*. Praha: Euromedia group k, s.-Ikar, 2008
- NEŠPOROVÁ, R. *Městská divadla pražská*. Praha: Vydavatelství vnitřního obchodu, 1960
- NEŠVERA, Karel (red.). *Městská divadla pražská. Komorní divadlo Divadlo komedie 1950 – 1955*. Praha: Městská divadla pražská, 1955

- PAŘAVOVÁ, Viléma (red.). *Soupis her vysílaných v Čs. televizi od 1. 5. 1953 do 31. 12. 1962*. Praha: Československá televize, 1963
- PAVLOVSKÝ, Petr (red.). *Základní pojmy divadla. Teatrologický slovník*. Praha: Libri-Národní divadlo v Praze, 2004
- PETRŮ, Karel. *Přehled umělecké činnosti dramatického umělce Václava Vosky (k 30. 9. 1965)*. Rukopis, uloženo v knihovně IDÚ, signatura MB 1308
- Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ*. Rezoluce o aktuálních otázkách jednoty strany schválená na plenárním zasedání ÚV KSČ v prosinci 1970. Praha: Oddělení propagandy a agitace ÚV KSČ, 1971
- PROCHÁZKA, Jan (a kol.). *Slovník divadelních umělců 1945-1975, IV. Díl T-Ž*. Praha: Divadelní ústav, 1979
- PROCHÁZKA, Vladimír (edit.). *Národní divadlo a jeho předchůdci*. Slovník umělců divadel Vlastenského, Stavovského, Prozatímního a Národního. Praha: Academia, 1988
- PŘÍKRYLOVÁ, Miroslava-KNOPP, František. *Bibliografie časopisu Divadlo 1949-1970*. Praha: Divadelní ústav, 1998
- RED. *Český hraný film II, III, IV, V*. Praha: Národní filmový archiv, 1998-2007
- RYŠÁNKOVÁ, Jiřina. *Herec a pohyb*. Praha: SPN, 1968
- SEKANINA, František. *Album representantů všech oborů veřejného života československého*. Praha: Umělecké nakl. Josef Zeibrdlich, 1927
- SÍLOVÁ, Zuzana. *Věra Galatíková. Obraz ženského údělu*. Praha: Achát, 1997
- SOUKUPOVÁ, Jiřina. *Soupis her vysílaných v Čs. televizi od 1. 1. 1963 do 31. 12. 1968*. Praha: Československá televize, 1968
- SPISAROVÁ, Bohumila-VYDRA, Václav. *Vaše Dana Medřická*. Praha: Kvarta, 1995
- STEHLÍKOVÁ, Eva (edit.). *Alfréd Radok mezi filmem a divadlem*. Praha: Akademie múzických umění a Národní filmový archiv, 2007
- ŠORMOVÁ, Eva-BENEŠOVÁ, Zdeňka. *Česká divadla. Encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000
- ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava-Valenta, Jiří (a kol.). *Místopis českého amatérského divadla, 2. díl N-Ž*. Praha: IPOS, 2002
- Tschechoslowakei 1968*. Die Reden von Peter Bichsel, Friedrich Dürrenmatt, Max Frisch, Günter Grass, Kurt Marti und ein Brief von Heinrich Böll. Zürich : Arche, 1968
- VALTROVÁ, Marie-ORNEST, Ota. *Hraje Váš tatínek ještě na housle? Rozhovor M. Valtrové s Otou Ornestem*. Praha: Primus, 1993

- VALTROVÁ, Marie. *Herci lásky a osudu. Herecké osobnosti poválečných let*. Praha: Brána, 1995
- VALTROVÁ, Marie. *Ornestinum. Slavná éra Městských divadel pražských. Herci vzpomínají*. Praha: Brána, 2001
- VÁVROVÁ, Kateřina (hl. red.). *Almanach základní školy Kladská 1, Praha 2 – Vinohrady*. Praha: Základní škola Kladská, 2002
- VOJTA, MILOŠ. *Krok za krokem (Jak jsem se stal bulharistou)*. Názory a vzpomínky na česko-bulharské divadelní vztahy v letech 1954 až 1990 a něco navíc. Boskovice: Albert, 2001
- VOJTĚCHOVÁ, Drahoslava (edit). *Přehled životopisných dat a uměl. činnosti členů Městských divadel pražských do konce sezony 1980/1981*. Praha: Městská divadla pražská, 1982
- VOJTĚCHOVÁ, Drahoslava. *Repertoár MDP 1950-1990*. Rukopis, uloženo v knihovně IDÚ v Praze, signatura MB 3121b
- VOJTĚCHOVÁ, Drahoslava-DANEŠ, Ladislav. *Zasloužilý umělec prof. Lubomír Poživil*. Praha: Městská divadla pražská, 1988
- VOLKOV, Solomon. *Svědectví. Paměti Dmitrije Šostakoviče*. 2. vydání. Praha: Akademie múzických umění, 2005
- Výroční zpráva Státní konservatoře hudby v Praze za školní rok 1935-1936*. Praha: Státní konservatoř hudby v Praze, 1936
- Výroční zpráva Státní konservatoře hudby v Praze za školní rok 1938-1939*. Praha: Státní konservatoř hudby v Praze: 1939.
- ZELENKOVÁ, Líba-PAPEŽ, Déda. *Dramatické studio ČIN*. Faktografie o dnes už legendárním divadle herců z libosti. Rukopis. Uloženo v knihovně IDÚ, signatura MB 3562
- ZICH, Otakar. *Estetika dramatického umění*. Praha: Melantrich, 1931

Internetové odkazy

Rozhovor Karla Kyncla s Jiřím Voskovcem. [online]. [cit. 13. 8. 2009]. URL:<
<http://mluveny.panacek.com/radiodokument/23092-rozhovor-s-jirim-voskovcem-1963.html>>

Denní programy ND.[online]. [cit. 13. 2. 2010]. URL: < <http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=podlesezona.aspx&pn=256affcc-f001-1000-85ffc11223344aaa> >

Hermann Heinz Ortner. Slovníkové heslo. [online]. [cit 5. 4. 2010]. URL:<
http://de.wikipedia.org/wiki/Hermann_Heinz_Ortner>

Košický vládní program. [online]. [cit 25. 6. 2011].

URL:<http://www.svedomi.cz/dokdoby/1945_kosvlpr.htm>

Text závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. [online]. [cit. 21. 6. 2011]. URL:< <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp23.pdf> >

Stenografický záznam o 1. schůzi České národní rady. [online]. [cit. 14. 10. 2010]. URL:<
<http://www.psp.cz/eknih/1969cnr/stenprot/001schuz/obsah.htm>>

Stenografický záznam o 5. schůzi České národní rady. [online]. [cit. 14. 10. 2010]. URL:<
<http://www.psp.cz/eknih/1969cnr/stenprot/005schuz/obsah.htm> >

Asambláž k počtě herce Václava Vosky.[online]. [cit. 4. 1. 2011].

URL:<http://www.kurtgebauer.cz/instalace/praha_vaclavak.htm>

VYDRA, Ota. *Malý almanach maturantů Reálného gymnázia ve Slovenské ulici na Královských Vinohradech*. Ročník 1954.[online]. [cit. 24. 5. 2009]. URL:

<<http://j.bruha.sweb.cz/RGS/almanachII.htm>>.

Poštovní známka [online]. [cit 26. 7. 2011]. URL: <<http://www.infofila.cz/40-vyroci-ceskoslovenskeho-rozhlasu-rozhlasove-stu-s-3-d-1-id-2078-cenik-znamek>>.

a) Dramatická skupina Prvního státního reálného gymnasia v Praze XII.²⁰⁸

Stroupežnický, Ladislav: Paní mincmistrová

Premiéra: 5. 3. 1932

Derniéra: 5. 3. 1932

Počet představení: 1

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Alois Kulhánek

Role: Zdeněk Lorecký z Elkuše, panošek ve službě mincmistrově

Jeřábek, František Věnceslav: Cesty veřejného mínění

Premiéra: 12. 12. 1934 v 15,30 hod

Derniéra: 12. 12. 1934

Počet představení: 1

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Alois Kulhánek

Role: Kytka, přítel dr. Bořenovského

Fredro, Alexandr: Tedy i pan major?

Premiéra: 23. 1. 1935

Derniéra: 29. 1. 1935

Počet představení: 3

Malá opereta

Překlad a režie: Alois Kulhánek

Role: Jan Bolen

Jirásek, Alois: M. D. Rettigová

Premiéra: 23. 3. 1935

Derniéra: 27. 3. 1935

²⁰⁸ Údaje převzaty z: PETRŮ, Karel. *Přehled umělecké činnosti dramatického umělce Václava Vosky (k 30. 9. 1965)*. Rukopis, uloženo v knihovně IDÚ, signatura MB 1308. Konfrontací se školní kronikou byly jako důvěryhodnější zdroj brány údaje ze školní kroniky.

Počet představení: 2

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Alois Kulhánek

Role: Rejsek, obuvník

Klicpera, Václav Kliment: Divotvorný klobouk

Premiéra: 14. 12. 1935

Derniéra: 17. 12. 1935

Počet představení: 2

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Alois Kulhánek

Role: hostinský Barnabáš

Tyl, Josef Kajetán: Strakonický dudák

Premiéra: 11. 3. 1936

Derniéra: 14. 3. 1936

Počet představení: 2

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie a dirigent: Alois Kulhánek

Role: Tomáš, starý dudák

Erben, Karel Jaromír: Sládci (hráno s Vrbského Kožichem)

Premiéra: 12. 12. 1936

Derniéra: 16. 12. 1936

Počet představení: 2 (v tomto souborném nastudování)

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Dirigent+režie: Alois Kulhánek

Role: Zapito, obročník

Vrbský, Bedřich: Kožich

Premiéra: 12. 12. 1936

Derniéra: 16. 12. 1936

Počet představení: 2 (v tomto souborném nastudování)

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Alois Kulhánek

Role: Detektiv Osudný

Pippich, Karel: Z české domácnosti (hráno s Lapeným Samsonekm)

Premiéra: 13. 2. 1937

Derniéra: 17. 2. 1937

Počet představení: 2

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Alois Kulhánek

Role: Jan Evangelista Žemlička

Svoboda, František Xaver: Lapený Samsonek

Premiéra: 13. 2. 1937

Derniéra: 17. 2. 1937

Počet představení: 2 (v tomto souborném nastudování)

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Alois Kulhánek

Role: Rejšil, výbor Čtenářské besedy

Erben, Karel Jaromír: Sládci (nově studováno; hráno s Lapeným Samsonekem)

Premiéra: 18. 3. 1937

Derniéra: 18. 3. 1937

Počet představení: 1 (v tomto souborném nastudování)

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie+dirigent: Alois Kulhánek

Role: Zapito

Svoboda, František Xaver: Lapený Samsonek

Premiéra: 18. 3. 1937

Derniéra: 18. 3. 1937

Počet představení: 1 (v tomto souborném nastudování)

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Alois Kulhánek
Role: Rejšil, výbor Čtenářské besedy

Štolba, Josef: Na letním bytě
Premiéra: 21. 4. 1937
Derniéra: 22. 4. 1937
Počet představení: 2
Městské divadlo na Královských Vinohradech
Režie: Alois Kulhánek
Role: Dr. Česal, sekretář v ministerstvu

Štech, Václav: Maloměstské tradice
Premiéra: 12. 6. 1937
Derniéra: 12. 6. 1937
Počet představení: 1
Městské divadlo na Královských Vinohradech
Režie: Alois Kulhánek
Role: Václav Stříbrný, jednatel Občanské besedy

Kubík, Josef: Kajetánská historie
Premiéra: 20. 11. 1937
Derniéra: 24. 11. 1937
Počet představení: 2
Městské divadlo na Královských Vinohradech
Režie: Alois Kulhánek
Role: Karel Hynek Mácha

Svoboda, František Xaver: Poslední muž
Premiéra: 26. 1. 1938
Derniéra: 27. 1. 1938
Počet představení: 2
Městské divadlo na Královských Vinohradech
Režie: Alois Kulhánek

Role: Inž. Bečvář

Tyl, Josef Kajetán: Pražský flamendr

Premiéra: 17. 12. 1938

Derniéra:²⁰⁹

Počet představení: 3

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Alois Kulhánek

Role: Podhajský, metař

b) Dramatické studio ČIN²¹⁰

Mašek, Karel: Dceruška hostinského (hráno spolu se Šrámkovým Červnem)

Premiéra: 13. 5. 1939

Režie: Václav Voska a Déda Papež

Role: Student

Mahen, Jiří: Ulička odvahy

Premiéra: 29. 6. 1939

Režie+scéna: Déda Papež

Role: Pán v cylindru

Šamberk, František Ferdinand: Josef Kajetán Tyl

Premiéra: 29. 6. 1939

Premiéra v sokolovně v Postupicích

Režie+scéna: Déda Papež

Role: Smetana+Horký

Vrchlický, Jaroslav: Soud lásky

²⁰⁹ Do uzavření diplomové práce se nepodařilo informaci získat.

²¹⁰ V tomto případě se nám nepodařilo pro nedostupnost materiálů zjistit počet repríz a derniéry představení. Proto uvádíme pouze data premiér. Informace převzaty z PAPEŽ, Déda-ZELENKOVÁ, Líba. Repertoár studia ČIN. In: tíž. *Dramatické studio ČIN*, rukopis, uloženo v knihovně IDÚ, signatura MB 3562, s. 133-141.

Premiéra: 14. 10. 1939

Režie+scéna: Déda Papež

Role: Petr

Scheinflugová, Olga: Zabitý

Premiéra: 11. 11. 1939

Režie: Jaromír Rytíř

Role: Vítek

Molière: Janek

Premiéra: 9. 12. 1939

Režie: Václav Voska

Hauptmann, Gerhart: Hanička

Premiéra: 17. 2. 1940

Režie+scéna: Déda Papež

Role: Gottwald

c) Neznámá dramatická skupina

Verneuil, Louis: Škola poplatníků

Premiéra: 12. 2. 1938

Repríza: 13. 2. 1938

Měšťanská beseda

Režie: neuvedeno

Role: Raymond Giroux

Alsberg, Max-Hesse, G.: Ve vyšetřovací vazbě

Premiéra: 12. 3. 1938

Měšťanská beseda

Režie: neuvedeno

Role: Walter, dítě

Wilde, Oscar: Vějíř lady Windermereové

Premiéra: 2. 4. 1938

Režie: neuvedeno

Měšťanská beseda

Role: lord Darlington

Hallová, D. -Kubík, J.: Panímaminka od Halánků

Premiéra: 22. 4. 1938

Umělecká Beseda

Režie: neuvedeno

Role: Ferdinand Náprstek

Eftimiu, Viktor: Muž, který zahlédl smrt

Premiéra: 10. 5. 1938

Umělecká beseda

Režie: Ing. Jaroslav Kotrba

Role: Jiří

Lazslo, Mikuláš: Parfumerie

Premiéra: 31. 7. 1938

Dramatický odbor Čtenářské besedy „Přemysl“ v Jílovém

Režie: Ing. Vít Šulc

Role: Pepík, poslíček

d) Elémem v Městských divadlech pražských²¹¹

²¹¹ Soupis pořízen komparací materiálů: ČERNÝ, Jindřich-KOPÁČOVÁ, Ludmila. Soupis repertoáru Městských divadel pražských 1907-1957. In: MÜLLER, Vladimír-JANIŠOVÁ, Mojmíra (edit.). *Padesát let Městských divadel pražských 1907-1957*. Praha: Ústřední výbor hl. města Prahy, 1958, s. 130-178 a PETRŮ, Karel. *Přehled umělecké činnosti dramatického umělce Václava Vosky (k 30. 9. 1965)*. Rukopis, uložen v knihovně IDÚ, signatura MB 1308, který autorka diplomové práce přehlédla a opravila. Konfrontací s denními cedulemi

Tyl, Josef Kajetán: Jan Hus

Premiéra: 11. 10. 1938

Derniéra:

Počet představení: 15

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: František Salzer

Role: Havlík

Rice, Elmer: Postranní ulice

Premiéra: 16. 12. 1938

Derniéra:

Počet představení: 28

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: František Salzer

Role: Mike, ledař

Duran, Michel: Barbara

Premiéra: 1. 9. 1938

Derniéra:

Počet představení: 59 (z toho Václav Voska 12x)

Komorní divadlo

Režie: Jiří Plachý

Role: Achil

Tyl, Josef Kajetán: Paní Marjánka, matka pluku

Premiéra: 6. 9. 1939

Derniéra:

Počet představení: 14

MDP, uloženými v Divadelním oddělení Národního muzea byl jako důvěryhodnější zdroj vyhodnocen soupis Černého a Kopáčové. Datum premiéry je skutečné datum prvního uvedení inscenace na jevišti MDP, nikoliv datum, kdy případně Václav Voska (pakliže se údaj u počtu představení liší) na jevišti vystoupil. Absence dat derniér je z důvodů dlouhodobé uzavírky DO NM a nemožnosti získat informace z jiného zdroje.

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: František Salzer

Role: Honza

Mahen, Jiří: Mrtvé moře

Premiéra: 21. 9. 1939

Derniéra:

Počet představení: 24

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Bohuš Stejskal

Role: Soused

Port, Jan: Svatováclavská legenda

Premiéra: 28. 9. 1939

Derniéra:

Počet představení: 10

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Jan Port

Role: Mládek

Schiller, Friedrich: Panna Orleánská²¹²

Premiéra: 26. 10. 1939

Derniéra:

Počet představení: 22

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: František Salzer

Role: Claude Maria

Dyk, Vojtěch: Zapomnětlivý

Premiéra: 16. 11. 1939

Derniéra:

²¹² Text vyšel též tiskem i s fotografiemi z představení, obsazením a režijní poznámkou Františka Salzera. Viz Schiller, Friedrich. *Panna Orleánská*. Přebásnil Bohumil Mathesius. Praha: Novina, 1941.

Počet představení: 12

Komorní divadlo

Režie: Bohuš Stejskal

Role: Číšník

Erben, Karel Jaromír-Opravitlová, Růžena: Rozum a Štěstí

Premiéra: 18. 11. 1939

Derniéra:

Počet představení: 6

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Jan Port

Role: Ženich

Wilder, Thornton: Naše městečko

Premiéra: 18. 1. 1940

Derniéra:

Počet představení: 41

Komorní divadlo

Režie: František Salzer

Role: Druhý zesnulý

O'Neill, Eugen: Parník Glencairn

Premiéra: 7. 3. 1940

Derniéra:

Počet představení: 10

Komorní divadlo

Režie: Gustav Hart

Role: Scotty

Sekora, Ondřej-Jelínek, J a Lukeš, O: Ferda Mravenec

Premiéra: 24. 4. 1940

Derniéra:

Počet představení: 19

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Jan Port

Role: Mladší Kovařík

Hare, Patricia: Žena v bílém

Premiéra: 6. 6. 1940

Derniéra:

Počet představení: 58

Komorní divadlo

Režie: František Salzer

Role: Šofér

Shaw, Georg Bernard: Millionářka

Premiéra: 25. 6. 1940

Derniéra:

Počet představení: 52

Komorní divadlo

Režie: Bedřich Vrbský

Role: Ředitel

Balcarová, Milena: Olympijský vítěz

Premiéra: 5. 9. 1940

Derniéra:

Počet představení: 13

Komorní divadlo

Režie: Antonín Kandert

1. steward: Václav Voska

Gogol, Nikolaj Vasiljevič: Revizor

Premiéra: 4. 10. 1940

Derniéra:

Počet představení: 33

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Bohuš Stejskal
Role: Fedor Andrejevič Ljuljukov

Tetauer, Frank: Život není sen

Premiéra: 19. 11. 1940

Derniéra:

Počet představení: 62

Komorní divadlo

Režie: František Salzer

Role: Václav Bolemír Nebeský

Lada, Josef: O kocouru Mikešovi, který mluvil

Premiéra: 25. 12. 1940

Derniéra:

Počet představení: 10

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Jan Port

Role: Pepík Ševců

Shakespeare, William: Jak se vám líbí

Premiéra: 24. 1. 1941

Derniéra:

Počet představení: 53

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie a scéna: František Salzer

Role: První dvořan Federikův

Zinn, Adalbert Alexander: Sedmá nejlepší

Premiéra: 6. 3. 1941

Derniéra:

Počet představení: 61 (z toho Václav Voska 4x-na zájezdech)

Režie: Antonín Kandert

Role: Lukáš

Shakespeare, William: Hamlet

Premiéra: 22. 3. 1941

Derniéra:

Počet představení: 37

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Bohuš Stejskal

Role: Vyslanec

Neruda, Jan: Merenda nestřídmych

Premiéra: 2. 4. 1941

Derniéra:

Počet představení: 2

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Jan Port

Role: Karel

Urban, A. Jaroslav: Sluneční paseka

Premiéra: 28. 5. 1941

Derniéra:

Počet představení: 24 (z toho Václav Voska 1x-na zájezdech)

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Gustav Hart

Role: Líman

Pacovská, Alžběta: Vdovin groš

Premiéra: 18. 6. 1941

Derniéra:

Počet představení: 13

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Jiří Plachý

Role: Pán

Lippl, Alois Johanes: Známa melodie

Premiéra: 9. 12. 1941

Derniéra:

Počet představení: 44

Komorní divadlo

Režie: Bedřich Vrbský

Role: Erich Strohberger

Lichtneker, Friedrich: Ženino tajemství

Premiéra: 27. 11. 1941

Derniéra:

Počet představení: 47 (z toho Václav Voska 3x)

Komorní divadlo

Režie: Antonín Kandert

Role: Roger

Polách, Bedřich: Vrah jsem já!

Premiéra: 15. 1. 1942

Derniéra:

Počet představení: 52

Komorní divadlo

Režie: Gustav Hart

Role: Olaf Mortenson

Štolba, Josef: Maloměstští diplomati

Premiéra: 13. 2. 1942

Derniéra:

Počet představení: 26

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Antonín Kandert

Role: Matěj Kubásek

Fraser, Georg: Zelené šaty

Premiéra: 19. 3. 1942

Derniéra:

Počet představení: 36

Komorní divadlo

Režie: Gustav Hart

Role: Hank Portheim

Lipanská, Zdena: Kateřina

Premiéra: 17. 4. 1942

Derniéra:

Počet představení: 58

Komorní divadlo

Režie: Jiří Plachý

Role: Tomy Jakeš

Klicpera, Václav Kliment: Krása neblaží

Premiéra: 9. 9. 1942

Derniéra:

Počet představení: 20

Městské divadlo na Poříčí

Režie: Jan Port

Role: Besedník

Schiller, Friedrich: Messinská nevěsta

Premiéra: 7. 10. 1942

Derniéra:

Počet představení: 37

Městské divadlo Na poříčí

Režie: František Salzer

Role: Sbor Manuelův (recitace a zpěv)

Hauptmann, Gerhard: Trunda a Lajda

Premiéra: 12. 11. 1942

Derniéra:

Počet představení: 30

Městské divadlo Na poříčí

Režie: Bohuš Stejskal

Role: Páže

Strindberg, August: Královna Kristina

Premiéra: 27. 11. 1942

Derniéra:

Počet představení: 59 (z toho Václav Voska 15x)

Komorní divadlo

Režie: František Salzer

Role: Klaus Tott

Hlávka, Miloš: Světáci

Premiéra: 5. 12. 1942

Derniéra:

Počet představení: 58 (z toho Václav Voska 1x jako princ Evžen a 58x jako Pátý cirkusák)

Městské divadlo Na poříčí

Režie: Karel Jernek, j. h.

Role: Princ Evžen/Pátý cirkusák

Ortner, Hermann Heinz: Řezbář Vít Stoss

Premiéra: 1. 2. 1943

Derniéra:

Počet představení: 21

Režie: František Salzer

Role: Neznámý tovaryš

Pirandello, Luigi: Šest postav hledá autora

Premiéra: 19. 2. 1943

Derniéra:

Počet představení: 39

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Karel Jernek, j.h.

Role: Syn

Jirásek, Alois: Vojnarka

Premiéra: 10. 3. 1943

Derniéra:

Počet představení: 21 (z toho Václav Voska 2x)

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Gustav Hart

Role: Martin

Grabbe, Christian Dietrich: Don Juan a Faust

Premiéra: 19. 5. 1943

Derniéra:

Počet představení: 23 (z toho Václav Voska 20x)

Režie: František Salzer

Role: Don Octavio

Gilbriecht, Walter: Testament pana markýze

Premiéra: 26. 5. 1943

Derniéra:

Počet představení: 30 (z toho Václav Voska 25x jako Anselm a 1x jako Notář)

Městské divadlo Na poříčí

Režie: Karel Konstantin

Role: Anselm/Notář

Weiss, Helmut-Woedtke, Fritz von: Jak to povíme dětem

Premiéra: 13. 2. 1943

Derniéra:

Počet představení: 62 (z toho Václav Voska 4x)

Komorní divadlo

Režie: Antonín Kandert

Role: Michal

Hinrichs, August: Za ranního kuropění

Premiéra: 25. 6. 1943

Derniéra:

Počet představení: 95

Komorní divadlo

Režie: Gustav Hart

Role: Gustav Piepers

Ortner, Hermann Heinz: Švec Antonín Hitt

Premiéra: 24. 9. 1943

Derniéra:

Počet představení: 15

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Jiří Plachý

Role: Antonín Hitt, švec

Vrchlický, Jaroslav-Fibich, Zdeněk: Smír Tantalův

Premiéra: 5. 1. 1944

Derniéra:

Počet představení: 26

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Jiří Plachý

Role: 2. náčelník polosboru

Bahr, Hermann: Žlutý slavík

Premiéra: 22. 11. 1943

Derniéra:

Počet představení: 39 (z toho Václav Voska 2x)

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Karel Konstantin

Role: Šofér

Bárenyi, Olga: Herečka

Premiéra: 11. 2. 1944

Derniéra:

Počet představení: 57 (z toho Václav Voska 15x)

Divadlo Na Poříčí

Režie: František Salzer

Role: Lád'a

Lippl, Alois Johanes: Potulní muzikanti

Premiéra: 21. 1. 1944

Derniéra:

Počet představení: 47

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Antonín Kandert

Role: Honza

Vrchlický, Jaroslav: Noc na Karlštejně

Premiéra: 16. 11. 1943

Derniéra:

Počet představení: 62 (z toho Václav Voska 40x)

Komorní divadlo

Režie: Jan Port

Role: Pešek Hlavně

Tyl, Josef Kajetán: Pražský flamendr

Premiéra: 14. 3. 1944

Derniéra:

Počet představení: 31 (z toho Václav Voska 1x)

Divadlo Josefa Kajetána Tyla

Režie: Karel Konstantin

Role: Vožický

Hergeth, Mia: Životní dílo

Premiéra: 16. 10. 1943

Derniéra:

Počet představení: 51 (z toho Václav Voska 4x)

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Režie: Gustav Hart

Role: Kurt z Maltitzu

Hardt, Ernst: Blázen Tantris

Premiéra: 15. 4. 1944

Derniéra:

Počet představení: 22 (z toho jako Denovalin 22x, jako Paranic 1x)

Divadlo J. K. Tyla

Režie: Jan Škoda, j. h.

Role: Denovalin/Paranic

Vrchlický, Jaroslav-Fibich, Zdeněk: Smrt Hippodamie

Premiéra: 3. 6. 1944

Derniéra:

Počet představení: 11

Divadlo J. K. Tyla

Režie: Jiří Plachý

Role: Átreus

Sudermann, H.: Boj motýlů

Premiéra: 31. 8. 1944 (uzavřené představení)

Derniéra:

Počet představení: 1

Městské divadlo na Královských Vinohradech

Role: Max

Dvořák, Arnošt: Husité

Premiéra: 8. 6. 1945

Derniéra:

Počet představení: 31

Městské lidové divadlo Karlín

Režie: František Salzer

Role: Hanuš

Stroupežnický, Ladislav: V panském čeledníku

Premiéra: 10. 9. 1942

Derniéra:

Počet představení: 41 (z toho Václav Voska 9x)

Komorní divadlo

Režie: Bohuš Stejskal

Role: Jiřík

e) Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého

Rolland, Romain: Vlci

Režie: Karel Jernek

Role: Teullier

f) Národní divadlo

1) Sólista

Tyl, Josef Kajetán: Jan Hus

Premiéra: 16. 9. 1945

Derniéra: 4. 7. 1950

Počet představení: 62 (z toho Václav Voska 5x)

Národní divadlo/Stavovské divadlo (střídaly se budovy)

Dirigent : Miroslav Ponc, Jiří Jirouš

Režie : Jindřich Honzl

Role: Šembera

Simonov, Konstantin Michajlovič: Ruští lidé

Premiéra: 13. 10. 1945

Derniéra: 29. 8. 1946

Počet představení: 34

ND-Stavovské divadlo

Režie: Jaroslav Průcha

Poručík : Václav Voska

Čapek, Karel: Matka

Premiéra: 28. 10. 1945

Derniéra: 4. 7. 1948

Počet představení: 42

Stavovské divadlo

Režie : Karel Dostal

Role: Petr

Molière: Misanthrop

Premiéra: 24. 11.1945

Derniéra: 10. 05. 1946

Počet představení: 27

Stavovské divadlo

Režie: Karel Dostal

Role: Bask

Kolár, Josef Jiří: Pražský Žid

Premiéra: 23. 2. 1946

Derniéra: 1. 6. 1947

Počet představení: 36 (z toho Václav Voska 24x)

Stavovské divadlo

Režie: Jindřich Honzl

Role: Jehud

Shaw, George Bernard: Pygmalion

Premiéra: 16. 2. 1946

Derniéra: 2. 7. 1947

Počet představení: 46 (z toho Václav Voska 32x)

Režie: Vojta Novák

Role: Freddy Eynsford Hill

Toman, Josef-Tomanová, Miroslava: Vinice

Premiéra: 9. 3. 1946

Derniéra: 5. 5. 1946

Počet představení: 11

ND-Stavovské divadlo

Režie: Karel Dostal

Role: Emil

Shaw, George Bernard: Candida

Premiéra: 26. 9. 1946

Derniéra: 23. 9. 1948

Počet představení: 27 (z toho Václav Voska 14x)

ND-Stavovské divadlo

Režie: Karel Dostal

Role: Eugen Marchbanks

Pogodin, Nikolaj Fjodorovič: Kremelský orloj

Premiéra: 1. 11. 1946

Derniéra: 21. 6. 1950

Počet představení: 103 (z toho Václav Voska jako Roman 101x, jako Druhý bezprizorný 1x,

Třetí bezprizorný 60x)

ND-Stavovské divadlo

Režie: Aleš Podhorský

Role: Roman/Druhý bezprizorný/Třetí bezprizorný/Druhý kolemjdoucí

Čapek, Karel-Čapek, Josef: Ze života hmyzu

Premiéra: 21. 11. 1946

Derniéra: 23. 04. 1949

Počet představení: 88 (z toho Václav Voska 23x)

Národní divadlo

Dirigent: Jaroslav Kovář, Jiří Jirouš

Režie: Jindřich Honzl

Role: 2. inženýr-náčelník generálního štábu

Bor, Matej: Noc v Hlubokém

Premiéra: 28. 11. 1946

Derniéra: 22. 03. 1947

Počet představení: 12

ND-Stavovské divadlo

Režie: Aleš Podhorský

Ferlež : Václav Voska

Dyk, Viktor: Posel:

Premiéra: 10. 12. 1946

Derniéra: 03. 01. 1948

Počet představení: 11

ND-Stavovské divadlo

Režie : Vojta Novák

Role: Petr Skalník

Molière: Šibalství Skapinova

Premiéra: 31. 12. 1946

Derniéra: 31. 12. 1947

Počet představení: 31 (z toho Václav Voska 1x)

ND-Stavovské divadlo

Režie: Jaroslav Průcha

Role: Oktáv

Pouť života (Na počest 70. narozenin F.Šrámka. Sestavil Jan Grossman. Úvodní slovo F.Halase přednesl Vojta Novák)

Premiéra: 19. 01. 1947

Derniéra: 08. 02. 1947

Počet představení: 2

Národní divadlo

Dirigent: Jaroslav Kovář

Režie: Vojta Novák

Role: Recitace (Pozdrav básníka - Jaroslav Seifert/Curriculum vitae - Fráňa Šrámek/

Píšou mi psaní - Fráňa Šrámek/Červen - Fráňa Šrámek /Splav - Fráňa Šrámek/Lošan

Mucha, Jiří: U zlatého věku

Premiéra: 24. 02. 1947

Derniéra: 23. 04. 1947

Počet představení: 9

ND-Stavovské divadlo

Režie: Jaroslav Průcha

Role: Třetí voják

Tolstoj, Alexej Konstantinovič: Car Ivan Hrozný

Premiéra: 28. 3. 1947

Derniéra: 12. 6. 1947

Počet představení: 13

Národní divadlo

Dirigent: Jaroslav Kovář

Režie: Aleš Podhorský

Role: Carevič Fedor

Peroutka, Ferdinand: Oblak a valčík

Premiéra: 30. 04. 1947

Derniéra: 12. 02. 1948
Počet představení: 48
ND-Stavovské divadlo
Režie: Karel Dostal
Role: Sachs/Druhý hlas ze tmy

Smetana, Bedřich: Má vlast
Premiéra: 11. 5. 1947
Derniéra: 29. 5. 1950
Počet představení: 7
Národní divadlo
Dirigent: Václav Talich, Zdeněk Chalabala, Jaroslav Krombholc
Role: přednes

Tyl, Josef Kajetán: Lesní panna
Premiéra: 15. 5. 1947
Derniéra: 10. 6. 1948
Počet představení: 22
ND-Stavovské divadlo
Režie: Ladislav Pešek, František Rachlík
Role: Hírali/Indiánský kouzelník

Wilder, Thornton: Jen o chlup
Premiéra: 16. 6. 1947
Derniéra: 29. 11. 1947
Počet představení: 23
ND-Stavovské divadlo
Překlad, úprava a režie: Jiří Voskovec
Role: Jindřich

Jirásek, Alois: M. D. Rettigová
Premiéra: 12. 09. 1947
Derniéra: 02. 03. 1952

Počet představení: 84 (z toho Václav Voska 52x)

Národní divadlo

Režie: Aleš Podhorský

Role: Vacek

Věštěc od Beskydu lidu (pásmo Bezručovy poesie a bezručovských motivů)

Premiéra: 21. 09. 1947

Derniéra: 21. 09. 1947

Počet představení: 1

Národní divadlo

Režie: Vojta Novák

Recitace: Žil jsem jak stepní kůň svobody - Petr Bezruč, Jen jedenkrát - Emil Axman,

Vzpomínka z Gruně - Josef Hora, P. B. - František Halas

Pacovská, Alžběta: Milovaný majetek

Premiéra: 10. 10. 1947

Derniéra: 02. 12. 1947

Počet představení: 12

ND-Stavovské divadlo

Režie: Vojta Novák

Role: Emil

Suchovo-Kobylín, Alexandr Vasiljevič: Svatba Krečinského

Premiéra: 24. 10. 1947

Derniéra: 17. 03. 1948

Počet představení: 25

ND-Stavovské divadlo

Režie: Aleš Podhorský

Role: Vladimír Dimitrijevič Nělkin

Shakespeare, William: Jak se vám líbí

Premiéra: 03. 12. 1947

Derniéra: 05. 03. 1949

Počet představení: 40 (z toho Václav Voska 38x)

ND-Stavovské divadlo

Režie: Karel Dostal

Role: Oliver

Morstin, Ludwik Hieronim: Xantipa

Premiéra: 13. 12. 1947

Derniéra: 04. 06. 1949

Počet představení: 28 (z toho Václav Voska 2x)

ND-Stavovské divadlo

Režie: František Salzer

Role: Parrasios

Hellmanová, Lillian: Lištičky

Premiéra: 24. 01. 1948

Derniéra: 20. 03. 1949

Počet představení: 53

ND-Stavovské divadlo

Režie: Alfréd Radok

Role: Leon Hubbard

Langer, František: Jiskra v popelu

Premiéra: 31. 01. 1948

Derniéra: 08. 10. 1949

Počet představení: 70

ND-Stavovské divadlo

Režie: František Salzer

Role: Lojzík

Toman, Josef: Slovanské nebe

Premiéra: 04. 03. 1948

Derniéra: 24. 10. 1948

Počet představení: 36 (z toho Václav Voska 30x)

ND-Stavovské divadlo
Režie: Aleš Podhorský
Role: Svarožik

Rachlík, František: Kulový král
Premiéra: 17. 04. 1948
Derniéra: 10. 12. 1948
Počet představení: 24
ND-Stavovské divadlo
Režie: František Salzer
Role: Kumanis

Kratochvíl, Miloš Václav: České jaro
Premiéra: 10. 06. 1948
Derniéra: 07. 11. 1948
Počet představení: 19 (z toho Václav Voska 16x)
ND-Stavovské divadlo
Režie: Antonín Dvořák
Role: Student z Mělníka

Ostrovskij, Alexandr Nikolajevič: Les
Premiéra: 30. 09. 1948
Derniéra: 06. 06. 1949
Počet představení: 25
Národní divadlo
Režie: Aleš Podhorský
Role: Alexej Sergějevič²¹³ Bulanov

Kruczkowski, Leon: Odvety
Premiéra: 13. 11. 1948
Derniéra: 29. 04. 1949
Počet představení: 17

²¹³ Sic! (poznámka autorka diplomové práce).

ND-Tylovo divadlo (Stavovské divadlo)

Režie: Vojta Novák

Role: Julek

Rostand, Edmond: Cyrano z Bergeracu

Premiéra: 07. 01. 1949

Derniéra: 17. 03. 1950

Počet představení: 60 (z toho Václav Voska jako Kristian 6x, jako Gardista 51x)

ND-Tylovo divadlo (Stavovské divadlo)

Režie: František Salzer

Role: Kristian de Neuville/Gardista

Gorkij, Maxim: Maloměšťáci

Premiéra: 06. 05. 1949

Derniéra: 21. 04. 1956

Počet představení: 92 (z toho Václav Voska 32x)

ND-Tylovo divadlo (Stavovské divadlo)

Režie: Jindřich Honzl

Role: Doktor

Mahen, Jiří: Jánošík

Premiéra: 24. 05. 1949

Derniéra: 06. 05. 1950

Počet představení: 22 (z toho Václav Voska jako Garaj 4x a jako První soudce 19x)

Národní divadlo

Režie: Antonín Dvořák, Karol L. Zachar

Role: Garaj/První soudce

Bublík, Ladislav-Fiala, Milan: Veliká tavba

Premiéra: 12. 10. 1949

Derniéra: 15. 01. 1950

Počet představení: 17

Národní divadlo

Režie: Jindřich Honzl

Role: Nežviadek

Suchovo-Kobylín, Alexandr Vasiljevič: Svatba Krečinského

Premiéra: 15. 10. 1949

Derniéra: 24. 02. 1952

Počet představení: 27 (z toho Václav Voska 5x)

ND-Tylovo divadlo (Stavovské divadlo)

Režie: Aleš Podhorský

Vladimír Dimitrijevič Nělkin : Josef Gruss, Karel Pech, Václav Voska

Shakespeare, William: Zkrocení zlé ženy

Premiéra: 23. 02. 1950

Derniéra: 28. 06. 1954

Počet představení: 126 (z toho Václav Voska 55x)

ND-Tylovo divadlo (Stavovské divadlo)

Režie: František Salzer

Role: Lucenzio

Jirásek, Alois: Jan Žižka

Premiéra: 12. 03. 1950

Derniéra: 20. 02. 1953

Počet představení: 88 (z toho Václav Voska jako Závaš Černý z Garbova 16x; jako Jan Roháč z Dubé 4x)

Národní divadlo

Režie: Antonín Dvořák

Role: Závaš Černý z Garbova/Jan Roháč z Dubé

Štejn, Alexandr Petrovič: Čestný soud

Premiéra: 10. 05. 1950

Derniéra: 20. 01. 1952

Počet představení: 50 (z toho Václav Voska 8x)

ND-Tylovo divadlo (Stavovské divadlo)

Režie: Jan Škoda

Role: Tajemník čestného soudu

Goldoni, Carlo: Sluha dvou pánů

Premiéra: 24. 05. 1950

Derniéra: 03. 02. 1952

Počet představení: 75 (z toho Václav Voska 29x)

ND-Tylovo divadlo (Stavovské divadlo)

Režie: Karel Dostal

Role: Silvínek

2) Hostování

Slomczyński, Maciej: Osamění

Premiéra: 15. 1. 1964

Derniéra: 30. 4. 1965

Počet představení: 37 (z toho Václav Voska 15x)

ND-Tylovo divadlo

Režie: Miroslav Macháček

Role: Petr Lešňák

g) Městská divadla pražská

Wilde, Oscar: Jak je důležité mítí Filipa

Premiéra: 18. 8. 1950

Derniéra: 19. 10. 1952

Počet představení: 214 (z toho Václav Voska odehrál 113x představení)

Divadlo komedie

Režie: Ota Ornest

Role: Jack Worthing (v alternaci s Lubomírem Lipským)

Fredro, Alexander: Muž a žena

Premiéra: 26. 9. 1950

Derniéra: 8. 9. 1951

Počet představení: 112

Divadlo komedie a Komorní divadlo

Režie: Ota Ornest

Role: Hrabě Alfréd

Jirásek, Alois: Kolébka

Premiéra: 3. 3. 1951

Derniéra: 17. 5. 1952

Počet představení: 89

Divadlo komedie

Režie: Karel Svoboda

Role: Král Václav IV.

Molière: Tartuffe

1. Premiéra: 28. 9. 1951

2. Premiéra: 29. 9. 1951

Derniéra: 4. 6. 1953

Počet představení: 178 (z toho Václav Voska 89x)

Komorní divadlo

Režie: Ota Ornest

Role: Tartuffe (v alternaci s Rudolfem Hrušínským)

Vega, Lope de: Pes na seně

Premiéra: 27. 3. 1952

Derniéra: 11. 7. 1954

Počet představení: 118

Divadlo komedie a Valdštejnská zahrada

Režie: Jan Fišer

Role: Teodor, hraběncin sekretář

Molière: Škola pro ženy

1. Premiéra: 22. 10. 1952

2. Premiéra: 23. 10. 1952

Derniéra: 11. 7. 1954

Počet představení: 171

Divadlo komedie

Režie: Karel Svoboda

Role: Chrysalid

Stehlík, Miroslav: Jarní hromobití

Premiéra: 23. 1. 1953

Derniéra: 17. 1. 1954

Počet představení: 43

Komorní divadlo

Režie: Karel Svoboda

Role: Krupička, hostinec a koloniál

Shakespeare, William: Večer tříkrálový aneb Cokoli chcete

Premiéra: 27. 6. 1953 ve Valdštejnské zahradě

Premiéra: 30. 8. 1953 v Komorním divadle

Derniéra: 13. 9. 1955

Obnovená premiéra: 14. 6. 1958

Definitivní derniéra: 19. 7. 1958

Počet představení: 137 + 17 v obnovené premiéře

Komorní divadlo a Valdštejnská zahrada

Režie: Karel Svoboda a Jan Fišer

Role: Šašek Feste, ve službách Oliviiých

Černyševskij, Nikolaj Gavrilovič: Co si kdo uvaří...

Premiéra: 15. 10. 1953

Derniéra: 25. 5. 1954

Počet představení: 52

Divadlo komedie

Režie: Bedřich Vrbský

Role: Platon Alexejevič Klementev

Majakovskij, Vladimír: Horká lázeň

Premiéra: 14. 1. 1954

Derniéra: 1. 12. 1954

Počet představení: 45

Divadlo komedie

Režie: Karel Svoboda

Role: Režisér

Fredro, Alexander: Panenské sliby aneb Magnetismus srdce

Premiéra: 15. 9. 1954 (poprvé již 10. 6. 1954)

Derniéra: 18. 10. 1956

Počet představení: 119

Divadlo komedie

Režie: Rudolf Hrušínský

Role: Gustav

Čechov, Anton Pavlovič: Ivanov

Premiéra: 14. 10. 1954

Derniéra: 9. 5. 1955

Počet představení: 44

Komorní divadlo

Režie: Bedřich Vrbský

Role: Nikolaj Alexejevič Ivanov, soudní přísedící (v alternaci s Rudolfem Hrušínským)

Globa, Andrej : Rozlitá číš

Premiéra: 10. 2. 1955

Derniéra: 23. 10. 1955

Počet představení: 40

Divadlo komedie

Režie: Václav Vydra

Role: Čang Kung, potulný student

Rachmanov, Leonid: Neklidné stáří

Premiéra: 2. 6. 1955

Derniéra: 28. 11. 1956

Počet představení: 58

Komorní divadlo

Režie: Karel Svoboda

Role: Vikentij Michajlovič Vorobjev, docent

Schiller, Friedrich: Parazit

Premiéra: 15. 3. 1956

Derniéra: 20. 3. 1957

Počet představení: 35

Komorní divadlo (přeneseno z Divadla komedie)

Režie: Bedřich Vrbský

Role: Selicour

Vrchlický, Jaroslav: Soud lásky

Premiéra: 7. 6. 1956

Derniéra: 30. 10. 1957

Počet představení: 58

Divadlo komedie (některé reprízy ve Valdštejnské zahradě)

Režie: Václav Vydra ml.

Role: Lanfranc Cigalla

Courteline, Georges: Jak pan Lábriš hledal klid

Premiéra: 16. 11. 1956

Derniéra: 7. 4. 1957

Počet představení: 29

Divadlo komedie

Režie: Karel Svoboda

Role: Dr. Fousek, advokát

Wilde, Oscar: Bezvýznamná žena

Premiéra: 18. 1. 1957

Derniéra: 10. 5. 1961

Počet představení: 182

Komorní divadlo

Režie: Karel Dostal j. h.

Role: Lord Illingworth

Maupassant, Guy de: Miláček

Premiéra: 21. 5. 1957

Derniéra: 2. 11. 1958

Počet představení: 46

Divadlo komedie

Režie: Karel Svoboda

Role: Forestier

Goldoni, Carlo: Benátská vdovička

Premiéra: 24. 10. 1957

Derniéra: 16. 6. 1963

Počet představení: 203

Divadlo komedie (některé reprízy ve Valdštejnské zahradě a v divadle ABC)

Režie: Karel Dostal
Role: Monsieur Le Bleu

Dumas, Alexandre-Sartre, Jean Paul: Král Londýna (Kean)

Premiéra: 13. 2. 1958

Derniéra: 28. 1. 1959

Počet představení: 37

Divadlo komedie

Režie: Bedřich Vrbský

Role: Hrabě z Kolefeldu

Šalda, František Xaver: Dítě

Premiéra: 3. 4. 1958

Derniéra: 6. 12. 1958

Počet představení: 28

Komorní divadlo

Režie: Rudolf Hrušínský

Role: Ríša Kostarovič

Goethe, Johann Wolfgang: Torquato Tasso

Premiéra: 10. 10. 1958

Derniéra: ²¹⁴

Počet představení: 62

Komorní divadlo

Režie: Karel Dostal j. h.

Role: Torquato Tasso

Marivaux, Pierre Carlet de Chamblain de: Hra lásky a náhody

Premiéra: 20. 2. 1959

Derniéra: 21. 2. 1960

Počet představení: 59

Divadlo komedie

²¹⁴ Do uzávěrky diplomové práce se nepodařilo údaj zjistit.

Režie: Karel Svoboda

Role: Dorant

Mésterházi, Lajos: Monika

Premiéra: 21. 5. 1959

Derniéra: 16. 12. 1960

Počet představení: 54

Komorní divadlo

Režie: Ota Ornest

Role: Béla

Ilf, Ilja-Petrov, Jevgenij: Zlaté tele

Premiéra: 18. 9. 1959

Derniéra: 12. 3. 1960

Počet představení: 26

Divadlo komedie

Režie: Miroslav Macháček

Role: Předseda městského výkonného výboru v Arbatově

Soria, Georges: Cizinka na ostrově

Premiéra: 22. 10. 1959

Derniéra: 25. 9. 1960

Počet představení: 48

Komorní divadlo

Režie: Václav Vydra ml.

Role: Demetrios Michaelides, chirurg

Martinec, Jan: Hlavní přelíčení jsou veřejná

Premiéra: 20. 1. 1960

Derniéra: 29. 5. 1960

Počet představení: 25

Komorní divadlo

Režie: Karel Svoboda

Role: Dr. Kratochvíl

Williams, Tennessee: Skleněný zvěřinec

Premiéra: 27. 5. 1960

Derniéra: 23. 1. 1962

Počet představení: 62

Komorní divadlo

Překlad a režie: Ota Ornest

Role: Tom Wingfield

Stendhal: Červený a černý

Premiéra: 2. 6. 1960

Derniéra: 10. 7. 1961

Počet představení: 56

Komorní divadlo

Režie: Karel Dostal

Role: Markýz Croisenois

Monodová, Martine/Dostálová-Dandová, Zorka: Sníh v tropech

Premiéra: 4. 11. 1960

Derniéra: 23. 4. 1961

Počet představení: 25

Komorní divadlo

Režie: Ota Ornest

Role: Dr. Vincent Malvern

Krleža, Miroslav: Páni Glembayové

Premiéra: 21. 12. 1960

Derniéra: 27. 4. 1963

Počet představení: 82

Komorní divadlo

Režie: Václav Hudeček

Role: PhDr. Leon Glembay

Gorkij, Maxim: Měšťáci

Premiéra: 11. 5. 1961

Derniéra: 31. 3. 1962

Počet představení: 29

Komorní divadlo

Režie: Václav Hudeček

Role: Petr, bývalý universitán

Plautus, Molière, Kleist, Giraudoux: Věčný Amfítryón

Premiéra: 2. 7. 1961 ve Valdštejnské zahradě

Derniéra: 18. 11. 1962

Počet představení: 49

Divadlo komedie (část představení ve Valdštejnské zahradě)

Režie: Karel Svoboda

Role: Vypravěč

Čechov, Anton Pavlovič: Švédská zápalka

Premiéra: 20. 12. 1961

Derniéra: 9. 5. 1964

Počet představení: 76

Komorní divadlo

Režie: Alfréd Radok

Role: Doktor Ťuťujev

Brecht, Bertolt: Dobrý člověk ze Sečuanu

Premiéra: 21. a 24. 3. 1962

Derniéra: 11. 6. 1962

Počet představení: 17

Divadlo komedie

Režie: Evžen Sokolovský, j. h.

Role: Jang Sun

Hugo, Victor: Ruy Blas

Premiéra: 31. 5. 1962 v Komorním divadle a 22. 6. 1962 ve Valdštejnské zahradě

Derniéra: 24. 3. 1964

Počet představení: 95

Komorní divadlo a Valdštejnská zahrada

Režie: Ladislav Vymětal

Role: Don Salust De Bazan

Suchovo-Kobylín, Alexandr Vasiljevič: Proces

Premiéra: 7. 11. 1962

Derniéra: 20. 4. 1963

Počet představení: 30

Komorní divadlo

Režie: Václav Hudeček

Role: Tarelkin

Rattigan, Terence: O jednom dobrodružství

Premiéra: 17. 2. 1963

Derniéra: 31. 10. 1963

Počet představení: 33

Komorní divadlo (generální zkouška v ABC)

Režie: Václav Hudeček

Role: Dareios

Dürrenmatt, Friedrich: Fyzikové

Premiéra: 8. 5. 1963

Derniéra: 27. 3. 1966 (derniéra vysílána čs. televizí)

Počet představení: 125

Komorní divadlo (derniéra v ABC)

Režie: Ladislav Vymětal

Role: Johann Wilhelm Möbius

Daněk, Oldřich: Lov na mamuta

Premiéra: 25. 10. 1963

Derniéra: 25. 5. 1964

Počet představení: 31

Divadlo komedie

Režie: Ota Ornest

Role: Doktor

Marceau, Felicien: Vajíčko

Premiéra: 23. 2. 1964 (poprvé 20. 2. 1964)

Derniéra: 30. 3. 1969

Počet představení: 185

Divadlo komedie

Režie: Ota Ornest

Role: Emil Magis

Gilroy, Frank Daniel: Kdo zachrání kovboje?

Premiéra: 4. 6. 1964

Derniéra: 3. 7. 1965

Počet představení: 68

Komorní divadlo

Režie: Václav Hudeček

Role: Albert Cobb

Faulkner, William-Camus, Albert: Rekviem za jeptišku

Premiéra: 10. 12. 1964

Derniéra: 30. 5. 1966

Počet představení: 73

Komorní divadlo

Režie: Ota Ornest

Role: Gowan Stevens

Dürrenmatt, Friedrich: Romulus Veliký

Premiéra: 25. 2. 1965

Derniéra: 24. 5. 1967
Počet představení: 70
Komorní divadlo
Režie: Václav Hudeček
Role: Romulus Augustus

Ibsen, Henrik: Hedda Gablerová
Premiéra: 22. 4. 1965
Derniéra: 9. 4. 1966
Počet představení: 41
Komorní divadlo
Režie: Alfréd Radok
Role: Ejlert Lövborg

Krleža, Miloslav: Legenda o svaté Ancille
Premiéra: 26. 6. 1965
Derniéra: 2. 3. 1966
Počet představení: 29
Komorní divadlo

Režie: Václav Hudeček
Role: Aretheios

Coward, Noel-Martin, Hugh-Gray, Timothy: Neposedný duch
Premiéra: 24. 3. 1966
Derniéra: 30. 4. 1967
Počet představení: 55
Divadlo ABC
Režie: František Miška
Role: Charles Condomine

Hochwälder , Fritz : Veřejný žalobce
Premiéra: 23. 9. 1966

Derniéra: 18. 5. 1967

Počet představení: 38

Komorní divadlo

Režie: Ladislav Vymětal

Role: Fouquier-Tinville

Rejnuš, Miloš-Renč, Václav: Královské vraždění

Československá premiéra: 22. 12. 1966

Derniéra: 30. 9. 1967

Počet představení: 31

Komorní divadlo

Režie: Václav Hudeček

Role: Hlas Hamletova otce

Francis, Jean: Dallas-22. listopadu 1963

Premiéra: 16. 3. 1967 (předpremiéra 7. 3.)

Derniéra: 6. 12. 1967 (v Poděbradech)

Počet představení: 43

Komorní divadlo

Režie: Ota Ornest

Role: 1. novinář: Václav Voska

Wilde, Oscar: Ideální manžel

Premiéra: 23. 11. 1967

Derniéra: 29. 11. 1970

Počet představení: 115

Komorní divadlo

Režie: Ota Ornest

Role: Goring

Molière: Óda na krále aneb Misanthrop

Premiéra: 8. 2. 1968

Derniéra: 28. 1. 1970 (v Táboře)

Počet představení: 58
Komorní divadlo
Režie a inscenační úprava: Václav Hudeček
Role: Alcest

Sartre, Jean Paul: Mouchy
Premiéra: 29. 11. 1968
Derniéra: 19. 11. 1970
Počet představení: 56
Komorní divadlo
Režie: Ladislav Vymětal
Role: Jupiter

Anouilh, Jean: Pekař, pekařka a jejich učedníček
Premiéra: 8. 5. 1969
Derniéra: 25. 4. 1970
Počet představení: 42
Komorní divadlo
Režie: Ota Ornest
Role: Adolf, Ludvík XV.

Dürrenmatt, Friedrich: Play Strindberg
Premiéra: 22. 1. 1970
Derniéra: 8. 6. 1972
Obnovená premiéra: 10. 10. 1974
Derniéra: 6. 3. 1976
Počet představení: 132
Komorní divadlo
Režie: Ivan Weiss
Role: Edgar

Čechov, Anton Pavlovič: Strýček Váňa
Premiéra: 12. 11. 1970

Derniéra: 3. 12. 1971

Počet představení: 39

Divadlo komedie

Režie: František Miška

Role: Alexander Vladimirovič Serebrjakov, profesor v penzi

Edlis, Julius: Kdež jest, Abele, bratr tvůj?

Premiéra: 24. 5. 1971

Derniéra: 11. 4. 1972

Počet představení: 31

Divadlo Komédie

Režie: Ladislav Vymětal

Role: Já

Barnes, Peter: Čtrnáctý hrabě Gurney

Premiéra: 25. 9. 1971 (poprvé již 12. 5.)

Derniéra: 5. 7. 1974

Počet představení: 116

Komorní divadlo

Režie: František Miška

Role: Baron Charles Gurney (v alternaci s Felixem le Breux)

Shakespeare, William: Král Richard II.

Premiéra: 10. 2. 1972

Derniéra: 14. 1. 1974

Počet představení: 97

Komorní divadlo

Režie: Ota Ornest

Role: Král Richard II.

Hirson, Roger O.: Jsem špatná, špatná ženská

Premiéra: 15. 4. 1972 (poprvé již 14. 4.)

Derniéra: 20. 10. 1975

Počet představení: 146

Komorní divadlo

Režie Ivan Weiss

Role: George

Čapek, Karel: Bílá nemoc

Premiéra: 16. 5. 1973

Derniéra: 6. 11. 1974

Počet představení: 37

Komorní divadlo

Režie: Ivan Weiss

Role: Doktor Galén

Filippo, Eduardo de: Sobota, neděle a pondělí

Premiéra: 26. 6. 1974

Derniéra: 23. 6. 1975

Počet představení: 29

Divadlo ABC

Režie: Karel Svoboda

Role: Peppino

Hauptmann, Gerhart: Před západem slunce

Premiéra: 19. 12. 1974

Derniéra: 26. 1. 1976

Počet představení: 35

Komorní divadlo

Úprava a režie: František Miška

Role: Geiger, profesor

Tep kve země zní...

Premiéra: 9. 5. 1975

Počet představení 4

Koncert poezie a sborového zpěvu k 30. výročí osvobození ČSSR Sovětskou armádou

Komorní divadlo

Režie: Ladislav Vymětal

Role: Recitace

Otčenášek, Jan: Víkend uprostřed týdne

Premiéra: 22. 5. 1975

Derniéra: 22. 6. 1977

Počet představení: 103

Komorní divadlo

Režisér: Pavel Rímský (j.h.)

Role: Valentin

Čchaidze, Alexandre: Případ most

Premiéra: 5. 11. 1975 (poprvé již 25. 6. 1975)

Derniéra: 21. 5. 1976

Počet představení: 30

Komorní divadlo

Režie: Ivan Weiss

Role: Irakli Rozmadze

Gorin, Grigorij: Zapomeňte na Hérostrata

Premiéra: 26. 11. 1975

Derniéra: 1. 5. 1977

Počet představení: 59

Komorní divadlo, Divadlo ABC

Režie: Ladislav Vymětal

Role: Tissafernés

Petiška, Eduard: Loupežnice

Premiéra: 18. 2. 1976 (poprvé již 11. 2. 1976)

Derniéra: 31. 3. 1977

Počet představení: 60

Komorní divadlo

Režie: Karel Svoboda

Role: Ota

Arbuzov, Alexej: Staromódní komedie

1. premiéra: 5. 4. 1977

2. premiéra: 11. 5. 1977

Derniéra: 22. 6. 1978

Počet představení: 76

Rokoko

Režie: Karel Svoboda

Role: On (v alternaci se Svatoplukem Benešem)

Casona, Alejandro: Dům se sedmi balkóny

Premiéra: 14. 4. 1977

Derniéra: 24. 5. 1979

Počet představení: 73

Divadlo ABC

Režie: Ladislav Vymětal

Role: Don Germán (Václav Voska převzal roli za Jiřího Picka v sezoně 1978/1979)

Jamiasque, Yves: Pan Hamilkar

Premiéra: 14. 4. 1978 (poprvé již 12. 4. 1978)

Derniéra: 20. 1. 1981

Počet představení: 114

Divadlo ABC

Režie: Ladislav Vymětal

Role: Alexandr

Massinger, Phillip: Nový způsob jak splácet staré dluhy

Premiéra: 15. 11. 1978

Derniéra: 18. 1. 1980

Počet představení: 36

Divadlo ABC

Režie: František Miška

Role: Sir Giles Overreach

Dorst, Tankred: Maurka

Premiéra: 2. 4. 1980 (poprvé již 11. 3. 1980)

Derniéra: 30. 10. 1980

Počet představení: 24

Divadlo Rokoko

Režie: Ladislav Vymětal

Role: Vicehrabě, Jakub bylinkář

Svevo, Italo: Nové mládí starého pána

Premiéra: 26. 11. 1980

Derniéra: 15. 7. 1982

Počet představení: 101

Divadlo Rokoko

Režie: František Miška

Role: Giovanni Chierici

Radzinskij, Eduard: Rozhovory se Sokratem

Premiéra: 3. 12. 1981

Derniéra: 18. 6. 1982

Počet představení: 34

Rokoko

Režie Ladislav Vymětal

Role: Sókrates

Schaffer, Peter: Amadeus

Premiéra:

Derniéra:

Počet představení:

Divadlo ABC Praha

Režie: Karel Kříž

Role: rozezkoušena role Antonia Salieriho

Film

a) československý film

1940

Minulost Jany Kosinové

Režie: J. A. Holman

Role: Herec

Prosím, pane profesore!

Režie: Gina Hašler

Role: student Jetelík

1943

Tanečnice

Režie: František Čáp

Role: návštěvník vídeňské opery

1946

Malá historie

Režie: Bořivoj Zeman

Role: Karel Urban

Housle a sen

Režie: Václav Krška

Role: Frederic Chopin

1947

Až se vrátíš...

Režie: Václav Krška

Role: Vladimír Šach

1948

Červená ještěrka

Režie: František Sádek

Role: profesor češtiny Vojtěch

1949

Daleká cesta

Režie: Alfréd Radok

Role: čte komentář

Revoluční rok 1848

Režie: Václav Krška

Role: spisovatel a novinář Karel Sabina

1951

Mikoláš Aleš

Režie: Václav Krška

Role: malíř Josef Tulka

1953

Kavárna na hlavní třídě

Režie: Miroslav Hubáček

Role: číšník Emil Vacek

1954

Jan Hus

Režie: Otakar Vávra

Role: Čeněk Z Wartenberka

1955

Jan Žižka

Režie: Otakar Vávra

Role: Čeněk z Wartenberka

1955

Větrná hora

Režie: Jiří Sequens

Role: vedoucí provozu Ing. Terský

1956

Legenda o lásce

Režie: Václav Krška

Role: dabing postavy malíře Ferchada

Platit prosím

Režie: František Lukáš

Role: čte komentář

Proti všem

Režie: Otakar Vávra

Role: tábořský kněz Petr Kániš

Roztržka

Režie: Miroslav Hubáček

Role: Ing Petr Černý

1957

Případ ještě nekončí

Režie: Ladislav Rychman

Role: dr. Vladimír Gajdoš

1959

Probuzení

Režie: Jiří Krejčík

Role: čte komentář

1960

Černá sobota

Režie: Miroslav Hubáček

Role: čte komentář

Policejní hodina

Režie: Otakar Vávra

Role: číšník a policejní konfident Petr Bureš

Srpnová neděle

Režie: Otakar Vávra

Role: čte komentář

1961

Pohádka o staré tramvaji

Režie: Milan Vošmik

Role: čte komentář

1962

Pevnost na Rýně

Režie: Ivo Toman

Role: dabing fr. generála Jeana-Paula Gremilona

1963

Tři zlaté vlasy děda Vševěda

Režie: Jan Valášek

Role: čte komentář

1964

Pět hříšníků

Režie: Jaroslav Balík

Role: zraněný voják

1964

Skok do tmy

Režie: Vladislav Delong

Role: MUDr. Gruber

Třiatřicet stříbrných křepelek

Režie: Antonín Kachlík

Role: sazeč Karel Raška

1965

Bílá paní

Režie: Zdeněk Podskalský

Role: psychiatr MUDr. Boukal

1966

Vražda po našem (občas uváděno jako Vražda po česku)

Režie: Jiří Weiss

Role: náměstek

1967

Jak se zbavit Helenky

Režie: Václav Gajer

Role: hlasatel Petříček

1968

Ta třetí

Režie: Jaroslav Balík

Role: arch. Jiří Mánek

1969

Odvážná slečna

Režie: František Filip

Role: předseda senátu JUDr. Smolík

1971

Touha Sherlocka Holmese

Režie: Štěpán Skalský

Role: Doktor Watson

1972

Podezření

Režie: Jiří Krejčík

Role: diplomat Francis Gill

1976

Noc klavíristy

Režie: Jindřich Polák

Role: klavírista Antonín J. Tůma

1978

Čistá řeka

Režie: Štěpán Skalský

Role: MUDr. Slivenec

Panna a netvor

Režie: Juraj Herz

Role: otec

b) Filmová akademie múzických umění

1955

V ulici je starý krám

Režie: Jan Valášek

Role: čte komentář

1962

Zpěv, který nezemřel

Režie: Drahomíra Vihanová

Role: hlas bývalého vězně v komentáři

c) zahraniční televizní filmy

1965

Das Haus in der Karpfengasse (Neue Filmform Heiner Braun)

Režie: Kurt Hoffmann

Role: Leo Mautner

1967

Der Reichstagsbrandprozess (Hessischer Rundfunk)

Režie: Tom Toelle

Role: Jiří Dimitrov

1968

Mord in Frankfurt (Westdeutscher Rundfunk)

Režie: Rolf Hädrich

Role: Andrej Markowski

1969

Frei bis zum nächsten Mal (Neue Deutsche Filmgesellschaft)-Svobodný až do budoucnosti

Režie: Korbinian Köberle

Role: Józef Gayscheck

1981

Hotel Polan und seine Gäste (Fernsehen der DDR)

Režie: Horst Seemann

Role: Filip Polan

1982

Der Mann von der Cap Arcona (DEFA)

Režie: Lothar Bellag

Role: Ulf Syring

d) Koprodukční filmy

1973

Divoká planeta (Francie-Československo)

Režie: René Laloux

Role: komentář

1973

Větrné moře (Sovětský svaz-Československo)

Režie: Eldar Kulijev

Role: dabing lékaře Gajbova

Československá televize²¹⁵

a) původní televizní inscenace

1959

Malý svět

Režie: Jan Valášek

Role: komentář

²¹⁵ Z Voskovy tvorby v Československé televizi uvádíme pouze výběr inscenací a dokumentárních filmů. Důvodem je absence spolehlivého archivního soupisu.

1961

Vyvolení

Režie: Jan Matějovský

Role: von Werner

1962

Pozdní láska

Režie: Jiří Krejčík

Role: Nikolaj Andrejevič Šablov

1963

Zahrada královnina

Režie: František Filip

Role: MUDr Joachim Todtenberg

Nápadníci trůnu

Režie: Václav Hudeček

Role: Jarl Skule

1965

Dědictví na úvěr

Režie: Václav Hudeček

Role: muž

1966

Měsíc s dýmkou

Režie: Zdeněk Kubeček

Role: malíř Horác

Křišťálová noc

Režie: Eva Sadková

Role: Josef Struna

Sebevrah

Režie: Jiří Nesvadba

Role: přítel

1967

Zločin lorda Savila

Režie: Eva Sadková

Role: Artur Savile

1968

Jan Hus

Režie: Václav Hudeček

Role: Jan Hus

1969

Obžalovaná

Režie: Jaroslav Dudek

Role: soudce Kroupa

1970

Honba za filmovým námětem

Scénář a režie: Jiřina Pokorná (podle knihy Karla Čapka)

Role: muž od filmu

1971

Žraloci

Režie: Zdeněk Kubeček

Role: Mackie Messer

1976

To byla svatba, strýčku!

Režie: Zdeněk Podskalský

Role:

1977

Vo Brikitě

Režie:

Role: král

Nikola Šuhaj loupežník

Režie: Evžen Sokolovský

Role: doktor

Kremelský orloj

Režie: Evžen Sokolovský

Role: Angličan

1978

Slečna Rajka

Režie: Eva Sadková

Role: Konforti

1981

A na konci je začátek

Režie: Jiří Bělka

Role: Jindřich Jerman

Tři spory

Režie: Ludvík Ráža

Role: doktor Rieger

b) původní televizní seriály

1968

Sňatky z rozumu (5dílný)

Režie: František Filip

Role: vypravěč

1971

F. L. Věk (13dílný)

Režie: František Filip

Role: nakladatel Václav Matěj Kramerius

Rozsudek (6dílný)

Režie: Otto Haas

Role: Jakub Rahn

1972

Duhový luk (13dílný)

Režie: Josef Mach

Role: docent Dvořák

1978

Robinsoni z Kronborgu (5dílný)

Režie: Pavel Kraus

Role: vypravěč

1979

Inženýrská odysea (13dílný)

Režie: Evžen Sokolovský

Role: generální ředitel

1979

Třicet případů majora Zemana-díl 30. Růže pro Zemana

Režie: Jiří Sequens

Role: starožitník Kaunic

Dnes v jednom domě (13dílný)

Režie: František Filip

Role: komentář

c) dokumenty

1954

Barevný svět Otakara Nejedlého

Režie: Jiří Lehovec

Role: komentář

1963

Hledá se muž, který má dost času

Režie: Jiří Patočka

Role: komentář

1968

Sartre Praha P.F.1969

Režie: Jana Michajlová

Role: Jupiter

Jubilant

Režie: Václav Hudeček

Role: sám sebe

Blaničtí rytíři

Režie: Vlastimil Vávra

Role: komentátor

1969

Václav Voska ke studentům

Režie: neuvedeno

Role: sám sebe

1974

Prohry a vítězství Jana Kodeše

Režie: Vladimír Pacl

Role: komentář

1981

Po stopách Aenea (3dílný)

Režie: Karel Kopš

Role: komentátor

Příloha číslo 2 - **Cedule k inscenaci Karla Maška Krasocitný Budulín**,
uvedené jako školní představení Prvního státního reálného gymnasia v Praze XII.²¹⁶

I. TŘÍDA I. REÁLNÉHO GYMNASIA V PRAZE XII., SLOVENSKÁ UL.

pořádá
v sobotu dne 18. dubna 1931 o 17. hod. v přednáškové síni ústavu
divadelní představení

KRASOCITNÝ BUDULÍN

POHÁDKA NA RUBY O ŠESTI OBRAZECH.

Napsal: KAREL MAŠEK.
Režie: JIŘÍ JILICH. Výprava: JAR. KUTTA.

OSOBY:

Král. Matlafousek I., zván Spanilomyslný	Jiří Veselý
Vřetenuška, jeho dcera	Otakar Tichý
Florián Přetřhdílo, švec, později obuvník	Miloslav Pošmourný
Melhubie, jeho manželka	Blanka Bajerová
Budulín, jeho tovaryš	Jiří Jilich
Pidikřísek, učedník	Jaromír Kejř
Šarapatka, poustevník	Otakar Kunca
Barnabáš, jeho vepřík	Milan Koblih
Smrťhlav, loupežník	Jiří Pavelka
Babočka, jeho dcera	Lumír Reymon
Batlapín } loupežníci	Miloslav Hron
Mezulán }	Miloslav Novotný
Kašpárek	Ladislav Sitenský
Kmotra Zubatá	Břetislav Pimper
Rabarbarababrabrahám, čert	Jar. Kratochvíl

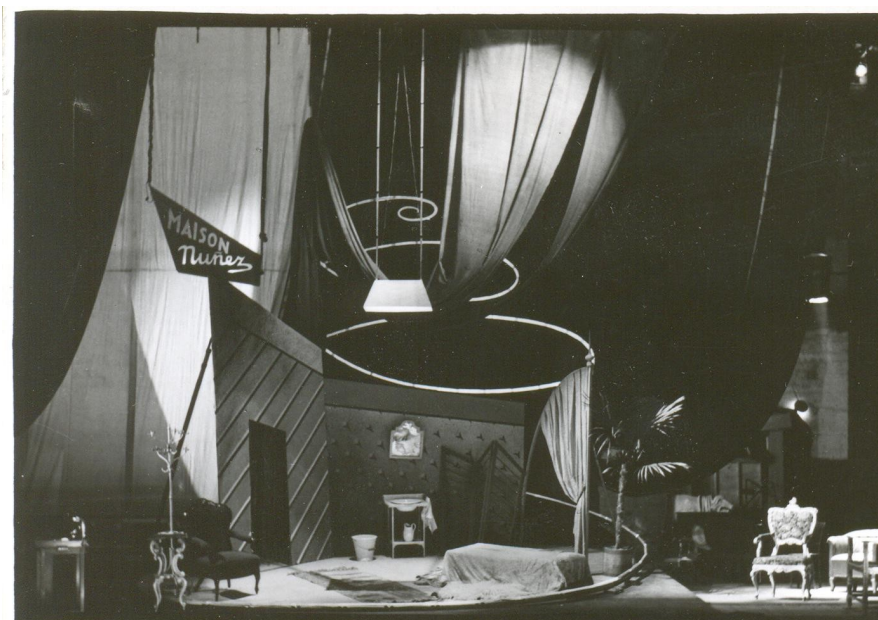
Ozvěna, občesenee.

Ceny míst: I. místo Kč 5.—, II. místo Kč 3.—, k stání Kč 1.50.

ŠATNA. BUFFET.

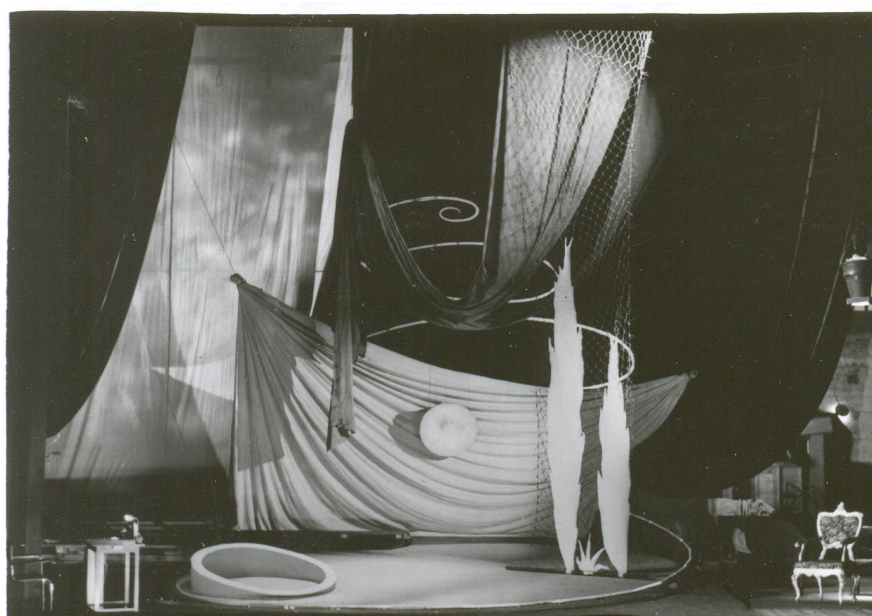
²¹⁶ Repro z kroniky školy. Originál volně vložen v kronice školy Prvního státního reálného gymnasia v Praze XII, deponované v Archivu hlavního města Prahy, fond Prvního státního reálného gymnasia v Praze XII.

Příloha číslo 3 – Fotografie scény ze hry Luigi Pirandella *Šest postav hledá autora*²¹⁷
(Městské divadlo na Královských Vinohradech, premiéra 19. 2. 1943, režie Karel Jernek, j. h.,
výprava V. Vích)

Začátek 1. Aktu

© Karel Drbohlav

1. akt

© Karel Drbohlav

²¹⁷ Veškeré fotografie v této části přílohy pocházejí z hercovy pozůstalosti.

2. akt

© Karel Drbohlav

3. akt

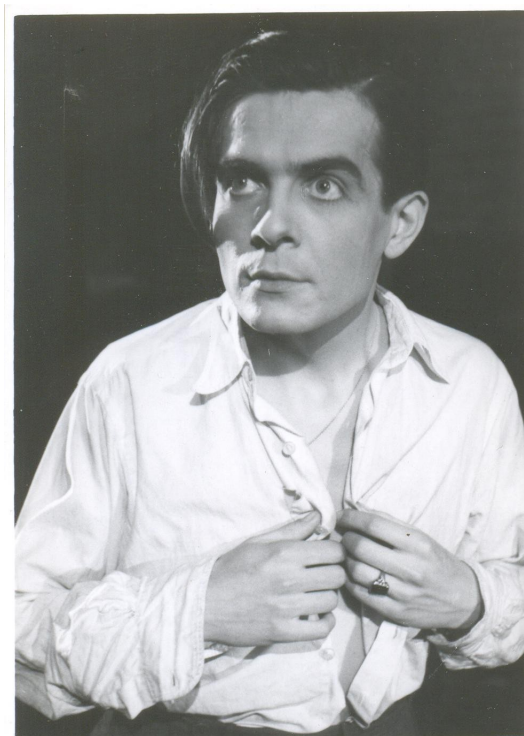
© Karel Drbohlav

Václav Voska v roli Syna

© Karel Drbohlav

Příloha číslo 4 - **Fotografie z inscenace Matka**
(Národní divadlo v Praze, režie Karel Dostal,
premiéra 28. října 1945 – derniéra 4. července 1948)

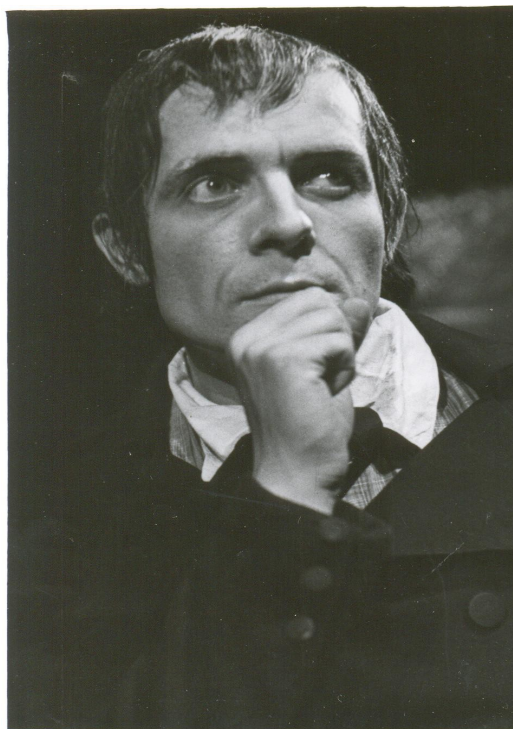

Václav Voska v roli Petra
©Rodinný archiv Václava Vosky

Emil Konečný (Kornel), Václav Voska (Petr) a Josef Pehr (Toni)
©Rodinný archiv Václava Vosky

Příloha číslo 5 - **Fotografie z inscenace Romaina Rollanda Vleci**
(Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého, režie Karel Jernek)

Václav Voska v roli Teulliera

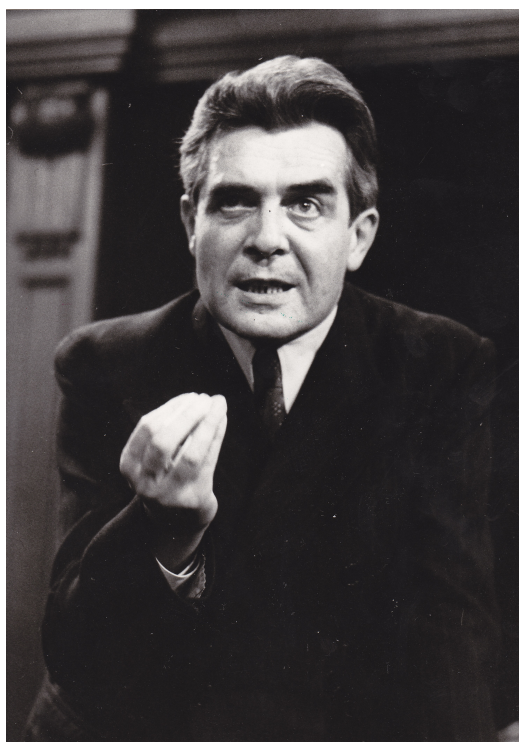
© Karel Drbohlav

Příloha číslo 6 – **Fotografie z filmu Až se vrátíš...**
(Československá republika, režie Václav Krška, 1947)

Václav Voska v roli Vladimíra Šacha
©Rodinný archiv Václava Vosky

Příloha číslo 7 – Fotografie z televizního filmu **Der Reichstagsbrandprozess**
(Hessischer Rundfunk, režie Tom Toelle, 1967)

Václav Voska v roli Jiřího Dimitrova

© Kurt Bethke

Příloha číslo 8 – **Kompletní obsazení a vybrané fotografie z inscenace Vajíčko**

(Městská divadla pražská, režie Ota Ornest,
premiéra 23. února 1964 – derniéra 30. března 1969)

Československá premiéra: 23. 2. 1964 (poprvé 20. 2. 1964)

Delniéra: 30. 3. 1969

Počet představení: 185

Divadlo komedie

překladatelka: Milena Tomášková a Josef Tomášek

režie: Ota Ornest

scénický výtvarník: Jindřich Dušek

kostýmní výtvarník: Jan Skalický

asistentka režie: Eva Kacetlová

Emil Magis: Václav Voska

Lékař: Štěpán Bulejko

Barbedart: Zdeněk Jelínek

Tanson: Otto Lackovič

První žena: Alena Kreuzmannová

Druhá žena: Nataša Gollová

Třetí žena: Miluše Zoubková

Dívka: Libuše Švormová

Slečna Duvantová: Hana Kreihanslová

Zákazník u Dufiqueta: Richard Záhorský

Dufiquet: Roman Hemala

Matka: Elena Hálková

Justina: Alexandra Myšková

Gustav: Jaromír Spal

Číšník v kavárně: Ivo Niederle

Georgetta: Alena Vránová

Róza: Jarmila Smejkalová

Evžen: Eduard Dubský

První host v kavárně: Jan Víšek

Druhý host v kavárně: Jan Maška

Berthoulet: Ota Sklenčka

Paní Berthouletová: Jarmila Švabíková

Strýc z Montaubanu: Ladislav Kulháněk

Hortensie Berthouletová: Jana Koulová

Lucie Berthouletová: Jana Drbohlavová

Charlotta Berthouletová: Květa Fialová

Raffard: Vladimír Klement

Josef: Jiří R. Pick

Dugommier: Felix le Breux

Domovnice: Jaroslava Skorkovská

Předseda soudu: Karel Beníško

Generální prokurátor: Bohumil Švarc

Obhájce: Roman Hemala

Scéna I.

© Ludvík Dittrich

Scéna II.

© Ludvík Dittrich

Václav Voska v roli Emila Magise

© Ludvík Dittrich

První jednání, scéna se slečnou Duvantovou (Hana Kreihanslová)

© Ludvík Dittrich

Příloha číslo 9 - Soupis představení uvedených v cyklu **Zveme Vás do divadla**

Pořadové číslo	Datum uvedení	Název	Divadelní režie	Divadlo
1	20.1.1965	Zlodějka z města Londýna	Alfréd Radok	ABC
2	9.6.1965	Vytetovaná růže	Karel Novák	Divadlo E. F. Buriana
3	9.7.1965	Třetí zvonění	Luděk Pile	Divadlo S. K. Neumanna
4	15.9.1965	Skandál v Heilbergu	František Laurin	Realistické divadlo Zdeňka Nejedlého
5	3.12.1965	Gazdina roba	Oto Ševčík	Divadlo J. K. Tyla v Plzni
6	30.1.1966	Zápas s andělem	Jaromír Pleskot	Tylovo divadlo v Praze
7	27.3.1966	Fyzikové	Ladislav Vymětal	MDP-Komorní divadlo
8	24.4.1966	Večer tříkrálový	Milan Pásek	Divadlo Vítězného února Hradec Králové
9	19.6.1966	Poprask na laguně	Miroslav Macháček	Národní divadlo v Praze
10	17.7.1966	Sever proti jihu	Radúz Chmelík	Divadlo E. F. Buriana
11	31.8.1966	zítra budem dospělí	František Laurin	DISK
12	2.10.1966	Kdopak by se Kafky bál	Václav Lohniský	Divadlo S. K. Neumanna
13	9.10.1966	Člověk, zvíře, ctnost	František Štěpánek	Divadlo na Vinohradech
14	28.12.1966	Jeppe z vršku	Jaromír Pleskot	Národní divadlo v Praze
15	18.1.1967	Okamžik před finišem	František Laurin	Realistické divadlo Zdeňka Nejedlého
16	6.2.1967	Případ ve Vichy	Karel Novák	Divadlo E. F. Buriana
17	12.3.1967	Golem	Jaroslav Horan	Divadlo bří Mrštíků v Brně
18	17.5.1967	Maryša	Karel Palouš	Realistické divadlo Zdeňka Nejedlého
19	12.7.1967	Idiotka	Ota Ornest	Městská divadla pražská
20	4.10.1967	Kočka na rozpálené plechové střeše	Stanislav Remunda	Divadlo na Vinohradech
21	13.12.1967	Život Josefa	Kazimier Dejmek a Václav Lohniský	Divadlo S. K. Neumanna

22	28.1.1968	Dům doni Bernardy	Alfréd Radok	Národní divadlo v Praze
23	19.2.1968	Ďábel a Pán Bůh	J. Pálka	Divadlo P. O. Hviezdoslava v Bratislavě
24	13.3.1968	Komedie o Anešce, královně siciliánské	Evžen Sokolovský	Mahenova činohra Státního divadla v Brně
25	20.3.1968	Čert a Káča	Přemysl Kočí	Národní divadlo v Praze
26	4.4.1968	Čtyřicet zlosynů a jedno neviňátko	Oldřich Daněk	Divadlo E. F. Buriana
27	28.4.1968	Jindřich IV.	Václav Hudeček	Divadlo na Vinohradech
28	22.5.1968	Romulus Veliký	Václav Hudeček	Městská divadla pražská
	31.8.1968	Král Ubu	Jan Grossman	Divadlo Na zábradlí
29	27.10.1968	Najdúch	K. L. Zachata	Divadlo P. O. Hviezdoslava v Bratislavě
30	17.11.1968	Na dně	L. Pietor	Divadlo SNP v Martině
31	8.12.1968	Mrtvá královna aneb Jak se zabijejí ženy	J. Svoboda	Divadlo Oldřicha Stibora v Olomouci
32	23.12.1968	Komedie o umučení a slavném vzkříšení Pána a spasitele našeho Ježíše Krista	Karel Palouš	Realistické divadlo Zdeňka Nejedlého
33	22.1.1969	Maškary z Ostende/Kočka na kolejích	Otomar Krejča	Divadlo Za branou
	16.4.1969	Antigone	Svatoslav Papež	Divadlo J. K. Tyla v Plzni
34	7.5.1969	Alchymista	Luboš Pistorius	Divadlo na Vinohradech

Příloha číslo 10 - Poštovní známka s Václavem Voskou

© Archiv autorky diplomové práce

Příloha číslo 11 - Fotografie busty Václava Vosky (asambláž) od Kurta Gebauera

© Kurt Gebauer²¹⁸

²¹⁸ Asambláž k počtě herce Václava Vosky.[online]. [cit. 4. 1. 2011]. URL:<http://www.kurtgebauer.cz/instalace/praha_vaclavak.htm>.

Příloha číslo 12 – **Fotografie smaltované desky s názvem ulice
pojmenované po Václavu Voskovi**

© Foto autorka diplomové práce